

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TERÖRLE MÜCADELEDE GÜVENLİKÇİ YAKLAŞIMLAR;
PKK VE IRA TERÖR ÖRGÜTLERİ ÜZERİNE
KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İbrahim Halil KAN

**Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Uluslararası İlişkiler ve İstihbarat İncelemeleri Programı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAZAN

Ağustos, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TERÖRLE MÜCADELEDE GÜVENLİKÇİ YAKLAŞIMLAR;
PKK VE IRA TERÖR ÖRGÜTLERİ ÜZERİNE
KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İbrahim Halil KAN
(Y1512.300004)**

**Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Uluslararası İlişkiler ve İstihbarat İncelemeleri Programı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAZAN

Ağustos, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Uluslararası İlişkiler ve İstihbarat İncelemeleri Tezli Yüksek Lisans Programı **Y1512.300004** numaralı öğrencisi **İbrahim Halil KAN**'ın “**TERÖRLE MÜCADELEDE GÜVENLİKÇİ YAKLAŞIMLAR: PKK VE IRA TERÖR ÖRGÜTLERİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME**” adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 25.07.2018 tarih ve 2018/22 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **başarılı** ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak **kabul** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :08/08/2018

1)Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAZAN

2) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Burak ÖZÇETİN

3) Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Naim BABÜROĞLU

(Handwritten signatures of the jury members and advisor)

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Terörle Mücadelede Güvenlikçi Yaklaşımlar; PKK ve IRA Terör Örgütleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../20...)

İbrahim Halil KAN

ÖNSÖZ

Bu tezin uygulama ve araştırma aşamasında yardımını esirgemeyen tez danışmanım; Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAZAN hocama, bir yıl boyunca verimli bir şekilde geçen derslerinden faydalandığım değerli hocalarım; Doç. Dr. Mehmet Ulvi SARAN, Prof. Dr. Ertan BEŞE ve Dr. Nurettin NEBATİ'ye, fikirlerinden faydalandığım değerli ağabeyim Bayram KAN'a, tez sürecinde manevi desteğini esirgemeyen eşim Hüsna KAN ve tez sürecinde beni hiç rahatsız etmeyerek, aksine sevgi ve neşesiyle motive eden 7 aylık kızım Gülsima KAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Temmuz 2018

İbrahim Halil KAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL OLARAK TERÖRİZM VE TÜRKİYE’NİN TERÖRLE MÜCADELE GEÇMİŞİ	3
2.1 Terör	3
2.1.1 Terörizm.....	4
2.1.2 Terörizmin tarihsel süreci	5
2.1.3 Terörizm türleri.....	8
2.1.3.1 Ulusal terörizm.....	8
2.1.3.2 Küresel terörizm.....	9
2.1.3.3 Etnik terörizm.....	10
2.1.3.4 Siber terörizm.....	12
2.1.4 Terörizmin nedenleri.....	13
2.1.5 Terörizmin unsurları	14
2.1.5.1 İdeolojik unsur	14
2.1.5.2 Eleman unsuru.....	15
2.1.5.3 Eylem unsuru	16
2.1.5.4 Örgüt unsuru.....	16
2.1.6 Terörizmin özellikleri	17
2.1.7 Terörizmin finans kaynakları.....	18
2.1.8 Terörizmin sonuçları.....	20
2.1.9 Türkiye’nin terörle mücadele geçmişi	21
3. TERÖRLE MÜCADELEDE GÜVENLİKÇİ YAKLAŞIMLAR.....	24
3.1 Terör Örgütlerinin Stratejileri ve Eylem Türleri	24
3.1.1 Silahlı saldırılar.....	24
3.1.1.1 Suikastlar	25
3.1.2 Rehin alma	26
3.1.3 Bombalama	27
3.1.4 Adam kaçıрма.....	27
3.2 Terörle Mücadele.....	28
3.3 Güvenlik	29
3.3.1 Güvenlik türleri.....	31

3.4 Güvenlik Teorileri	33
3.4.1 Geleneksel güvenlik teorileri	33
3.4.2 Yeni güvenlik teorileri	35
4. PKK-IRA TERÖR ÖRGÜTLERİ KARŞILAŞTIRMASI	38
4.1 IRA Hakkında	38
4.1.1 IRA' nın amacı ve İngiliz hükümetine karşı mücadelesi.....	41
4.1.2 İngiliz hükümetinin, IRA'ya karşı uyguladığı şiddet eksenli politikalar ve sonuçları	44
4.1.3 IRA'nın siyasallaşması	47
4.1.4 Şiddet eksenli mücadeleden demokratik yöntemlerin uygulanmasına geçiş ve bu uygulamaların getirdiği sonuçlar	49
4.2 PKK Terör Örgütü	54
4.2.1 Türkiye'nin PKK'ya karşı uyguladığı güvenlik odaklı politikalar ve sonuçları	64
4.3 PKK-IRA Karşılaştırması.....	69
4.3.1 Amaç bakımından karşılaştırma	69
4.3.2 Mücadele yöntemleri bakımından karşılaştırma.....	71
4.3.3 Siyasallaşma bakımından karşılaştırma	75
4.4 Türkiye ve İngiltere'nin Teröre Karşı Uyguladığı Mücadele Yöntemlerinin Karşılaştırılması.....	77
4.4.1 Şiddete dayalı mücadele ve sonuçları.....	80
4.4.2 Demokratik mücadelede atılan adımlar ve sonuçları.....	84
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
KAYNAKLAR.....	90
ÖZGEÇMİŞ.....	97

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASALA	: Hayastani Azatagrut'yan Hay Gaghtni Banak (Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermenistan Gizli Ordusu)
BM	: Birleşmiş Milletler
CIA	: Central Intelligence Agency (Merkezi İstihbarat Teşkilatı)
DEAŞ	: Devlet'ül Irak ve's Şam
ETA	: Euskadi Ta Askatasuna (Bask Vatanı ve Özgürlük)
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
IKBY	: Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi
IRA	: Irish Republician Army (İrlanda Cumhuriyet Ordusu)
IRB	: Irish Republican Brotherhood (İrlanda Cumhuriyetçi Kardeşliği)
JRA	: Japanese Red Army (Japon Kızıl Ordusu)
KCK	: Koma Civaken Kürdistan (Kürdistan Topluluklar Birliği)
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
PKK	: Partiya Karkeren Kürdistan (Kürdistan İşçi Partisi)
PYD	: Partiya Yekitiya Demokrat (Demokratik Birlik Partisi)
SAS	: Special Air Service (Özel Hava Kuvvetleri)
SIS	: Secret Intelligence Service (Gizli Haberalma Servisi)
SSCB	: Sovyet Sosyalist cumhuriyeti Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UDA	: Ulster Defence Assocation (Ulster Savunma Birliği)
UFF	: Ulster Freedom Fighters (Ulster Özgürlük Savaşçıları)
YPG	: Yekineyen Parastina Gel (Halk Savunma Birlikleri)

TERÖRLE MÜCADELEDE GÜVENLİKÇİ YAKLAŞIMLAR; PKK VE IRA TERÖR ÖRGÜTLERİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

ÖZET

Günümüzde uluslararası bir boyut kazanan terör sorunu, dünya gündemini her geçen gün daha fazla meşgul etmeye başlamıştır. Ülkelerin teröre karşı bütünlük bir mücadele stratejisi üretmemesi, terörü daha da büyütmektedir. Terörle mücadelede günümüz koşullarında stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Teröre sadece dar bir bakış açısıyla bakılıp, terör ve terörizm kavramları birbirinden ayırmadan yapılan mücadelelerin bir başarı sağlaması olanak dışıdır.

Ülkeler, teröre karşı genellikle güvenlik perspektifinden bakarak, kapsamlı bir strateji üretmekte zorlanmaktadır. Terörizm, onu besleyen sosyal dinamikler, ekonomik, kültürel ve politik alanlarda da incelenip bu bağlamda stratejiler üretilmelidir. Aksi takdirde uygulanan güvenlik stratejileri terör örgütlerine propaganda aracı sağlamaktan başka bir işe yaramamaktadır.

Türkiye, terör örgütlerine karşı mücadelede askeri alanda başarı sağlasa da bu başarıyı diplomasi ile destekleyememektedir. Teröre karşı taktiksel alanda sağlanan başarı sosyal, kültürel ve ekonomik değerler bağlamında pekiştirilmemiştir. Bu nedenle terörle mücadele uzun yıllara yayılmış, günümüzde daha fazla güvenlik ve huzur ortamını bozmaktadır. Yıllar içinde binlerce masum insanın hayatına mal olan terör, Doğu bölgelerinin yaşam koşullarına dolaylı olarak etki etmektedir. Güven ve istikrar ortamının oluşmaması, bölgenin ekonomisine zarar vermekte, işsizlik yüksek seviyelere çıkmıştır. Bu nedenle iş bulmakta zorlanan bölge halkı, batı illerine göç etmek zorunda kalmaktadır.

Terör mensupları ile müzakere yollarına girişmek, haince bir hareket sayılmaktadır. Ancak İngiltere'nin IRA'ya karşı uyguladığı güvenlik odaklı politikaları yumuşatarak müzakere sürecine girmesi neticesinde varılan sonuç incelendiğinde gerektiği zaman örgüt üyeleriyle müzakerenin bazen sonuca götürdüğü görülmektedir. Aslında bu müzakereler doğru bir şekilde yapıldığı zaman terörün elini kolunu bağlayabilmektedir. Müzakere olmadan bir sonuca varılamamakta ve terör, masum insanların hayatlarına mal olmaya devam etmektedir. Disiplinli, sağlam iradeli, profesyonel müzakerecilerin çabası, çözüm sürecine giden yolu kısaltmaktadır. Bu müzakereler gizli veya açık olsun, neticede ülkenin faydasına olmalıdır.

Teröre karşı mücadele yöntemleri ne kadar doğru ve yapılan stratejik hataların getirdiği sonuçlar nelerdir? Bu tezde bu konulara değinilmiş olup terör ve terörizm ile ilgili kavramlar açıklanmıştır. Terör örgütlerinin stratejileri ve saldırılarda kullandıkları

yöntemler araştırılıp özetlenmiştir. Geleneksel Güvenlik Teorileri ve Yeni Güvenlik Teorileri açıklanmış, bu teorilerin getirdiği sonuçlar incelenmiştir. PKK ve IRA karşılaştırılmış olup Türkiye ve İngiliz hükümetinin teröre karşı uyguladıkları güvenlik odaklı politikalar incelenmiş ve karşılaştırılmıştır. Teröre karşı güvenlik odaklı stratejilerin getirdiği sonuçlara değinilmiş ve teröre karşı mücadelenin sosyal, kültürel ve ekonomi politikalarıyla desteklenmesinden sonraki etkiye vurgu yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Terör, terörizm, güvenlik, şiddet, strateji, teori*

SAFETY APPROACHES IN THE COUNTER TERRORISM; A COMPARATIVE REVIEW ON PKK AND IRA TERROR ORGANIZATIONS

ABSTRACT

Today, the issue of terror, which has gained an international dimension, has begun to occupy the world agenda more and more every day. The fact that countries can not produce an integrated struggle strategy against terrorism increases terrorism more. Strategies need to be developed in the context of fighting against terrorism on today's conditions. It is not possible for terrorism to be seen only as a narrow view and to achieve successes without making any distinction between the concepts of terror and terrorism.

Countries, usually looking from a security perspective against the terror, often have difficulty in producing a comprehensive strategy. Terrorism, social dynamisms that feeds it, should also be examined in economic, cultural and political areas and strategies should be produced in this context. Otherwise, the applied security strategies do not serve a purpose other than to enable propaganda for the terrorist organizations. The members of terrorism should be examined for their psychological behaviors, attitudes, purposes and for what reasons they participate.

Although Turkey succeeds in the military field against the terror organizations, it cannot support this success with diplomacy. The success achieved in the tactical field against terrorism is not reinforced in the context of social, cultural, economic and cultural values. For this reason, the struggle against terror has spread over many years and today it disturbs the atmosphere of security and peace more. Terror, which has cost thousands of innocent people's lives for years, also indirectly affects the living conditions of Eastern regions. The absence of an atmosphere of trust and stability damages the economy of the region, and unemployment remains at high levels. Thus, the people of the region who have difficulty in finding a job have to migrate to the western provinces.

It is a treacherous act to engage in ways of negotiating with terror members. However, when the conclusion of the negotiation process by softening the security-oriented policies of the UK against the IRA is examined, we see that negotiations with the members of the organization sometimes lead to the conclusion when necessary. In fact, when these negotiations are done correctly, terror can be hog-tied. Without negotiations, it cannot come to a conclusion and terror continues to cost innocent people's lives. The efforts of disciplined, iron-willed, professional negotiators shorten the path to the solution process. Whether these negotiations are secret or open/implicit or explicit, it should ultimately be for the benefit of the country.

How accurate are the fighting methods against terrorism and what are the consequences of the strategic mistakes made? In this thesis, these issues are mentioned and concepts related to terror and terrorism are explained. The strategies of the terrorist organizations and the methods they used in the attacks were searched and summarized. Conventional Security Theories and New Security Theories are explained and the results of these theories are examined. PKK and IRA were compared and security-oriented policies that Turkish and the British governments implement against terrorism were examined and compared. The results of security-oriented strategies against terrorism have been addressed and the process, after the fight against terrorism has also been supported by social, cultural and economic policies, was emphasized.

Keywords: *Terror, terrorism, security, violence, strategy, theory.*

1. GİRİŞ

Son yıllarda artarak devam eden terör sorunu, dünyanın ana gündem maddelerinden biri halini almıştır. Tüm insanlığı korku ve dehşet içine sürükleyen bu soruna karşı, ülkeler bazında mücadele yeterli olmamaktadır. Teröre karşı mücadelenin, uluslararası düzeyde diğer ülkelerle işbirliği içinde gerçekleştirilmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu mücadelelerin sadece güvenlik stratejileri bağlamında mücadele stratejilerine indirgenmemesi gerekmektedir. Bir bütün olarak ele alınması gereken terörle mücadele stratejilerinin, günümüz konjoktürüne göre yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Terör sadece güvenlik güçlerinin insiyatifine bırakılmayarak bütün yönleriyle ele alınmalıdır. Terörle mücadele geçmişini olan ülkelerin uyguladığı terörle mücadele stratejileri incelendiğinde, şiddete dayalı mücadele yöntemlerinin, terör sorununu çözmekte yararlı olmadığını görmekteyiz. Aksine şiddet eksenli politikalar, uzun süreçte sorunun bir parçası halini almıştır. Hükümetlerin terörle mücadelede çok hassas ve kapsamlı bir strateji belirlemesi gerekmektedir. Özellikle etnik kökenli terör oluşumlarına karşı yürütülen mücadele politikaları, sosyal ve kültürel politikalarla desteklenmelidir.

Terörle mücadelede makro stratejiler, genellikle terörün sonuçlarına karşı verilen mücadeleler olmaktadır. Terör ortaya çıkmadan makro ve mikro stratejilerin birlikte uygulanması daha sonuç odaklı olacaktır. Terörün potansiyel eleman kaynağı olan etnik kimliğin talepleri göz önünde bulundurularak, bu toplum ile terör bir arada tutulmamalıdır. Terör, bu bölgedeki insanları nasıl eleman olarak kendi yanına çekiyor? Bu sorunun cevabı aranmalıdır.

Bu bağlamda bu tezde terör sorununu çözmek için uygulanması gereken mücadele stratejileri ve yöntemleri araştırılmıştır. İngiltere ve Türkiye'nin terörle mücadele geçmişi araştırılıp, bu ülkelerin teröre karşı uyguladıkları stratejiler incelenmiştir. IRA (Irish Republican Army - İrlanda Cumhuriyet Ordusu) ile PKK (Partiya Karkeren Kürdistan – Kürdistan İşçi Partisi) terör örgütleri karşılaştırılmış, bu örgütlerin

örgütlenme yapıları, eylem stratejiler ve amaçları araştırılarak karşılaştırılmıştır. Yapılan hatalar ve yapılması gerekenler bir bütün olarak ele alınıp, İngiltere ve Türkiye'nin terörle mücadele politikaları karşılaştırılmıştır. Şiddet odaklı politikaların sonuçları incelenmiş, teröre karşı mücadelede yapılan yanlış stratejilerin sonuçları araştırılmıştır. Terörle mücadele eden diğer ülkelerin, teröre karşı uyguladıkları stratejilerin ithal edilerek direkt olarak başka bir ülkedeki teröre karşı uygulanmasının getirdiği sonuçlar incelenmiş, varılan sonuçların yerine yapılması gereken stratejilere yer verilmiştir.

2. KAVRAMSAL OLARAK TERÖRİZM VE TÜRKİYE’NİN TERÖRLE MÜCADELE GEÇMİŞİ

2.1 Terör

Terör, her ne kadar son yüzyılların sorunu olarak bilinse de, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren vuku bulmuştur. Kutsal kitaplarda anlatıldığı gibi kişisel bir üstünlük ve kıskançlık neticesinde Kabil’in kardeşi Habil’i öldürmesi, insanlık tarihinin ilk şiddet ve terör barındıran olayı olarak kabul edilmektedir (Harman, 1996). Her geçen gün dünya nüfusunun artması ile birlikte, şiddet olaylarında da artış yaşanmaktadır. Bu olayda olduğu gibi şiddeti bir çözüm yolu olarak benimseyen insanların çoğalması ve bir araya gelmesi terör gruplarının oluşmasını hızlandırmıştır. Bu insanlar yasalarla elde edemeyeceklerini düşündükleri hakları, şiddetle elde edebileceklerini düşünerek, insanlık değerlerine uygun düşmeyen eylem yollarına başvurumaktadırlar.

Tarihte yaşanan klasik savaşlar, günümüzde daha da azalmıştır. Ülkeler, direkt savaşa girmek yerine, terör örgütlerini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadırlar. Bu nedenle terör, artık daha fazla insanı etkilemekte ve küresel çapta etkiler yaratabilmektedir. Günümüzde Terörü klasik silahlı militanların yaptığı silahlı saldırılarla sınırlandırmak doğru bir yaklaşım değildir. Terör, günümüzde daha kapsamlı bir hareket alanına sahiptir. Hayatın birçok alanında dijitalleşmeye geçilmesi, terörün dijital ortamda da insanlara zarar vermesini beraberinde getirmiştir.

Etimolojik olarak incelendiğinde Latince bir kelime olan terör, Fransızca *“terreur”* kelimesinden dilimize geçmiş olup, korkudan titreme, dehşet, şiddet, yıldırma manalarına gelmektedir (Ündücü, 2011). Tarihsel dönemlerde yaşanan olaylara göre, farklı anlamlarda kullanılmış olan terör kelimesi, günümüzde ise ağırlıklı olarak siyasal şiddet anlamında kullanılmaktadır. Modern anlamda terör kavramı ilk olarak Fransız İhtilali’nde kullanılmaya başlanmıştır. Fransız hükümeti, kendisine isyan edenleri terörist grup

olarak ilan etmiştir. (1792-1794). Terörün amacı, temsil ettiğini düşündüğü toplumu bir dava için yanına çekmek, siyasal anlaşmazlıklara dikkat çekmek için korku ve dehşeti propaganda olarak kullanıp yandaş kazanmak ve istediği sonuca varmak için bu insanları yönlendirmektir. Terörist ise, bu eylemlere destek olanlara verilen isimdir.

2.1.1 Terörizm

Terörizm, terörden farklı olarak daha geniş bir kapsamı ifade etmektedir. Bu nedenle terörizm gibi bir kavramı, belli bir tanımın içine sığdırmak oldukça zor bir durumdur. Zira tarih boyunca yaşanmış terörizm vakalarının tümünü belli bir kalıbın içinde tanımlamak doğru bir yaklaşım değildir. Farklı dönemlerde konunun uzmanları tarafından dönemin olgularına göre farklı tanımlamalar yapılan terörizm, her dönem, toplum ve olaylara göre farklı anlamlarda yorumlanmaktadır. Ancak uluslararası alanda en geniş kullanılan tanımı: *“Toplumsal veya siyasi alanlarda birtakım değişiklikler meydana getirmek için yasadışı güç kullanılmasıyla oluşturulan eylem ve faaliyetlerin tümü”* şeklinde yapılmıştır (Ündücü, 2011). Bir diğer tanım ise Paul Wilkinson tarafından yapılmıştır. Wilkinson’a göre terörizm: *“Bir takım siyasi taleplerin karşılanmasını sağlamak amacıyla; bireyleri, grupları, toplumu ya da hükümetleri yıldırım için, cinayet ya da imha hareketlerinin sistematik olarak uygulanması ya da bu amaçla tehdit oluşturulmasıdır”* (Yalçın, 2006).

Bir yıl içerisinde ortalama olarak adli suçlardan ölen insan sayısı, terörizmden ölen insan sayısından çok olsa da, terörizmin insan hayatı ve toplum üzerinde yarattığı etki dünyanın en büyük problemlerinden biri halini almıştır. Örnek vermek gerekirse; 15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye’deki darbe girişiminde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) binasının bir bölümünün bombalanması, sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada büyük bir etki yaratmıştır. Bu olay uzun yıllar hafızalarda yer edinecek ve insan psikolojisi üzerinde etki yapacaktır. Darbe girişiminden sonra Türkiye’nin turizm sektörü son derece olumsuz yönde etkilenmiştir. Türkiye’ye seyahat eden turist oranı düşmüştür (Dalgın, 2016). Dolayısıyla turizm sektörü büyük ekonomik kayıplar yaşamıştır.

Son iki yüzyılda meydana gelen teknolojik gelişmelere paralel olarak, terörizmin faaliyet alanı ve kullandığı yöntemlerde farklılıklar olmuştur. Önceki yüzyıllarda basit

yöntemler ve silahlarla küçük çapta mücadele eden terör grupları, günümüzde daha profesyonel bir şekilde saldırılar gerçekleştirmekte olup, yaptıkları eylemler ve saldırılar daha tahrip edici düzeye ulaşabilmektedir. Bu durum insanları daha da huzursuz edici olduğu gibi devletleri mücadele yöntemlerinde yeni arayışlara itmektedir. Özellikle hükümetlerin zafiyetlerini kullanma konusunda belirgin güce kavuşan terör grupları, sosyal medya gibi iletişim araçlarını kullanarak daha fazla kişiye ulaşma konusunda geçmişe göre avantajlı duruma geçmişlerdir. Her türlü propaganda mesajı, sosyal medya ve benzeri teknolojik iletişim araçları kullanılarak geniş kitlelere kolaylıkla ulaştırılabilmektedir. Gerçeği yansıtmayan durumlar ve olaylar çarpıtılıp propaganda malzemesi olarak kullanılmaktadır. Bu yolla birçok insan kandırılıp terör gruplarının faaliyetleri içine çekilmektedir. Böylece belli bir bölgede oluşan terör grupları, sadece o bölgenin sorunu olmaktan çıkıp, dünyanın her yerindeki insanlara ulaşabildiği için bütün dünya için sorun teşkil edebilmektedir.

Dünyanın herhangi bir yerinden yaşayan bir insanın sosyal medya hesaplarının çalınarak propaganda aracı olarak kullanılması, banka hesaplarının ele geçirilerek finansal zararlar verilmesi bunlara örnek olarak verilebilir. Bu durum gösteriyor ki, terörizm bulunduğu bölge insanına zarar verdiği gibi bütün dünya için tehdit oluşturmaktadır. Dolayısıyla günümüzde terörizm artık bir dünya meselesi haline dönüşmüştür.

2.1.2 Terörizmin tarihsel süreci

Terörizmi genel bir kronolojik sıraya koymak güç bir durumdur. Tarih sürecinde farklı olaylar ekseninde gerçekleşen terörizm faaliyetleri günümüzde de devam etmektedir.

Tarihe bakacak olursak Sicariler, bilinen ilk terör örgütü olarak kabul edilmektedir. M.S 70'li yıllarda yaşadığı düşünülen örgüt, Romalıların Filistin'i işgal etmesiyle başlayan bir terör hareketi olarak bilinmektedir. Yahudi bir gruptan oluşan bu örgüt, o dönemde Romalıların Filistin'den çıkmaları için suikastlar düzenleyerek toplu kıyımlar gerçekleştirmiştir. Halkın içinde gizlenmiş olarak birden çıkardıkları hançerlerle yaptıkları suikastlar halka korku salıp, infiale yol açtığı için Sicariler terör grubu olarak adlandırılmıştır (Ayhan, 2011). Saldırlardan sonra kalabalıktan faydalanarak izlerini kaybeden Sicariler bu sayede genellikle yakalanamamıştır.

Günümüzde de sıkça bahsedilen ve 11. yüzyılda yaşamış olan Hassan Bin Sabbah'ın, kurduğu Haşhaşiler veya Sabbahiler olarak adlandırılan örgüt, tarih sürecinde varlık sürdürmüş olan bir diğer örgüttür. Özellikle Selçuklu Devletine karşı yaptıkları eylemlerle bilinen Haşhaşiler, eylemlerden önce uyuşmalarını sağlayan bir madde kullanmalarından dolayı Haşhaşi ismini almıştır. Devlet adamlarına karşı gizli bir şekilde suikastlar düzenleyen Haşhaşiler'in en çok bilinen eylemi, 1092 yılında İran'da Selçuklu Devleti'nin vezirlerinden olan Nizamülmülk'e düzenledikleri suikasttır (Lockhart, 2006). Buna benzer birçok suikastlar düzenleyen Haşhaşiler, günümüzde filmlere konu olan bir örgüttür.

Terörizmin tarihinde Fransız İhtilali önemli bir yer tutmaktadır. 14 Temmuz 1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali, yönetim ve halk arasında yaşanan büyük bir olaylar ve isyanlar silsilesidir. Ortaçağdan bu ihtilale kadar sınıflara ayrılmış olan Fransız halkı, tepede din adamları, onların altında soylular, en altta ise köylüler ve işçilerden oluşmaktaydı. Her zaman olduğu gibi köylüler ve işçiler, ezilen sınıfı oluşturmuştur. Aynı zamanda çoğunluğu oluşturan bu sınıf, ağır koşullar altında çalışmakta ve kötü yaşam koşullarına sahipti. Uzun yıllar boyunca bu şekilde yaşayan alt sınıf, 18. yüzyılda yeni bir aydınlanma sürecine girmiş, üst sınıfların uygulamalarını sorgulamaya başlamıştır. Orantısız bir şekilde harcamalar yaparak alt sınıfın üzerine baskı kuran üst sınıflara karşı başlayan bu isyanlar kaçınılmaz olmuştur. O dönemde kralın sonsuz bir güce sahip olmadığını gösteren İngilizler, Fransızlar için bir umut ışığı olmuştur. Paris sokaklarına çıkan halk, ilk olarak bir hapishaneye baskın düzenleyerek mahkûmları serbest bırakmıştır. Şehir kanlı bir sürece girmiş ve neredeyse her sokakta cesetler bulunmaktaydı. Kırsal kesimde ise köylüler, asillere saldırarak mallarını yağmalıyordu. Binlerce insanın hayatını kaybettiği bu döneme bazı tarihçiler "*Terörün Hükümranlığı*" adını vermiştir. 1792 yılına gelindiğinde ise, Maximilien Robespierre adında bir hukukçunun önderliğindeki radikal bir grup, Kral XVI. Louis ve eşi Marie Antoinette'yi giyotinle idam etmiştir. Kral ve eşini idama götüren sürecin mimarı olan Robespierre'nin ölümü de giyotinle olmuştur (Çimen, 2015). Fransa'da yaşanan bu süreç, modern terörün başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Terörün tanımı kısmında belirttiği gibi "*terreur*" kelimesi Fransız ihtilali ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır.

Bu süreçte alt sınıf ve üst sınıflar arasında kanlı bir mücadele geçmiş ve alt sınıf üst sınıflara karşı isyan başlatmıştır.

Tarihin yakın döneminde gerçekleşen başka bir terör sürecinin başrolünde, 1865 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Tennessee Eyaleti'nde kurulan, Ku Klux Klan Örgütü bulunmaktadır. Siyahilere karşı ırkçı bir tutum içinde olan bu örgüt, beyaz ırkın üstünlüğüne inanmaktaydı. 20. yüzyılda beyazlar ve siyahlar eşittir anlayışı ile birlikte ilk zamanlardaki görkemli varlığını kaybeden örgüt, Afrika kökenli siyahileri ve beyaz olmayan Amerikalılara karşı işkenceler yapmıştır. Kurulduğu ilk dönemlerde milyonlarca üyesi olan örgütün, günümüzde de varlığını gizli bir şekilde devam ettirdiğine inanılmaktadır (Bond, 2011). Ancak bu konuda kesin bilgiler bulunmamaktadır.

20. yüzyıla girişle birlikte terör, farklı bir hal almıştır. Soğuk Savaş dönemi terör hareketleri, Anarşizm, Marksizm-Leninizm ideolojisiyle hareket eden sokak isyancıları, üniversitelerde çıkan olaylar, işçi isyanları, uçak kaçırmalar, okul baskınları gibi terör olayları, terörün bu yüzyılda çeşitlenmesini gösteren gelişmelerdir. Halk hareketleri ile geçen bu süreçte yüzlerce terör örgütü kurulmuşsa da, bu yüzyılın terör açısından en belirgin özelliği, Soğuk Savaş döneminde devletlerin terör uygulaması olmuştur. Devletlerin kendi halkına veya diğer azınlıklara karşı gerçekleştirdikleri şiddetli bastırma politikaları “*devlet terörü*” kavramını ortaya çıkartmıştır (Bal, 2006). Bu dönemde devletlerin direkt olarak teröre başvurduğunu söylemek doğru olmasa da, kendi çıkarları doğrultusunda terör gruplarını desteklemişlerdir. ABD'nin, SSCB¹'ye karşı Afganistan'da terörü desteklemesi buna örnek olarak verilebilir.

İstihbarat örgütlerinin gizli bir şekilde terör örgütlerini desteklemeleri, terör örgütlerini güçlendirmiştir. Bu nedenle dünya için büyük bir sorun haline alan terör, günümüzün en büyük problemlerinden biri olmuştur. 21. yüzyıla girmemizle birlikte bu durum daha sık rastlanan bir sorun haline almıştır. Irak ve Suriye'deki iç karışıklıklardan faydalanan çıkar grupları, bu bölgelerdeki terör gruplarına büyük destekler vermektedir. Bu destekler her ne kadar gizlilik içinde olmuş olsa da, son dönemlerde bazı ülkeler tarafından teröre açık bir şekilde destek verilmektedir. Bu ülkelerden biri de ABD'dir.

¹ Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği.

ABD ve Avrupa başta olmak üzere, birçok ülke tarafından terör örgütü olarak kabul edilen PKK'nın, Kuzey Irak'taki uzantısı olan YPG²'ye ABD tarafından açık bir şekilde yardım yapılmaktadır (Hürriyet , 2018). Bu yardımlar açıkça ABD Savunma Bakanlığının 2018 yılında 2019 yılı için hazırladığı bütçe tasarısında belirtilmiştir.

Sonuç olarak terörizmin tarihi sürecini kronolojik bir sıralamaya koymak güç bir durumdur. Bu anlamda son zamanlarda yoğunlaşan siber terörizmin bu sıralamadaki yeri ne olmalıdır sorusu akla gelmektedir. Aynı zamanda bazı ülkeler tarafından terör örgütü olarak tanımlanan gruplar, bazı ülkeler için özgürlükleri için mücadele eden gruplar olarak tanımlanabilmektedir. Zira İsrail'in, Filistin halkına karşı uyguladığı şiddet politikaları bu duruma örnek verilebilir.

2.1.3 Terörizm türleri

Terörizm, terörizmi uygulayan tarafa, ortaya çıkış nedenine, dayandığı ideolojiye, uygulama biçimine ve kullandığı araçlara göre farklı türlerden oluşmaktadır. Bu türler genel olarak ulusal terörizm, küresel terörizm, etnik terörizm ve siber terörizmden oluşmaktadır.

2.1.3.1 Ulusal terörizm

Bir devletin iç mekanizmasında meydana gelen dış unsur veya devletlerin müdahil olmadıkları karışıklıklar, sistematik şiddet ve eylem hareketleridir (Taşdemir, 2005). Bu terörizm türü, hem devlet tarafından kendi rejimini devam ettirmesi için terörizme başvurması, hem de devletin uyguladığı rejime karşı mücadeleye giren grupların, şiddet uygulaması sonucu ortaya çıkabilmektedir. Gelişmiş demokratik dünya ülkelerinde, rejimi korumak adına terörizme başvurulması etik bir durum olmadığı gibi, bunu yapan ülke meşruluğunu kaybetmiş olur. Bu ülkelere örnek vermek gerekirse; Nazi Almanya'sının kendi rejimini korumak adına kendi vatandaşlarına uyguladığı toplu kısımlar ve şiddet uygulamaları, insanlık tarihi açısından utanç verici olmuştur. Nazi Hükümeti dünya genelinde lanetlenip, yaptığı uygulamalar her mecrada, toplumlar tarafından eleştirilmektedir.

² Kürtçe; Yekineyen Parastina Gel, Türkçe; Halkçı Koruma Birlikleri.

Bir diğerk örnek ise, günümüzde de devam eden Suriye İç Savaşı'dır. Çeşitli nedenlerle çıkan iş savaş sürecinde Suriye rejim güçlerinin, muhaliflere karşı yürüttüğü askeri operasyonlarda siviller büyük zarar görmektedir. Suriye hükümetinin gösterdiği bu tutum, Suriye hükümetini meşruluktan çıkartıp, kendi halkına zulmeden bir hükümet konumuna getirmiştir. Neticede milyonlarca Suriyeli, kendi ülkelerinden zorunlu göç ederek başka ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Bir rejimin meşruluğunu koruması için, ülke içinde oluşan bir sorunu tüm kesimlerin derdini dinleyerek demokratik yollardan çözüme kavuşturması gerekmektedir. Şayet o ülkenin vatandaşları kendi hükümeti tarafından zulüm görüyor ve kendi ülkelerinden sürgün ediliyorsa, bu durum o ülkeyi yöneten rejimin demokrasiye bağlı bir rejim olduğunu sorgulamamıza sebep olacaktır.

2.1.3.2 Küresel terörizm

Küresel terörizm; sonuçları birden fazla ülkeyi etkileyen ve uluslararası sonuç doğuran, eylemlerinde başka ülke vatandaşlarını hedef alan terörizmi ifade eder (Türköz, 2016). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte iletişim yollarının çoğalması, küresel terörizmin daha belirgin çaplarda hasarlar oluşturmalarına neden olmuştur. Bazen sadece devlet dışı örgütlerin kendi çabalarıyla müdahil olduğu eylemler olup, bazen de devletlerin belli bir terör grubuna gizli yoldan destek vermesiyle belirginleşen terörizm türüdür. Bu terörizm türü, terörizm gruplarının sadece buldukları ülke dışında gerçekleştirdikleri eylemlerden ibaret olmayıp, ülke içinde yabancı turistlere karşı uygulanan terörü de kapsamaktadır.

Küresel terörizmin en büyük örneği, SSCB'nin olası Afganistan işgalini önlemek adına kurulan El Kaide terör örgütüdür. Dünyada birçok büyük terör eylemi gerçekleştiren El Kaide, günümüzde de varlığını sürdürmektedir. El Kaide, dünya çapında varlık gösteren bazı terör örgütlerinin de zeminini hazırlamıştır. Günümüzde ülkelerin en büyük terör grubu olarak gördüğü, kendisini Irak Şam İslam Devleti olarak adlandıran Devlet'ül Irak ve's Şam (DEAŞ), bu örgütlerden biridir (Sputniknews, 2018). Bu örgüt medyayı ve her türlü iletişim aracını profesyonelce kullanarak dünyanın birçok yerine ismini duyurmuş ve eleman sağlamıştır. Böylece güçlenerek dünya için büyük bir sorun oluşturmuştur.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devlet dışı aktörler ön plana çıkıp uluslararası ilişkilerde rol almaya başlamıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, devletlerarası etkileşimin yanında çok uluslu şirketlerin, sivil toplum kuruluşlarının, çevre ve toplumsal veya ekonomik fayda gözeten dernek/kuruluşların birbirleriyle yaptıkları iletişimin kolaylaşması beraberinde yeni bir süreç başlatmıştır. Artık sadece devletler değil, devlet dışı aktörler de birbirleriyle anlaşmalar yaparak küresel sisteme etki etmektedirler. Çok uluslu şirketlerin, kurumların güçlenerek, uluslararası alanda söz sahibi olmasıyla birlikte, bu aktörlerin kendi çıkarları ve misyonu için terörizmi kullanması uluslararası terörizmin canlanmasına sebep olmuştur. Örneğin; Büyük petrol şirketleri, Ortadoğu’da petrol rezervlerine sahip olmak için bu bölgelerde kendi çıkarlarını gözeten terör örgütlerine büyük paralar aktarıp, terörizme finansal destek sağlamaktadırlar. Bu durum Ortadoğu ülkeleri için içinden çıkılmaz tahriplere yol açarken, petrol şirketlerine de önemli gelirler sağlamaktadır. Bu şirketler, terör örgütlerine yüksek miktarlarda para veya silah yardımı yaparak, buldukları coğrafyada kendi çıkarlarını gözetmesi noktasında terör örgütlerinden destek bulmaktadır. İngiltere kaynaklı bir gazetenin yayınladığı habere göre, ABD’deki bazı şirketler Ortadoğu’da iş yapabilmek için terör örgütlerine büyük miktarlarda mali kaynaklar sağlamıştır (Harris, 2017). Bu şirketler devlet destekli şirketlerde olabilmektedir.

ABD gibi bazı ülkeler, bizzat devlet olarak bu örgütlere finansal kaynaklar aktarmaktadır. Terörü besleyen en büyük kaynaklar, bu kaynaklardan oluşmaktadır. Gizli servisler üzerinden veya diğer misyon kuruluşlarını kullanarak sağlanan bu yardımlar, askeri teçhizat veya parasal kaynaklardan oluşmaktadır (TRT Haber, 2018). Profesyonel askeri eğitimler tarafından terör mensuplarına verilen eğitimleri de kapsayan bu yardımlar, terör örgütlerini bütün dünya için bir tehdit unsuru haline getirmiştir.

2.1.3.3 Etnik terörizm

Günümüzün en önemli sorunlarından biri etnik kimlik meselesidir. Etnik terörü kavrayabilmemiz için öncelikle etnik kimliği kavramamız gerekmektedir. Etnik kimlik Yanık’ın tanımlamasına göre; (Yanık, 2013) *“Doğuştan getirilen, ‘verili’ bir durum,*

bireylerin aidiyet duyguları ile kabul ettikleri, genetik yollarla nesiller arası sürekliliği sağlayan, ortak noktaları aynı dili, gelenekleri canlı tutan, topluluk oluşumunda temel olan ritüelleri eksen alan toplumsal organizasyon” şeklinde açıklanmıştır. Bir devletin içinde barınan tüm bireyler dil, din, ırk olarak birbiriyle aynı olmak zorunda değildir. Hemen hemen tüm ülkelerde etnik farklılıklar görülmekte olup insanlar köken, dil, din, ırk ve kültür olarak birbirlerinden farklı olabilmektedirler. Bu her ne kadar kozmopolit bir zenginlik olarak görülse de, günümüzde yaşanan terör sorunlarının en büyük kaynaklarından biridir.

Fransız Devrimiyle (1789-1799) birlikte ortaya çıkmış olan milliyetçilik, imparatorların, kralların baskılarına karşı direnen insanların bu yapılara karşı giriştikleri mücadeleler sonucunda ortaya çıkan bir bağımsızlık mücadelesidir. Bu mücadelenin sonunda krallıklar ve imparatorluklar karşısında zaferler kazanılmış ve adalet adına gelecek için umutlar oluşmuştur. Her ne kadar bu mücadeleler adalet, hukuk, insan hakları bakımından insanlığa katkı sağlamış olsa da, dış güçlerin etkisinde kalıp, etnik grupları milliyetçilik akımları çerçevesinde şiddete yönelterek etnik terörü doğuran grupların oluşumuna neden olmuştur.

Yakın tarihimizde dünya için büyük sorun olan etnik kökenli terör grupları, etnik terörizmin başlıca örnekleri olarak verilebilir. Bunlardan en önemlileri, Sri Lanka’da Tamil Kaplanları, Türkiye’de PKK ve ASALA³, Kuzey İrlanda’da IRA⁴ ve İspanya’da ETA⁵ örgütleridir (Baharçipek, 2000). Bu örgütler buldukları ülkelerde etnik kimlik farklılıklarından doğan oluşumlar olup, buldukları ülkelere yıllar boyunca maddi ve manevi zararlar vermiştir. Devletin sunduğu kimliği kabul etmeyip, kendi kimliklerini ön plana çıkartıp, kendi bölgelerinde bağımsız yaşamak veya devlete şartlarını kabul ettirmek amacıyla şiddete başvurmuşlardır.

Bir diğer örnek ise; 1992’den 1995 yılına kadar devam eden, Sırpın etnik temizlik politikası sonucu, 100.000 kişiden fazla insanın hayatını kaybettiği Bosna Savaşı’dır. Düzenli askeri birlikleri olmayan Bosna Hersek, bu savaşta etnik teröre maruz kalmış ve günümüzde de halen acısını yaşadığı kayıplar vermiştir (Semercioğlu, 2017). Etnik

³ Ermenistan’ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu -Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia

⁴ Irish Republican Army - Kuzey İrlanda Cumhuriyet Ordusu

⁵ Bask Yurdu ve Özgürlük - Euskadi Ta Askatasuna

terörizm, çağımızın en büyük sorunu olmaya devam etmekte ve hiçbir ülkenin kayıtsız kalamayacağı, çözüme kavuşması gereken en büyük sorunlardan biri haline gelmiştir.

2.1.3.4 Siber terörizm

Günümüzde stratejik bilgilerin elde edilmesi, teknolojik iletişim araçlarının daha az olduğu geçmişe oranla daha kolay olabilmektedir. Ancak elde edilen bu bilgilerin doğru bir şekilde analiz edilip kullanılabilir değerli verilere dönüştürülmesi stratejik bir gerekliliktir. Bir asır öncesine kadar istihbarat elemanlarının ulaşmak için binlerce kilometre yol gittiği ve zorluklarla elde edebildikleri stratejik bilgiler, teknolojinin gelişmesi ve ağ trafiğinin dünyanın büyük bölümünü iletişim bakımından ulaşılabilir yapması, birçok bilgiye ulaşmakta kolaylık sağlamıştır. Teknolojiyi kullanan her birey birçok bilgiye rahatlıkla ulaşabilmektedir. Teknolojinin böylesine hızlı bir şekilde gelişmesi, her ne kadar yaşantımızı kolaylaştırmış olsa da, bir o kadar da zorluğu beraberinde getirmiştir. Bunlardan en önemlisi siber terörizmdir.

Siber terörizm: Kötü niyetli insanların, terör gruplarının bilgisayarları kullanarak belirli bir politik ve sosyal hedefe varmak için, hükümet veya toplumu yıldırma adına yaptıkları saldırıları ifade eder. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte devlet kurumlarına, askeri altyapılara, sivil kurumların teknolojik altyapılarına yapılan saldırılar artmıştır (Akman, 2017). 2015 yılında Ukrayna elektrik sistemine yapılan siber saldırılar, siber terörizme örnek olarak verilebilir. Blackenergy adlı Truva atının kullanıldığı saldırılar sonucunda yaklaşık 700 bin kişi saatlerce elektriksiz kalmıştır (Hürriyet, 2016). Bu saldırı, siber saldırıların binlerce hatta milyonlarca insanın hayatını etkileyebildiğini göstermektedir.

Siber terörizm, hedefinde sivil unsurların yanında devlet ve siyasi bireylerin de olması bakımından diğer internet yoluyla işlenen suçlardan farklılık göstermektedir. Günümüzde fiziki olarak silahlarla yapılan saldırılardan daha fazla etki alanına sahip, saldırılan ülkeye zarar verebilen siber saldırılar yapılabilmektedir. Örnek vermek gerekirse; bilgisayar korsanı adı da verilen hackerlerin, devlet kurumlarına ait internet sitelerine yaptıkları saldırılar, ilgili kurumun işlemlerini aksatıp, bir kargaşa ortamı yaratabilmektedir. Her geçen gün teknolojik altyapıların çoğalması siber terörizmin saldırı hedeflerini çoğaltmaktadır. Siber saldırılar yapılarak, bir şehrin bütün trafik

sinyalizasyon altyapısı çökertilebilir, telefon operatörlerinin sistemlerine girilerek, telefon trafiği durdurulabilir, bankaların sistemlerine girilerek finans sistemleri çökertilebilir, elektrik ve doğalgaz gibi sistemlerin işleyişi durdurularak bir kargaşa ortamı yaratılabilir (Sertoğlu, 1999). Böylece siber saldırılarla saldırılan topluma büyük zararlar verilebilir.

Devletlerin siber terörizme karşı mücadelede yeni yöntemler geliştirmeleri zorunlu hale gelmiş, gelecek açısından büyük önlemler alınmasını kaçınılmaz kılmıştır. Uluslararası hukuk kuruluşlarının siber terörizme karşı mücadelede yeni düzenlemeler yapması ve teknoloji ağının daha güvenli hale getirilmesi için yeni çalışmalar yapması gerekmektedir.

2.1.4 Terörizmin nedenleri

Terörizmin nedenlerini belli bir kalıbın içine sokmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Terörizm, yere ve zamana göre farklı nedenlerden dolayı ortaya çıkmaktadır. Ancak, terörizme neden olan ana sorunların başında eğitimsizlik, cehalet, yoksulluk, adaletsizlik, etnik ayrımcılık, sömürü gibi faktörler gelmektedir. Terörizme kaynak oluşturan diğer etkenler ideoloji, ayrılıkçılık, iç ve dış politika, sosyal sistemdeki dengesizliklerdir.

Devletler, oluşan bu terör gruplarının kısmen beslendiği etnik kimliğe karşı şiddetli baskılar uygular. Baskı gören halk, oluşan terör gruplarına sempati duymaya başlar ve örgütlere katılmaya artar. Böylelikle terör örgütleri ihtiyaç duydukları insan kaynağını, devletin baskıları sonucu daha kolay bir şekilde sağlamaktadırlar. Terörü oluşturan bir diğer nokta, devletin siyasileri, yazarları veya bilim adamlarını baskı altına alarak özgürlüklerini kısıtlamalarıdır. Siyaset veya medya mecralarında kendisini ifade etmekte zorlanan ve ifade özgürlüğü kısıtlanan bireyler, terör örgütlerine yakınlık duymaya başlayabilmektedir (TBB, 2006). Türkiye’de de ifade özgürlüğü konusunda sık sık tartışmalar yaşanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti tarihine bakıldığında, ifade özgürlüğü yok sayılarak cezalandırılan onlarca insan maalesef teröre yakınlaşmıştır.

Büyük ülkelerin terörizmi kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaları, terörizmi doğuran bir diğer etkidir. 21.yüzyılın başlaması ile birlikte, bazı ülkeler terörizmi kendi çıkarları doğrultusunda finanse ederek desteklemektedirler. Bu nedenle terörizm,

eskiye göre daha evrensel bir hal almış ve devasa boyutlara ulaşmıştır. Günümüzde Ortadoğu bölgesi terörizmden en çok etkilenen bölge durumundadır. Bunun nedeni, bölgenin zengin petrol yataklarına sahip olması ve bu kaynaklara ulaşmaya çalışan dış güçlerin terör örgütleri üzerinden stratejiler üretmesidir. Üretilen bu stratejiler, bölge ülkelerini büyük bir kargaşaya sürüklemektedir. Bu nedenle bölgelerden milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır.

Yakın tarihe baktığımızda Soğuk Savaş, Marksizm-Leninizm, küreselleşme, Radikalizm, sömürgecilik gibi etkenler, terörizmin diğer küresel nedenleri arasında yer almıştır. Örneğin; Marksist-Leninist ideoloji küresel bir ideolojik akım oluşturmuştur. PKK gibi terör örgütlerinin ana ideolojisi olan bu akım, özellikle üniversite öğrencileri arasında hızlıca yayılmıştır. Bu ideoloji ile gençleri etrafında toplayan terör örgütleri, rejimlere karşı ayaklanmıştır.

21. yüzyıla girmemizle birlikte artan haberleşme araçları sayesinde, insanlar birbirleriyle daha fazla etkileşim içerisine girmeye başlamıştır. Yöneticilerin hataları ve yapılan yanlış uygulamalar, daha fazla tartışılmaya başlanmıştır. Bu değişime rağmen eski rejimlerden vazgeçmek istemeyen yöneticiler, halkı baskı altına almıştır. Kısa süreler içerisinde örgütlenen ve yönetimlere karşı isyan içerisine giren gruplar oluşmaya başlamıştır. Bu gruplar, bazen büyük seviyelere çıkmakta, bazen de yönetimi bile değiştirebilmektedir. Bazı rejimler kendi otoritelerini kaybetmemek için veya değişime açık olmadıkları için, bu gruplara baskı ve şiddet uygulamaktadırlar. Bu baskılar neticesinde terör örgütlerine katılmaya başlayanlar, terörü besleyen en önemli unsurlar olmaktadır.

2.1.5 Terörizmin unsurları

Terörizmin ortaya çıkması için dört temel unsur ortaya çıkmaktadır. Bu unsurlar ideolojik unsur, eleman unsuru, eylem unsuru ve örgüt unsurudur.

2.1.5.1 İdeolojik unsur

Terörizmin beslendiği en büyük destek noktalarından biri ideolojik unsurlardır. Sözde temsil ettiği kitleyi, ideolojik dayatmalarla tarafına çekmeye çalışan terör grupları, ideolojik bir temel olmadan uzun süre yaşayamazlar. Bu bağlamda terörü, hedefe

varmak için bir araç olarak gören; hemen hemen her terör örgütünün bir ideoloji altyapısı vardır. Bu ideolojik altyapıya göre eylem stratejileri belirlenmektedir.

Doğu Ergil ⁶ 'in tanımına göre (Ergil, 2015); *“ideoloji, İnsan ve toplumun (ya da toplumsal bir alt-birimin) geliştirdiği, insan, toplum ve evrene ilişkin kapsamlı bilişsel (cognitive) ve ahlaksal inanç sistemlerinin bir biçimidir.”* Bu bağlamda, terör örgütleri sözde temsil ettikleri kitlelerin inançları üzerinden propaganda yapmaktadır. Aynı zamanda örgüt elemanlarının yetiştirilmesinde bu ideolojiler ekseninde eğitim verilmektedir. Örgüt elemanlarının, örgüte bağlılığı ve temel bir dayanaklarının oluşması adına, ideolojik unsurlar çok önemli olmaktadır. Milliyetçilik, Komünizm, Marksizm-Leninizm ve din eksenli ideolojiler, terör örgütlerinin beslendikleri ideolojilerdir (Helvacıköylü, 2007). 20. yüzyılın sonlarında dünya genelinde meydana gelen sokak hareketlerinin ana ideolojik arka planı, Marksist-Leninist ideolojidir.

Bu ideolojiler, terör örgütlerinin hedefleri doğrultusunda değişmektedir. Bir ülkede azınlık grubu temsil eden örgütler, o ülkeden bağımsızlığını kazanmak için milliyetçilik ideolojisi üzerinden hareket etmektedirler. Yaşadıkları toplum tarafından inanç baskısı gören, dini değerlerini özgürce yaşayamayan toplumlardan çıkan terör gruplarının dayanakları, dini temelli ideolojidir. Ayrıca dini istismar eden terör grupları, son dönemlerde en sık rastlanan terör grupları olmaktadır. Bu örgütlerden biri de, Türkiye’de 2016 yılında askeri darbe girişiminde bulunan FETÖ/PDY⁷ terör örgütüdür.

2.1.5.2 Eleman unsuru

Terör örgütleri için eleman unsuru hayati önem taşımaktadır. Varlıklarını sürdürmeleri için gerekli eleman desteğini bulamayan terör örgütleri yok olmaya mahkûm olurlar. Terör örgütlerinin eleman sağlama ideolojileri, örgütlerin amacına ve yapısına göre değişmektedir. Beslendikleri ideolojiler ve etnik temelli unsurlar, terör örgütlerinin eleman sağlamalarındaki stratejilerini belirlemektedir. Ülke içinde adaletsiz ve özgür olmayan bir ortamda yetişen bireyler, terör örgütlerinin hedefinde yer almaktadır. Baskıya maruz kalarak özgürlükleri kısıtlanan bu bireyler, terör örgütlerine sempati ile yaklaşma potansiyeli göstermektedirler. Bunun bilincinde olan terör örgütleri, bu

⁶ Profesör, araştırmacı yazar, sosyolog ve siyaset bilimcisi. 1940 İstanbul doğumlu.

⁷ Fetullah Gülen’in kurucusu olduğu paralel devlet yapılanması.

bireyler üzerinde strateji üretmek eleman sağlama yoluna gitmektedir. Terörle mücadele eden ülkelerin bu konuda hassas davranmaları gerekmektedir. Teröre karşı sadece taktik stratejilerle değil, bu bireylerin hayatlarını düzene sokacak sosyal politikalar kullanılarak mücadele edilmelidir.

2.1.5.3 Eylem unsuru

Terörden bahsederken aklımıza gelen ilk kavram şiddet kavramıdır. Nitekim terör örgütleri, şiddeti ana mücadele eylemi olarak gördükleri için, şiddete başvurmeyen terör örgütünden bahsetmek neredeyse imkânsızdır. Zira terör örgütlerinin seslerini duyurmak için en çok yaptıkları eylemler, şiddet eylemleridir. Özellikle sivil ve masum insanlara karşı yapılan şiddet eylemleri, terörün karanlık yüzünü göstermektedir. Hedef kitlenin terör örgütleri tarafından tanınması şart değildir. Hedef kim olursa olsun önemli olan saldırının yapacağı etkidir.

Terör örgütleri, düzenledikleri şiddet eylemleriyle toplumu korkutarak yıldırmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda devletin güvenlik güçlerine karşı yapılan sistematik şiddet eylemleri, terör örgütünün güç gösterisi yaparak taraftar toplamaya çalışması anlamına gelmektedir. Bu eylemlerle örgüt, ne kadar güçlü olduğunu ve neler yapabileceğini göstermeyi amaçlamaktadır.

2.1.5.4 Örgüt unsuru

Örgüt, birden fazla kişinin aynı amaç etrafında birleşmesi ile oluşturulan yapılardır. Bu yapılar legal veya illegal olabilmektedir. Ancak tez konusu bağlamında çalışma kapsamına giren, illegal örgütler olan terör örgütleridir. Terör örgütlerinin en temel yapı taşlarından birini örgütlenme biçimleri oluşturmaktadır. Genellikle tek bir örgüt liderinin himayesinde oluşan örgütler, bu lidere bağlı üst düzey yöneticiler, bu yöneticilere bağlı alt temsilciler ve bölge sorumlularından oluşmaktadır. Dağ kadrosu, kır kadrosu, şehir kadrosu gibi kavramlar, örgütlenme biçimlerinin oluşumlarındandır (Çağlar, 1997). Terör örgütleri için örgütlenme biçimlerinde gizlilik, hayati bir esas teşkil etmektedir. Bu örgütler, varlıklarını korumaları adına gizlilik içinde örgütlenmelerini oluşturmaktadırlar. Örgütlenmeler, sempatican kazanmak adına illegal ve legal noktalarda hassas çalışmalar yapmaktadırlar. Kazanmaya çalıştıkları sempaticanlara legal görünerek ülke güvenliği açısından illegal hareket etmektedirler.

2.1.6 Terörizmin özellikleri

Terörizmi bir doktrin olarak görmek, onu sistemsel bir fikir olarak görmek kesinlikle doğru bir yaklaşım değildir. Terörizm, stratejik ve psikolojik bir savaş biçimi olarak yorumlanabilir. Kullandığı silahlar bakımından kısmen askeri birlikler olarak görülen terör gruplarının yaptığı saldırılar, askerlere ve güvenlik güçlerine yapılan saldırılarla sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda yıldırılmak istenen ülkeye karşı psikolojik etkiler yapacak saldırılar, terörizmin başlıca eylemlerindedir.

Tarihin son dönemlerinde, terör saldırıları çoğalarak dünyanın birçok yerinde gerçekleştirilmektedir. Örneğin; ABD'nin New York kentinden 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen ve üç bine yakın insanın hayatını kaybettiği ikiz kuleler saldırısı, tüm dünyayı etkilemiş, yeni bir sürecin başlamasına sebep olmuştur (Örnek, 2012). Bu saldırı aynı zamanda Amerikan vatandaşları üzerinde psikolojik etkiler bırakmış ve kıta insanına korku salmıştır. Bir diğer örnek ise 1972 yılında, Almanya'nın Münih kentinde gerçekleştirilen terör saldırılarıdır. İsrail ile Arap ülkeleri Mısır, Ürdün ve Suriye arasında yaşanan 'Altı Gün Savaşı'ndan beş sene geçmesine rağmen gerginlik hızla devam etmekteydi. Filistinli silahlı militanlar, İsrailli sporcuların kaldığı otele gece yarısı baskın yaparak sekiz İsrailli sporcu ile üç antrenörü öldürmüştür. Ayrıca beş saldırgan ve bir Alman polisi de olayda ölmüştür. Bu olay İsrail askeri gücüne yapılmamış olup, İsrail güvenlik güçlerine ait herhangi bir can kaybının olmamasına rağmen, ülkede büyük bir korku yaşatmış ve psikolojik bir baskı yaratmıştır (Independent, 2006). Dolayısıyla terörizm, askeri bir güce yapılacak saldırılardan daha çok etki edebilecek saldırıları ifade etmektedir.

Terörizm, sadece herhangi bir grup veya ideolojinin ürünü olarak kabul edilemez. Sağ veya sol grup olsun, azınlık veya çoğunluk olsun, terörizm her kesimin başvurabileceği illegal bir yöntemdir (Şimşek, 2016). Myanmar ordusunun, Arakanlı Müslümanlara yaptıkları katliamlar ve zulümler bir terör devleti örneği oluşturduğu gibi, PKK terör örgütünün Türkiye'de asker veya sivillerin ölümüyle sonuçlanan saldırıları da bir ideolojiye bağlı terörizm örneğini vermektedir. Terörizme başvuran gruplar, şiddeti en büyük araç olarak kullanmaktadır. Mühim olan öldürülen bir bireye karşı duyulan kişisel nefret veya intikam duygusu değil, o kişinin ölümünün sonucunda oluşacak etkidir. Dolayısıyla terörizmde fiziksel tahrip ve şiddetten çok, psikolojik sonuçlar

önemlidir. Yapılan eylemin boyutu, verdiği psikolojik baskıyla ölçülmektedir. Bu psikolojik baskılar terörizme başvuran gruplar için bir kazanç olarak görülmektedir.

Bu bağlamda terörizmin özelliklerini genelleyecek olursak şöyle sıralayabiliriz;

- Sistematik şiddet döngüsüdür
- Siyasi amaçlar çerçevesinde yapılan şiddet eylemleridir.
- Terörizmde amaç çok kişiyi öldürmektense çok kişiyi korkutmaktır.
- Terörizmin temel hedefleri siyasi ve askeri rejimlerdir.
- Terörizm, propagandalarla doğarak gelişir.
- Terörizm, bazen ülkelerin veya bazı grupların taşeronluğunu yapabilmektedir.

2.1.7 Terörizmin finans kaynakları

Terör örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmeleri için finansal kaynaklar büyük bir gerekliliktir. Terörle mücadelenin yerini, terörizmle mücadeleye bırakma aşamasındaki en önemli noktalardan biri, terörün finans kaynaklarını engellemektir. Terörün beslendiği finansal desteği kesmek, terörün hareket alanını kısıtlayacaktır. Zira bu kaynaklar kesilmeden güvenlik güçlerinin terörü bitirme stratejisi bütüncül bir strateji olmayacaktır.

Terör örgütleri, günümüz konjonktüründe finansal kaynağa ulaşmakta çok fazla zorlanmamaktadırlar. Finansal kaynakların hareketliliği, dünya piyasasının takip edilemez oluşu, teknolojik gelişmelerin finans hareketlerini çeşitlendirmesi gibi etkenler çerçevesinde, terör örgütlerine akan finansmanı engellemek zor olmaktadır. Özellikle internet üzerinden saniyeler içerisinde milyonlarca işlemin yapılması, finansal kontrolü daha da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle ülkeler, teröre akan finansal kaynakların önünü kesmek için yeni yollar denemektedirler.

Terör örgütlerinin büyümesi, mali desteklerle paralel olarak gerçekleşmektedir. Günümüzde bu finans akışları daha fazla çeşitlenmiştir. Bu kaynaklar, silah kaçakçılığı, uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan ticareti, banka dolandırıcılığı, örgütsel yayın gelirleri, hırsızlık, gasp ve fidye için adam kaçırmaya gibi eylemlerden sağlanmaktadır. Özellikle silah kaçakçılığı, yoğun olarak terör örgütleri üzerinden yapılmaktadır

(Masak, 2011). Terör örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli olan illegal silah yardımı, günümüz konjonktüründe daha kolay olmaktadır.

Ülkelerin çıkarları doğrultusunda terör örgütlerini desteklemeleri, terör örgütlerinin en büyük mali kaynağını oluşturmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş⁸ döneminde ABD ve Rusya'nın karşılıklı güç mücadelesi, terör örgütlerinin bu ülkeler tarafından desteklenip güçlenmesini beraberinde getirmiştir. Her iki ülke, birbirlerine karşı mücadelede terör örgütlerini kullanmıştır. Bu nedenle bu örgütlere silah ve eğitim yardımının yanında, parasal kaynaklarda aktarılmıştır. Sağlanan bu destekler, terör örgütlerini büyütmekte ve bütün dünya için birer tehdit unsuru yapmıştır.

Bazı ülkeler tarafından kendi çıkarları doğrultusunda terör örgütlerine sağlanan mali destekler neticesinde, DEAŞ gibi terör örgütlerinin ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Dünyanın en kanlı terör örgütlerinden biri olan DEAŞ, batılı ülkelerin Ortadoğu bölgesi üzerindeki çıkarları doğrultusunda desteklenmesiyle büyümüştür. Özellikle ABD'nin istihbarat teşkilatı CIA⁹, terör örgütlerine gizli yollardan mali ve teknik destek sağlamaktadır. PKK'nın Suriye'nin kuzeyindeki kolu PYD¹⁰'ye yapılan silah yardımları bu mali desteklere örnektir (Sputniknews, 2017). Verilen bu destekler PYD'nin hızlı bir şekilde büyümesine ve geniş bir alanı kontrol altına almasının önünü açmıştır.

Terör örgütlerine yapılan mali kaynakların kesilmesi için uluslararası aktörlerin işbirliği içinde olmaları gerekmekte ve uluslararası hukukun belirlediği mücadele yöntemleri günün şartlarına göre güncellenmelidir. Sivil örgütlerinin terör örgütleri tarafından kullanılması ve halktan baskı karşılığında maddi çıkarlar sağlaması engellenmelidir. Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği'ne (AB), terör örgütlerinin finansmanını engelleme konusunda çok iş düşmektedir. Uluslararası yasalar ve hukuksal çerçevede yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

⁸ 1945-1991 yılları arasında ABD ve Sovyetler Birliği (SSCB, şimdiki adı Rusya) arasında geçen casusluk, propaganda, nükleer silahlanma ve uzak yarışdır.

⁹ Merkezi İstihbarat Teşkilatı (İngilizce: Central Intelligence Agency), 1947'de Harry S. Truman tarafından ABD'de kurulan, dış ülkelerle ilgili istihbarat toplayan örgüt.

¹⁰ Kürtçe; Partiya Yekîtiya Demokrat, Türkçe; Demokratik Birlik Partisi

2.1.8 Terörizmin sonuçları

21. yüzyılda teknolojinin ilerlemesine bağlı olarak kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile birlikte terörizm, insanların hayatında daha fazla yer almaya başladı. Etki ettiği ülkelerde huzur ve güven ortamını bozan terörizm, ülkelerin ekonomisine zarar vererek hayat standardının düşmesine sebep olmaktadır. Devletlerin olduğu gibi bireylerin de hayatlarını olumsuz yönde etkileyen terörizm, insanların gelecek kaygısı yaşamasına ve kendisini güvensiz bir ortamda hissetmesine neden olmuştur.

Küçük bir grubun, gücü elinde bulunduran çoğunluğa zarar verebileceği, özellikle 11 Eylül saldırıları ile birlikte anlaşılmıştır. Bu durum güçlü veya güçsüz hiç kimsenin güvende olmadığını bir göstergesidir. Dolayısıyla terörizm, herhangi bir ülkenin tek başına mücadele edeceği bir durum olmayıp, uluslararası alanda her mecrada, tüm ülkelerin ve kurumların topyekûn bir şekilde mücadele etmeleri gereken bir durum halini almıştır (Demirli, 2011). Aksi halde terörle mücadelede bir sonuca varmak zor olacaktır.

Büyük ülkelerin kendi çıkarlarını korumak ve maddi çıkar sağlamak amacıyla terör örgütlerine destek vermesi, terörizmin elini güçlendirmektedir. Ancak terörizm, her daim beslendiği kaynağa da zarar vermektedir. Terörizme destek veren hiçbir ülke ve oluşum güvende değildir. Bumerang etkisi yaratarak, beslendiği ülkeye zarar olarak dönen terörizmi yok etmek ve etkisini azaltmak, bütün dünya ülkeleri için bir gereklilik arz etmektedir.

Terörizm, sadece hedef aldığı bireyler üzerinde değil, terörizmle ilgisi olmayan üçüncü kişiler üzerinde de etki etmektedir. Özellikle turizm sektörü, terörizmden çok zarar gören bir sektördür. Bir ülkede gerçekleşen terör saldırısı o ülkede turizmin gerilemesine ve turizmden geçimini sağlayan kişilerin maddi zarar görmesine sebep olmaktadır. Yabancı uyruklu turistlere yapılacak bir saldırının dünyada çok ses getireceğini bilen teröristler, turizm sektörünü doğrudan hedef almaktadırlar. Bunun en büyük örneğini Türkiye’de görmekteyiz. PKK terör örgütü, turizm sektörünü hedef olarak ülke turizmine ciddi zararlar vermektedir. Terör olayları, ülkeye gelmek isteyen turistlerin kendilerini güvende hissetmeyecekleri bir ortam oluşturduğundan dolayı ülke turizmine büyük darbeler vurmaktadır (Karagöz, 2016). Bu bağlamda 2016 yılında

Türkiye’de gerçekleşen terörizm saldırıları neticesinde turizm sektörü büyük kayıplar yaşamıştır.

Terörizm, aynı zamanda bir istikrarsızlık ortamı oluşturduğu için, dış yatırımların azalmasına ve ülke ekonomisine zarar vermektedir. Makroekonomiyi oluşturan büyük çaplı yatırımların sektöre uğraması, ülke ekonomisine uzun vadede etki edecek büyük çaplı hasarlar meydana getirmektedir. Bu durum milli gelirden düşüş, yoksulluk oranında artış ve işsizlik gibi birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Türkiye’de özellikle Güneydoğu Anadolu’da gerçekleşen terör olayları, bu bölgede ciddi istikrarsızlığa yol açmaktadır. Bölge ekonomisi zayıf ve gelişimini sürdürmekte zorlanmaktadır. Bu istikrarsız ortamın elbette başka sebepleri de vardır. Fakat en büyük sebeplerinden biri bölgedeki terör olaylarıdır (Öztürk S. 2009). Terör, bölgenin en büyük sorunu haline gelmiştir. Terörizm en çok gerçekleştiği alanda yaşayan vatandaşlara zarar vermektedir. Bundan dolayı bu bölgede yaşayan insanlar terörizm mağduru olup, büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Ayrıca bu bölgelerdeki terör olayları nedeniyle zor koşullarda yaşayan insanlar, daha iyi koşullara sahip şehirlere göç ederek bu durumdan kurtulmayı amaçlamaktadırlar. Bu durum büyük şehirlerin işsizlik oranını arttırmakta ve kentsel yapılaşmada bozukluklar meydana getirmektedir.

2.1.9 Türkiye’nin terörle mücadele geçmişi

Türkler, terörle 11. yüzyılda Selçuklu Devleti döneminde karşı karşıya gelmeye başlamıştır. Selçuklu Devletine karşı siyasi amaçlı saldırılar gerçekleştiren Haşhaşiler, bu dönemde Türklerin uzun süre mücadele ettiği terör örgütü olarak bilinmektedir. Siyasiler üzerinde büyük psikolojik baskılar kurarak onları yanlarına çeken veya pasif duruma düşüren Haşhaşiler, faaliyetlerini büyük gizlilik içerisinde ve sinsi yürütmüştür. Osmanlı döneminde ise Ermeni çeteler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da köylere baskınlar yaparak terör faaliyetlerinde bulunmuştur. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de 21. yüzyıla girişle birlikte, terörizm farklı bir boyut kazanmış, geniş alanlara etki etmeye başlamıştır. 20. yüzyılın sonlarına doğru tüm dünyada başlayan halk hareketleri ile birlikte terör örgütlerinin oluşum süreci hızlanmıştır.

1960’lı yıllardan sonra tüm Avrupa’yı kasıp kavuran sol hareketleri silahlı çatışmalara dönüşmüş, kısa sürede birçok ülkeye yayılmıştır. Genellikle üniversite öğrencilerinin

oluşturduğu gruplar tarafından gerçekleştirilen bu eylemler, Türkiye’de de uzun süre gündemi meşgul etmiştir. 1970’li yıllarda başlayan bu çatışmalar, 12 Eylül 1980 Darbesi’ne kadar devam etmiştir (Demirtürk, 2015). Özellikle 1978 yılı, bu çatışmalarda en çok can kaybının yaşandığı yıldır. Bu yıl posta yolu ile gönderilen bombaların patlaması, öğrencilerin üzerine atılan bombalar, Kahramanmaraş’ta 105 kişinin hayatını kaybettiği katliam ve bunlar gibi birçok saldırı ve çatışmada 1200’e yakın insan hayatını kaybetmiştir (Sözcü Gazetesi, 2017). 12 Eylül 1980 yılında, dönemin Genelkurmay Başkanı Kenan Evren’in öncülüğünde gerçekleştirilen askeri darbe, bu olayları bıçak gibi kesmiştir. Darbe ile birlikte sıkıyönetim ilan edilmiş, sokağa çıkma yasağı başlamıştır. Birçok aşırı grubun üyeleri tutuklanarak cezaevine gönderilmiş, bazıları ise idam edilmiştir.

Yine bu darbeyle birlikte Süleyman Demirel’in hükümeti fesih edilmiş, siyasi partiler kapatılarak siyasilere yasaklar koyulmuştur. 1961 Anayasası rafa kaldırılarak askeri bir dönem başlamıştır. Darbe ile birlikte çoğu masum yüzlerce insan tutuklanarak cezaevlerine gönderilmiştir. Cezaevlerinde işkenceler yapılarak yüzlerce insan öldürülmüştür. Cezaevinden çıkan veya firar eden çoğu mahkûm, ya başka ülkeye kaçtı ya da terör örgütlerine katıldı. Diyarbakır cezaevinden çıkan mahkûmlar, PKK terör örgütüne katılarak bu örgütün güçlenmesinde büyük rol oynamıştır. PKK’nın güçlenmesindeki en büyük etkenlerden biri olan bu durum, günümüzde de sık sık gündeme gelmektedir.

Türk diplomatlara yaptığı suikastlarla bilinen ASALA Terör örgütü, Türkiye’nin mücadele etmiş olduğu bir diğer terör örgütüdür. Örgüt, Lübnan’ın Başkenti Beyrut’ta 1975 yılında, Harutün Tokaşyan veya takma ismi ile Agop Agopyan tarafından kurulmuştur. ASALA, kurucusu Filistinli Hristiyan George Hobbaş olan, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi’nin de desteğini almıştır. Yurtdışında Türk diplomatlara yapılan suikastlar bu örgütün en çok konuşulan eylemleridir. Bu eylemlerden biri de, Türkiye’ye karşı 1975 yılında yaptıkları ilk eylem olan, Türkiye’nin Avusturya Büyükelçisi Daniş Tunalıgil’e yapılan suikast olmuştur (Işık, 2004). Yaklaşık olarak 1985 yılına kadar varlığını sürdüren ASALA, bu dönemde Türkiye’nin vermiş olduğu mücadele kararlılığından sonra yaptığı eylemlere kısmen son vermiştir.

Cumhuriyet Türkiye'sinin en kanlı terör örgütü, PKK Terör Örgütü'dür. 1978 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Fis Köyünde Abdullah Öcalan'ın etrafında birleşen ve Apocular olarak bilinen komünist grup tarafından yapılan toplantı sonucu kurulan PKK, Sadece Türkiye'de değil, dünyada en çok can kaybına neden olan, binlerce masum sivilin ölümünden sorumlu terör örgütüdür (Demir, 2008). Marksist-Leninist bir oluşum olan PKK Terör Örgütü, varlığının büyük bir bölümünü Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğusunda, Suriye ve Irak'ın kuzeyinde, İran'ın ise batısında sürdürmektedir. Avrupa ülkelerinde de oluşumları mevcut olan PKK'ya ve PKK'nın taşeron örgütlerine milyonlarca dolarlık para yardımı yapıldığı ve silah desteği sağlandığı belgelerle bilinmektedir (Durgun, 2017). Kuruluşundan itibaren yaklaşık 35 bin kişinin ölümünden sorumlu olan PKK, günümüzde Türkiye'nin çözüme kavuşması beklenen en büyük ulusal güvenlik sorunlarından biridir.

3. TERÖRLE MÜCADELEDE GÜVENLİKÇİ YAKLAŞIMLAR

3.1 Terör Örgütlerinin Stratejileri ve Eylem Türleri

Terör örgütleri, yaptıkları eylemlerde en çok ses getirecek ve örgüt lehine en çok kazanımı sağlayacak eylem biçimini tercih etmektedirler. Dolayısıyla yapılan eylemlerde kaç kişinin öldüğü veya verilen maddi hasarın boyutundan çok, eylemin yaptığı etki ve çektiği dikkat önemli olmaktadır. Bu bağlamda strateji geliştiren terör örgütleri, genellikle kanlı eylemler üzerinden propaganda faaliyetleri yürütmektedirler. Yaptıkları bu eylemler askere, sivil vatandaşlara veya siyasi kişiliklere karşı olabilmektedir. Ancak sivil insanlara karşı yapılan acımasızca eylemlerde her sene yüzlerce insan ölmektedir.

Günümüzde terörizmin saldırı olanakları çoğaldığı gibi, geleneksel saldırı türleri terör örgütlerinin en çok başvurduğu eylem türleri olmuştur. Bu eylemler arasında en çok silahlı saldırılar, suikastlar, rehin alma, bombalama ve adam kaçıırma bulunmaktadır.

3.1.1 Silahlı saldırılar

Barutun icadı ile birlikte silahlar insanlık tarihinde giderek artmaya başlamıştır. Askeri mücadelelerde tarih boyunca silah çok önemli bir yer tutmuştur. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de savaşlarda ve terör eylemlerinde silah en çok kullanılan araçtır. Her geçen gün çeşitleri çoğaldığı gibi öldürücü gücü ve tahrip potansiyeli çoğalan silahlar, terörizmin ana kaynağını oluşturmaktadır. Kendi çıkarları için terör örgütlerine silah yardımı yapan devletler, terör örgütlerinin bel kemiğini oluşturmaktadır.

Ateşli silahlar, teröre bağlı ölümlerde en çok kullanılan saldırı araçlarıdır. Kırsal bölgelerde varlığını sürdüren terör örgütleri için en önemli unsur olan ateşli silahlar, terör örgütlerinin güç kaynağı durumundadır. Siyasi suikastlar ve askere karşı saldırılarda kullanılmakta olan silahlar, genellikle silah tüccarları tarafından illegal yollarla terör örgütlerine temin edilmektedir. Silah sektörü için terör grupları

milyarlarca dolar demektir. Kaçakçılık, eroin, uyuşturucu gibi yasadışı kirli işlerden büyük gelirler sağlayan terör örgütleri, kazandığı paraların büyük bir bölümünü silaha harcamaktadır. Aynı zamanda terör örgütlerinin varlığı bazı ülkeler için kendi çıkarları bakımından avantaj sağlamaktadır. Bu nedenle karşılıksız silah yardımı yapılmaktadır. Hatta bazı terör örgütlerinde, birçok dünya ülkesinde bulunmayan üstün teknolojiye sahip silahlar bulunmaktadır.

Terör örgütlerinin bir diğer silah tedarik etme yöntemleri, kargaşa çıkan ülkelerde oluşan boşluktan yararlanmalarıdır. Örnek vermek gerekirse; Irak'ta meydana gelen kargaşa neticesinde DEAŞ Terör Örgütü, bu devlete ait silah depolarına el koyarak yüksek sayıda silah elde etmiştir. ABD tarafından Irak Ordusu için temin edilen bu silahlar, DEAŞ'in güçlenmesinin en büyük etkeni olmuştur. Bu silahlar sadece küçük piyade silahlarından ibaret değil, aynı zamanda tank, top, uçaksavar gibi ağır silahları da kapsamaktadır (İleri, 2017). Bununla birlikte Suriye'de çıkan iç savaş ile birlikte oluşan Beşşar Esad rejimi yanlısı gruplar, ellerindeki fazla silahları, bölgede cirit atan silah tüccarlarına satmıştır. Silah tüccarları ise bu silahların satışını, DEAŞ gibi terör örgütlerine gerçekleştirmektedirler (Hein, 2014). Böylece bölgeye ulaşan silahlar çok hızlı bir şekilde el değiştirmektedir. Öyle ki, bu silahlar birbirine düşman gruplar arasında bile el değiştirebiliyor.

3.1.1.1 Suikastlar

Terör örgütlerinin güçlerini göstermek için örgütün propagandası çok önemlidir. Bunun için en çok kullandıkları yollardan biri devlet büyüklerine, bürokratlara veya tanınmış kişilere yaptıkları suikastlardır. Suikast, kelime manası olarak *“gizlice cana kıyma, kötülük etmeye kalkışma veya bir devlet büyüğünü, önemli bir kişiyi plan kurarak öldürme eylemidir”* (TDK, 2006). İnsanlık tarihinde suikastlar her dönem yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. Özellikle devlet adamlarına yapılan suikastlar, en çok konuşulan olayların başında gelmektedir. Suikastlar, ne zaman ve nerede gerçekleşeceği bilinmediği için, devlet büyükleri için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Dolayısıyla siyasi kişiler ve bürokratlar genellikle yüksek güvenlik önlemleri altında hareket etmek zorundadır. Terör örgütleri için hedeflerine ters düşecek, amaçlarına ulaşmakta zorluk çıkartacak her unsur birer tehdittir. Bu tehditlerin ortadan kaldırılması

için suikastlara başvurmak bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu sebepten dolayı dünya tarihinde terör örgütlerine kurban giden siyasilerin ve önemli kişilerin sayısı bir hayli fazladır. Dünya tarihinde Roma imparatoru Jül Sezar, Amerikan başkanları John F. Kennedy, Abraham Lincoln suikasta kurban giden liderlerdir. Son zamanlarda Türkiye’de gazeteci ve araştırmacı Uğur Mumcu, Agos Gazetesinin kurucusu Hrant Dink, suikasta uğramış önemli kişilerden bazılarıdır (Bayhan, 2009). Hala hafızalarda olan bu olaylar, suikastların ne denli etki ettiğinin bir göstergesidir.

3.1.2 Rehin alma

Terör örgütlerinin yıpratma taktiklerinden biri de rehin almadır. Rehin alma, Türk Dil Kurumu’nda; *“bir anlaşma, sözleşme veya isteğini yerine getirilmesini sağlamak için bir kimseyi alıkoymak”* ifadesiyle tanımlanmıştır (TDK, 2006). Terör örgütleri, bu yöntemle genellikle karşı tarafı pazarlık masasına çekmek için başvurular. Türkiye’de özellikle Güneydoğu Anadolu’da PKK terör örgütü, siyasileri ve bölgede görev yapan memurları kaçırmak pazarlık ortamı oluşturma yoluna sık sık başvurmaktadır. Bu nedenle bu bölgede memurluk görevini yapanlar zor koşullarda ve tehlike altında çalışmaktadır. Bu sorun bölgenin ekonomisine olumsuz etki etmektedir. Her ne kadar insanlar görevini yapmakta tereddüt etmese de bölgedeki zor koşullar yüzünden sanayileşme oranı düşük ve iş olanağı azdır.

Dünya üzerinde en çok rehin alma yoluna başvuran terör örgütlerinden biri olan Japon Kızıl Ordusu (JRA)¹¹, yaptığı rehine alma eylemleriyle bir zamanlar sık sık gündeme gelmiştir. 1971 yılında Fusako Shigenobu isimli bir kadın tarafından Lübnan’da kurulan örgüt, özellikle 70’li ve 80’li yıllarda onlarca rehin alma eylemi gerçekleştirmiştir. Örgüt, 12 Ekim 1974 yılında, Lahey’deki Fransız Büyükelçiliğine saldırarak, büyükelçi ve beraberinde 11 elçilik görevlisini rehin almıştır. Bunun karşılığında Hollanda hükümeti örgüte 300 bin dolar fidye ödemiş, Fransız hükümeti ise ülkeye sahte pasaportla giriş yapan örgüt üyesi Yoshiabi Yamada’yı serbest bırakmayı kabul etmiştir (Bal & Özeren, 2010). Böylece kriz sona ermiştir.

Görüldüğü üzere rehin alma, bazen büyük devletleri bile çaresiz durumda bırakıp terör örgütleriyle müzakere etme durumuyla karşı karşıya getirebilmektedir. Halkını

¹¹ Japanese Red Army

korumak zorunda olan ülkeler, böylesi durumlarda terör örgütlerine karşı taviz vermek zorunda kalabilirler. Öyle ki birçok ülke rehine krizlerinde uzman araçlar yetiştirmekte ve bu durumlarda bu araçların yardımına başvurmaktadır.

3.1.3 Bombalama

Bomba, “*canlı veya cansız hedeflere atılan, içi yakıcı ve yıkıcı maddelerle doldurulmuş, türlü büyüklükte patlayıcı, ateşli silah*” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2006). Türleri ve yıkıcı gücü bakımından çeşitlere ayrılan bombalar, dünya tarihinde birçok savaşta kullanılmış, savaşların en etkili unsurlarından biri olmuştur. İlk icat edildiklerinden bu güne kadar sayısız çeşidi çıkan bombalar, en küçüğünden en büyüğüne kadar, kullanıldıklarında inanılmaz etki gücüne ulaşabilmektedirler. Örneğin; Bir el bombasının etki ettiği alan 50 metre ile sınırlı iken, bir atom bombası patladığı bölgede yaklaşık 10 km alandaki her şeyi yakıp yok etmektedir (Korur N. R., 1951). Atom bombası tahrip gücü en yüksek bomba türlerinden biridir.

Bomba yapımının basit olması ve etki alanının fazla olmasından dolayı terör gruplarının en çok kullandığı silahlardan biri olmuştur. Özellikle 21. yüzyılda dünya genelinde yapılan terör saldırılarının çoğu, bombalamalar yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bu bombalamalarda yüzlerce sivil ve asker hayatını kaybetmiş, milyonlarca dolar hasarlar meydana gelmiştir. Örnek vermek gerekirse; Türkiye’de 2016 yılı itibarı ile bir buçuk yılda yaklaşık 33 bombalı saldırı gerçekleştirilmiştir. Bu saldırılarda 363 sivil olmak üzere toplam 461 kişi yaşamını yitirmiş, iki bin kişiye yakın insan yaralanmıştır (Aljazeera Türk, 2017). Bu durum terör örgütlerinin saldırılarında bomba kullanımının ne denli etkili olduğunu göstermektedir.

3.1.4 Adam kaçıırma

Adam kaçıırma sadece terör örgütlerine has bir durum değildir. Çete gibi illegal oluşumlarda fidye ve benzeri çıkarlar için kişileri kaçıırarak hürriyetinden yoksun bırakabilmektedir. Terör örgütleri ise özellikle siyasiler olmak üzere asker, gazeteci, yazar, savcı gibi önemli kişileri kaçıırarak çıkarları doğrultusunda bir pazarlık masası oluşturmak isterler. Bu yöntem dünya üzerindeki hemen hemen her terör örgütünün başvurduğu bir yöntemdir. Adam kaçıırma sadece pazarlık masasına oturmak için gerçekleştirilen bir eylem değildir. Aynı zamanda terör örgütleri insanları zorla

kaçırarak silahaltına almaktadır. Böylece insan güçlerini arttırmaya çalışmaktadır. Bu insanlar genellikle küçük yaşta çocuklardan oluşmaktadır. Özellikle Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu ve Doğu illerinde bu duruma sıkça rastlanılmaktadır. Bu bölgede terör örgütü PKK sayısız insan kaçırmış, küçük yaşta çocukları ailelerinden yoksun bırakmıştır.

3.2 Terörle Mücadele

Terör, uzun seneler boyunca sadece yaşadığı ülke için sorun teşkil ederken, 11 Eylül 2001 yılında, ABD'nin New York şehrindeki ikiz kulelere yapılan saldırılarla birlikte küresel bir tehdit boyutunu almıştır. Yüzlerce insanın canını kaybetmesinin yanında, teröre maruz kalan ülkenin süper güç niteliğinde olan bir ülkeye yapılması terörizme farklı bir boyut kazandırmıştır. Dünyanın terörizme bakış açısını değiştirme anlamında bu saldırıyı bir kırılma noktası olarak görebiliriz. Gidişatın öteki yüzü ise Soğuk Savaş sonrasında iki kutuplu düzenin tek kutuplu düzene, yani ABD'nin en güçlü ülke konumuna gelmesi, ABD için yeni bir düşman yaratma gerekliliği doğurmuştur. Nitekim bu saldırı sonrasında ABD başkanı Bush, terörü ABD'nin yeni düşmanı olarak ilan etmiştir (Bal & Özeren, 2009). Bu süreçle birlikte ABD, terörle mücadele kapsamında birçok operasyon yapmış, yapmaya devam etmektedir.

Her ülkenin terörle mücadele stratejisi, mücadele edilen terör örgütüne göre ve ülkenin bulunduğu koşullara göre değişmektedir. Başarı sağlanmış bir terörle mücadele politikasını başka bir terör örgütüne karşı olduğu gibi uygulamak, terörle mücadelede bir sonuca götürmez. Nitekim terörle mücadelede yapılan en büyük yanlışlardan biri ithal terörle mücadele politikasıdır. Terörle mücadele, ülkenin askeri gücüne, politik düzenine, ekonomik durumuna, sosyal düzeyine ve terörün niteliğine göre farklılık göstermektedir. Örneğin; İngiltere'nin IRA'yı pasifleştiren politikasını olduğu gibi Türkiye'de PKK'ya karşı uygulamaya kalkarsak, terörle mücadelede bir sonuca varamayız. Ne yazık ki Türkiye, yıllarca bu hataları uygulayarak terörle mücadelede zaman kaybetmiştir.

Son zamanlarda teröre maruz kalmamasına rağmen, terörle mücadele politikaları geliştiren ülkeler bulunmaktadır. Terörizmin küresel bir sorun haline gelmesi bu durumu zorunlu kılmıştır. Terör saldırıları başlamadan önce terörle mücadele

politikaları geliştiren Fransa, bu politikaların ne denli gerektiğini gösteren bir ülkedir. Fransa, zellikle 11 Eylül saldırıları sonrası terörle mücadele politikalarında büyük değişiklikler yapmıştır. Öyle ki bu ülke, son dnemelerde sayısız terör saldırısına maruz kalmış ve bu saldırılarda yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir. 2017 yılında ise bu saldırılar çoğalmış ve ülkede paniğe sebep olmuştur. Yine aynı yıl içinde 20'ye yakın terör saldırısı nlenmiştir. Terörle mücadele politikalarının saldırıları önlemekte ne kadar faydalı olduğunu Fransa rneğinde görmekteyiz.

Teröre karşı denetimler her ne kadar sıkı olsa da terör saldırıları tamamen engellenememektedir. Terörle mücadele, artık tek bir ülkenin mücadele edeceği bir durumdan çıkmış, evrensel bir mücadele gerekliliği olan bir sorun olmuştur. Bu nedenle, terörizm karşı tüm dünyanın birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Tüm dünya ülkelerinin güvenlik güçleri koordineli çalışmalı, sivil toplum kuruluşları bu konuda birlikte çalışmalı, ulusal ve uluslararası medya kaynakları terörizm sorununa karşı daha duyarlı davranmalıdır. Bu şekilde terörizm karşı birlikte mücadele edilirse, terörizm gelecek için bir sorun olmaktan çıkar.

3.3 Güvenlik

Güvenlik, toplumsal ve yasal düzenin aksamaması için tedbirler alınması, kişilerin güvenliğinin sağlanarak huzur ve güven ortamının korunması durumunu ifade etmektedir. Terörle mücadelede güvenlik çok önemli bir yer tutmaktadır. Ülkenin askeri gücü, polis gücü, istihbarat gücü gibi etmenler, terörle mücadelede önemli unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır. Terör örgütlerinin yapmayı planladığı saldırıları önceden tespit ederek karşı önlemlerle bertaraf edilmesi, istihbarat ile silahlı güçlerin birlikte koordineli olarak çalışmasını gerektirmektedir. Gcl bir istihbarat ağı terör saldırılarını gerçekleşmeden nleyebilmelidir. Sivilleri terörizm karşı koruma görevi olan hükümetler, güvenlik konusunda tedbirler almak zorundadır.

Günümüzde terörizm, sadece askeri boyuta indirgenebilen bir kavram olmaktan çıkmıştır. Terörizm, günümüz teknolojilerini kullanan, küresel bir etki alanı elde eden daha kapsamlı bir sorun haline almıştır. Dolayısıyla terörizmi sadece askeri güvenlik önlemleriyle önlemek yetersiz kalmaktadır. Gelişen teknolojiye paralel olarak, devletlerin askeri, eğitim, finansal ve hizmet alanlarında teknolojik alt yapı sistemleri

oluşturması gün geçtikçe daha da artmaktadır. Bu sistemlerin çoğalması, onları terörizmin bir hedefi haline getirmektedir. Bu saldırılar, dünya literatüründe siber saldırı olarak tanımlanmaktadır. Siber saldırıların büyük çaplı olanları siber terörizm kavramını ortaya çıkartmıştır. Siber terörizm; *“siyasi ve sosyal mercilere ve kişilere gözdağı vermek, baskı oluşturmak maksadıyla resmi birimlerin bilgisayarlarına, network sistemlerine, bilgi ve veri tabanlarına yapılan yasadışı tehdit ve zarar verici saldırılar”* şeklinde ifade edilmiştir (Sandıklı, 2014). Gelecekte dünya için büyük tehditler oluşturacak olan siber terörizme karşı, devletlerin yeni güvenlik stratejileri üretmeleri kaçınılmaz olmuştur.

Siber terörizm, devletlerin sağlık, eğitim, askeri, finansal, teknoloji, şehir teknolojileri, elektrik sistemleri gibi sistemlere zarar vererek ülkede hayati önem taşıyan altyapıların çalışamaz hale gelmesine sebep olabilmektedir. Bu durum ülkelere siber güvenlik uzmanı ihtiyacı doğurmakta ve siber güvenlik birimlerinin kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Teknolojik sistemlerin gelişmesine paralel olarak gelişen siber terörizme karşı güvenlik alanında tedbirlerin alınması şart olmaktadır. Bu konuda gelişen ülkelerde siber güvenlik birimleri kurularak tedbirler alınmıştır. Örneğin; ABD siber güvenlik konusunda en gelişmiş ülkelerden biridir. Bu konuda büyük yatırımlar yapan ABD, siber güvenliği uzay teknolojisine uyarlama stratejisi yürütmektedir (Bayraktar, 2015). ABD gibi birçok ülke siber güvenlik alanında yatırımlar yapmakta, yeni stratejiler üretmektedir.

Terörizme karşı güvenlik, aynı zamanda terör propagandasına karşı bir mücadele sergilemeyi gerektirmektedir. Sosyal medyayı bir silah gibi kullanabilen terör örgütleri, bu yollardan yalan haberler yayarak propaganda malzemesi üretebilirler. Günümüzde terör örgütleri yapacakları eylemleri medyada yapacağı etkiye göre seçmektedir. Çünkü terör örgütleri için, yapılan eylemin medyada ulaştığı kişi sayısı ve yaptığı etki propaganda açısından çok önemlidir. Geleneksel medya döneminde medya, kontrol edilebilir bir iletişim aracıyken günümüzde gelişerek daha farklı alanlara yayılan medya araçlarının kontrol altına alınması güç bir durum halini almıştır. Öyle ki terör örgütleri kendi medya oluşumlarını bile kurmaktadır (Avşar, 2017). Bu durum basın özgürlüğünün sorgulanmasına neden olmaktadır. Sosyal medya gibi iletişim araçlarını

kullanarak dünyanın her yerinde propaganda faaliyeti yürüten terör örgütleri bu sayede taraftar toplamaktadırlar.

3.3.1 Güvenlik türleri

- Fiziki güvenlik: fiziki güvenlik, *“kıymetli olan nesne veya kişinin fiziksel olarak belirlenen ve/veya tehdit unsurlarının ona tesir edemeyecek şekilde korunması için alınan tedbirlerin tümü”* şeklinde tanımlanmıştır (Güvenlik, 2015). İnsanlığın varoluşundan bugüne dek kendisini güvende hissetme duygusuna sahip olan insan, fiziki güvenliğe önem vermiştir. Tüm güvenlik türlerinin vardığı nokta yine fiziki güvenliktir. Güvenlik kavramı ilk olarak fiziki güvenliği ifade etmiştir. İnsan, ilk andan itibaren etrafını algılayıp, ona zarar verebilecek tehditleri tespit etme içgüdüğü ile hareket etmiştir. Günümüze dek değişime uğrayarak varlığını sürdüren bu etkileşim gelecekte de devam edecektir. Gün geçtikçe değişen tehditlere paralel olarak insanların geliştirdikleri güvenlik önlemlerinde de değişimler yaşanmaktadır.

Bu değişimler gerek teknolojik değişimlerle güvenlik alanında geliştirilen yeni teknikler, gerekse geleneksel yöntemlerle devam etmekte olup insanlık tarihinde var olmaktadır.

- Bilgi (istihbarat) güvenliği: *“Yazılı, sözlü veya elektronik ortamdaki bilginin korunması ve doğru bilginin, doğru zamanda ve doğru kişiye ulaştırılması”* şeklinde ifade edilmiştir (Güngören, 2008). Hızla gelişen iletişim araçları, devletlerarası, şirketler arası ve kişiler arasındaki iletişimi gün geçtikçe daha da yoğunlaştırarak veri trafiğini çoğaltmıştır. Mektuplaşma dönemine oranla bilgi akışının milyonlarca kat daha hızlı olduğu günümüzde bilgi akışının güvenliği kurum ve bireyler için hayati önem taşımaktadır. İnternet ortamına yüklenen bilgi her sene bir önceki sene girilen bilgiyi katlayarak yükselmektedir. Bu bilgiler sadece bireyler, kurumlar ve devletlerarasında geçen iletişim ağından ibaret olmayıp aynı zamanda banka hesapları, dijital devlet arşivleri ve sistemlerini de kapsamaktadır.

- Bilişim güvenliği: *“Dijital verilerin bozulmasını, çalınmasını, değiştirilmesini engellemek üzere yapılan çalışmalar”* şeklinde ifade edilmiştir (Eminağaoğlu, 2009). İnternet ağının gelişmesi ve hızlı veri akışının olması, bilişim güvenliği kavramını ön plana itmiştir. Bilişim güvenliği ile sadece profesyonel kişilerce yapılan saldırılara karşı

değil, amatör saldırganlar içinde önlemler alınmaktadır. Günümüzde devlet kurumları ve özel kurumlar, geleneksel yöntemlerle yapılan işleri bilişim sistemleriyle daha hızlı ve daha kolay bir şekilde yapabilmektedir. Bu işler için kurulan bilişim altyapıları gün geçtikçe daha da gelişmekte ve karmaşık bir hal almaktadır. Bu durum bu sistemlerin korunması gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır. Devletler, özel kurumlar ve bireyler için bu bilgilerin korunması hayati bir önem taşımaktadır. Bilişim güvenliğinin önemli olduğu bir diğer mecra alışveriş siteleridir. Her geçen gün sayıları hızla artan internet alışveriş siteleri, artık hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Dünyanın her yerinden, herkesin ulaşabildiği bu siteler her an saldırı altındadır. Aynı zamanda bu sitelerin güvenilirliği de önemli bir etkidir. Bu noktada yetkililerin her gün sayıları çoğalan bu siteleri denetlemeleri ve güvenli bir şekilde alışverişlerin yapılmasını denetleyecek bir mekanizma oluşturmaları şart olmuştur. Saldırganlar bu yollardan insanların kişisel verilerine erişmekte ve kötüye kullanmaktadır. Bu durum bireyleri maddi ve manevi zararlara uğratabilmektedir. Dolayısıyla bilişim güvenliği sadece bireyler veya özel kurumlar nezdinden çıkıp bir devlet politikası halini almıştır.

- İnsan güvenliği: Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında yaşamış olan bir ilim adamı olan Şeyh Edebali'nin dediği gibi "*insanı yaşat ki devlet yaşasın*" sözü, devletlerin egemenliği için insanların güvenliğinin ne denli önemli olduğunu ifade etmektedir. İnsan güvenliği, korkudan ve ihtiyaçlardan özgür olmayı ve onurlu bir şekilde yaşama özgürlüğüne sahip olmayı ifade etmektedir. İnsan güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, kişisel güvenlik, toplum güvenliği ve siyasi güvenlik olarak yedi kategori olarak belirtilmiştir (Torun, 2017). Bu kategoriler bir bütün olarak insan güvenliğini ifade etmektedir.

Bir asır öncesine kadar insan güvenliğine odaklı bir yapıdan bahsetmek güçtü. Güvenlik denince ilk akla gelen devletlerin güvenliğiydi. Fakat son yüzyılda meydana gelen değişimlerle birlikte güvenlik, devlet güvenliğinin yanında insan güvenliğini de kapsayan bir kavrama dönüşmüş ve devletler için insan güvenliğini her noktada korumak bir yükümlülük halini almıştır. Günümüzde insan güvenliği kavramı uluslararası mecralarda tartışılmakta olup her geçen gün daha çok ön plana çıkmaktadır (Yeşiladalı, 2002). Bu bağlamda insan güvenliğini sağlamak adına kurulan uluslararası örgütlerin sayısı her geçen gün artmaktadır.

- Gıda güvenliği: Gıda güvenliği, gıdalarda olabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve her türlü zararların bertaraf edilmesi için alınan tedbirlerin tümünü ifade eder (Yaralı, 2018). Küreselleşme, birçok sektörde olduğu gibi gıda sektörünü de etkilemektedir. Dünyanın her şehrinde aynı marka gıda ürününü alabilir veya aynı fastfood zincirinde yemek yiyebiliriz. Bu durum gıda güvenliğini de küresel bir boyuta taşımaktadır. Küresel fastfood zinciri markaların piyasaya sundukları ürünlerin kalitesi ve insan sağlığına yapacağı etkiler birden çok insanın hayatına etki edebilmektedir. Bu nedenle gıda güvenliğini denetlemek ulusal ve uluslararası gıda denetçilerinin çok önemli bir görevidir. Gıdadan kaynaklanan hastalıkların çoğalması ülkeler için büyük sorunlar teşkil edebilmektedir. Sağlıklı bireylerden oluşmayan ülke, sağlıklı bir sosyal yapıya ve ekonomiye sahip olamaz. Bu nedenle gıda güvenliği hükümetlerin güvenlik politikalarında üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri olmuştur.

3.4 Güvenlik Teorileri

Tarih sürecinde feodaliteden merkeziyetçi bir yapıya geçilmesiyle birlikte güvenlik teorilerindeki tanımlamalar değişmiştir. Soğuk savaşın bitmesiyle birlikte güvenlik konusunda ortaya çıkan belirsizlikler uluslararası güvenlik stratejilerinin tartışılmasını beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalarla birlikte yeni teoriler üretilmiş, güvenlik tanımı yeniden ele alınmıştır. Askeri odaklı güvenlik stratejiler tartışılmaya başlanmış, insan odaklı güvenlik stratejileri ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda geleneksel güvenlik teorileri yetersiz kalmış, devlet ve vatandaş ilişkilerindeki güvenlik algısı bağlamında değişimler gerçekleşmiştir. Yeni güvenlik teorisyenleride askeri stratejileri güvenlik teorilerinin merkezinde koydukları için güvenlik teorilerinde dengeyi sağlayan net bir başarı sağlanamamıştır. Geleneksel güvenlik teorileriyle yeni güvenlik teorilerinin analiz edilmesi güvenlik teorilerinin geçmişi ve olası yeni güvenlik teorileri hakkındaki net bilgilere ulaşmamızı kolaylaştıracaktır.

3.4.1 Geleneksel güvenlik teorileri

Realizmin güvenlik teorilerindeki çalışmalarında, İsviçreli Arnold Wolfers güvenliği '*kazanılan değerlere yönelik bir tehdidin olmaması hali*' olarak tanımlamıştır (Wolfers, 1952). Bu akıma göre birbiriyle sürekli ilişki içinde olan ülkelerin tehditlerle dolu bir

güvensizlik ortamında varlıklarını sürdürebilmeleri için güçlü olmaları gerekmektedir. Realizmin bakış açısına göre, insanın yaratılışı bakımından kötü olduğu, bu nedenle oluşan güvensizliğin güvenlik anlayışının temelinde kontrol edilmesinin gerekliliğine inanılmaktadır.

1648 yılında imzalanan Vestfalya Antlaşması¹² ile birlikte Devletlerin egemenliğinin üstünde başka bir güç olmadığı kanısına varılmıştır. Bu nedenle güvenlik, devletlerin sorumluluğu altında olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Sürekli birbirleriyle ilişki içerisinde olan devletler, bu ilişkileri kendi çıkarları doğrultusunda devam ettirirler. Ayrıca geleneksel güvenlik anlayışının temelinde karamsarlık ve sürekli bir güvensizlik ortamı inancı bulunmaktadır. Devletler, gücü dengelemek adına diğer devletlerin tam bir hegemonya haline gelmesini engellemeyi amaçlamaktadır (Carr, 2010). ABD ve SSCB arasındaki Soğuk Savaş süreci bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Soğuk Savaş dönemi güvenlik paradigmasının dar bir çerçevede ele alınmasına etki etmiştir. Realist kuramın güvenlik anlayışında ulusal güvenliğin sağlanması için askeri gücün durumu hayati önem taşımaktadır. Bu dönemde iki kutuplu sistem oluşmuş ve karşılıklı silahlanma yarışı Soğuk Savaş'ın gidişatını belirtmiştir. Öyle ki en gelişmiş askeri güvenlik sistemlerine sahip olmak, düşmanlara karşı bir avantaj sağlanması anlamına gelmekteydi. Bu güç düşman saldırılarına karşı caydırıcılık görevi görmekteydi. Her iki ülke Soğuk Savaş dönemi boyunca askeri alanda birbirlerine karşı hamle yaparak gücü dengelemeye çalışmıştır. Böylece caydırıcılık sayesinde Soğuk Savaş sıcak bir çatışmaya dönüşmeden sonlanmıştır.

Bu bakışı temsil eden yazarlara göre güvenlik ortamı geçmişte olduğu gibi gelecekte de tam anlamıyla oluşturulamayacaktır. Şiddet olayları tam anlamıyla hiç bitmeyecek, istikrar ortamı sağlanamayacaktır. Fazlasıyla karamsar olan bu düşünürlere göre bu durum dünyadaki düzenin bir neticesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu görüşe göre ülkeler gerçekten birbirlerinin iyiliğini düşünerek birbirleriyle ilişki kurmazlar. Ancak kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederler. Bu çıkarların gerçekleşmesi içinde gerekirse

¹² Westphalia Barış Antlaşması, 1618 yılında Avrupa'da başlayan 30 Yıl Savaşları'nın ardından 1648 yılında imzalanan ve birkaç anlaşmayı içeren barış antlaşmasıdır.

birbirleriyle ikili ilişkiler kurmaktan kaçınmazlar. Ancak sınırlı olan bu ilişkiler ülkelerin gücüne ve hâkimiyetine göre değişmektedir.

Bu akımı destekleyenler olduğu kadar eleştirenlerde vardır. Post-pozitivistler olarak adlandırılan bu eleştirenlere göre dünya sadece maddi olarak değil sosyal açıdan da ele alınmalıdır. Bu anlayışa göre dünyayı kavramaktan çok onu anlamaya çalışmalıdır insan. Realistler, gücün sadece fiziki ve maddi imkânların dağılımı sonucunda oluştuğuna inanırlar. Post-pozitivistlere göre ise bu durum tamamen yanlış ve insanın yaratılış amacına uygun düşmemektedir (Ağır, 2011). Onlara göre devletlerarası ilişkilerin sadece çıkar ilişkilerinden ibaret olmaması, sosyal ilişkilerin önemi unutulmamalı ve insanlığın faydasına odaklı ilişkilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

3.4.2 Yeni güvenlik teorileri

20. yüzyıl, dünya tarihinde en kanlı savaşların yaşandığı, en çok can kaybının yaşandığı yüzyıldır. Nitekim I. Ve II. Dünya Savaşlarında milyonlarca insan ölmüştür. Sadece II. Dünya Savaşında tahmin edilen ölüm sayısı 55 milyon civarındadır (USHMM, 2018). Yine 1945 yılında ABD tarafından Japonya'ya atılan atom bombasıyla kimi kaynaklara göre 100 bin civarında, kimi kaynaklara göre ise 250 bin kişiye yakın insan hayatını kaybetmiştir (NTV, 2011). ABD ve SSCB arasında yaşanan Soğuk Savaş'ın yarattığı psikolojik etki ve bu yüzyılda yaşanan ekonomik sorunlar, bu yüzyılı "*buhranlar yılı*" olarak literatüre geçirmiştir. 20. yüzyılın genel güvenlik paradigması devletlerin güvenliği odaklı olmuştur. SSCB'nin dağılması ve iki kutuplu sistemin sonlanmasının yanında 21. yüzyıla girişte yaşanan 11 Eylül Saldırıları güvenlik stratejilerinde köklü bir değişim gerçekleştirmiştir.

21. yüzyılda terörizmin küreselleşmesi ve dini-etnik temelli çatışmalar güvenlik anlayışına yeni bir ivme kazandırmıştır. Tüm bu gelişmeler, ABD ve Avrupa için tehdit noktasının değiştiği anlamını taşımaktadır. Artık Sovyetler Birliği tehdit olmaktan çıkmış, tehdit etkenleri terörizm, dini ve etnik temelli bölgesel çatışmalar olmuştur. 21. yüzyıla girişte devlet eksenli güvenlik stratejisi yerini birey odaklı güvenlik stratejisi tartışmalarına bırakarak güvenlik stratejilerinde yeni bir döneme girilmiştir.

Arap Baharı olarak adlandırılan, Arap ülkelerindeki baskıcı yönetimlerin bir sonucu olarak Tunus'ta başlayıp diğer Arap ülkelerinde devam eden yönetim karşıtı halk

hareketlerinin sonucunda çıkan iç çatışmalar, beraberinde küresel bir göç hareketinin canlanmasına sebep olmuştur. Devam eden süreçte bu çatışmalara dış müdahalelerde olmuştur. Bu süreçte Suriye’de çıkan iç savaşla birlikte batı ülkelerine yaklaşık 6 milyon insan sığınmak üzere zorunlu göç etmiştir (The UN Migration Agency, 2018). Avrupa ülkeleri için endişe yaratan bu durum güvenlik stratejilerine büyük bir etki etmiştir. Bu durum artık güvenliğin sadece askeri önlemlerle sağlanamayacağını ortaya koymuştur. Ayrıca bölgesel çatışmalar sadece yaşandığı ülkelere zarar vermemekte, etrafındaki ülkeleri de etkilemektedir. Dolayısıyla hiçbir ülke herhangi bir bölgede çıkan yerel çatışmaları veya terör örgütü yapılanmaları için “*bana dokunmayan yılan bin yaşasın*” düşüncesinde olamaz. Örneğin; Suriye iç savaşı Türkiye başta olmak üzere hemen hemen bütün Avrupa ülkelerini etkilemiştir.

Büyük güçlerin çıkarları doğrultusunda gelişen yeni güvenlik stratejileri bazen amacı dışına çıkmakta ve ülkelere zarar vermektedir. Zira 11 Eylül Saldırıları sonrasında gerçekleştirilen Afganistan ve Irak operasyonları başarılı bir sonuç getirmemiş, bu ülkeleri kargaşa içine sürüklemiştir. Örneğin; Irak’ın petrol zengini bir ülke olması büyük güçlerin bu ülke üzerindeki emellerini yoğunlaştırmıştır. 2003 yılında başlayan ve Irak’a büyük zararlar veren ABD işgali bu doğrultuda gerçekleşen bir harekâttir. Neticede değişen bu güvenlik teorileri bir başarı sağlayamamış, sonuç olarak binlerce sivil insanın hayatına mal olmuştur. Zira ülkeler kendi çıkarları doğrultusunda başka ülkelerin güvenliğini zedeleyen terör örgütlerine destek vermekten kaçınmamaktadır. Öyle ki ABD gibi süper güç olan bir ülke bile terör örgütlerini muhatap alarak bu örgütlere silah ve istihbarat desteği sağlayabilmektedir. Bu durum ABD’yi müttefikleriyle sık sık karşı karşıya getirmiştir. Teorisyenler yeni güvenlik teorileri arayışına girmekte ve güvenlik teorileri her dönem yaşanan olaylar bağlamında değişime uğramaktadır (Bakan, 2007). Ayrıca güvenlik teorileri her ülkenin güvenlik sorununu aynı perspektifte çözememektedir. Her ülkenin kendi konjonktürüne göre bir güvenlik stratejisi belirlenmelidir. Uluslararası güvenlik sistemi bütün ülkeleri kapsayacak bir kapasiteye kavuşmamıştır.

Yeni güvenlik teorilerini geleneksel güvenlik teorilerinden ayıran en önemli etkenlerden biri, bu teorileri üretenlerin çoğunlukla üniversite akademisyenlerinden oluşmasıdır. Böylece bu teoriler askeri kökenli teorilerin yerini almaya başlamıştır. Bu

bağlamda güvenlik teorileri bilimsel yöntemlerle açıklanmaya çalışılmakta ve yeni kavramlar geliştirilmektedir. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan sivilleşme bu alanda da etkisini göstermektedir.

Sonuç olarak realist ve neorealistlerin güvenlik stratejilerinde odaklandıkları nokta askeri gücün önemidir. Her iki görüşün ortaya attıkları teorilerin ana vurgusu, güvenlik stratejilerinde askeri gücün olmazsa olmaz bir etken olduğudur. Bu görüşlere göre devletler kendi güvenliğini ancak ve ancak kendi askeri güçleriyle sağlayabilirler. Kendisine bağlı bağımsız bir askeri gücü olmayan devletler, kısmen başka devletlerin egemenliği altında yaşamaya mecburdurlar.

Her iki görüşün ürettiği teoriler dünya barışını sağlamakta bir başarı sağlayamamış, bölgesel çatışmalar çıkar ilişkileri üzerinden devam etmektedir. Savaşlar karşılıklı iki egemen devlet arasında gerçekleşmekten çıkıp vekâlet savaşlarına dönüşmüştür. Fakat yeni güvenlik teorilerinde askeri gücün yanında bireylerin güvenliği konusu da yer almaya başlamıştır. Bu durum güvenliği sadece devletler için olan bir strateji olmaktan çıkartıp her birey için ayrı ayrı ele alınması gerekli bir durum haline getirmiştir. Devleti güvende sağlamanın en önemli yollarından biri, bireylerin güvenliğini sağlamaktır. Güçlü toplumlar güçlü bireylerden oluşur. Güvende olmayan bireylerin güçlü bir toplum oluşturması güç bir durumdur.

4. PKK-IRA TERÖR ÖRGÜTLERİ KARŞILAŞTIRMASI

4.1 IRA Hakkında

İngiltere, uzun yıllar boyunca teröre karşı mücadele etmiş ülkelerden biridir. Bu anlamda teröre maruz kalan birçok ülkenin güvenlik uzmanları için bir araştırma alanı olarak görülmektedir. Özellikle teröre karşı uygulanan yanlış mücadele stratejilerinin getirdiği sonuçlar ve bu uygulamaların değiştirilerek terörü kısmen bitiren uygulamalara geçilmesi konusunda bir araştırma laboratuvarı görevi görmektedir. Ayrılıkçı örgütler, cumhuriyetçi ve Protestan Birlikçi terör örgütleri ve El Kaide gibi terör örgütleri ile mücadele eden İngiltere, en büyük mücadeleyi IRA'ya karşı vermiştir.

IRA sorunu, İngiltere ve Kuzey İrlanda arasında yaşanan ve temeli yüzyıllar öncesine dayanan bir süreçtir. Bu sorun aynı zamanda Katolik-Protestan çatışmalarının etkisiyle de olgunlaşan bir sorundur. İngiltere'nin Katolik Kilisesinden ayrılarak kendi kilisesini kurması, karşılıklı sorunların yaşandığı bu sürecin başlamasında etken olmuştur.

12. ve 13. yüzyılda İngilizlerin İrlanda adasına yavaş yavaş yerleşmeye başlaması, bir dönüm noktası olmuştur. Ancak 1600'lü yıllara kadar İngilizler, İrlandalıların iç işlerine karışmamıştır. Bu tarihten sonra İngiliz ve İskoçların, İrlanda Adasına yerleşerek İrlandalıları yönetimi altına almaya çalışmaları, sorunun başlamasını hızlandırmıştır. İngiliz ve İskoçların, İrlanda Adasına yerleşmeye başlaması, İrlandalıların tepkisine neden olmaya başlamıştır. Mezhep çatışması temelli bu sorun, bu milletler arasında milliyetçilik duygusunun gelişmesine zemin hazırlamıştır. İngiliz yerleşimciler, Katolik İrlandalılara büyük baskılar yaşatmış, ekonomik buhranların yaşanmasına sebep olmuştur (Şöhret, 2013). Her geçen gün ellerindeki toprakları daha da azalan İrlandalılar zor durumlarda kalmış, İngilizlere karşı nefretleri gün geçtikçe artmıştır. Bu işgale karşı giriştikleri isyanlarda binlerce insan ölmüş, isyanları gerekçe gösteren İngiltere ise adaya ordusunu göndererek işgal sürecini hızlandırmıştır. 20. yüzyılın sonlarına kadar süren bu durum iki toplum arasında bir kan davasına

dönüşmüştür. Yıllardır dünya gündemini etkileyen bu süreç tam olarak çözüme kavuşturulmuş denemez.

Yüzyıllar boyunca süren İngiliz baskısına karşı sayısız isyan ve başkaldırı gerçekleşen İrlanda'da, bağımsızlık uğruna binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Bu kayıplara yaşanan ekonomik sıkıntılarda eklenince, İrlandalılar için durum daha da zorlaşmıştır. Özellikle, 1845-1848 yılları arasında yaşanan kıtlık, süreç için bir dönüm noktası olmuştur. Tarihte "*patates kıtlığı*" olarak bilinen bu dönem, içinde İrlanda nüfusunun yaklaşık dörtte biri yaşamını yitirmiştir (Bal & Özeren, 2010). Bu olayda etkilenenlerin büyük kısmı yoksul İrlandalılar olmuştur. Birçok İrlandalı ise ABD başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesine göç etmek zorunda kalmıştır. Aynı zamanda bazı İrlandalılar, İngiltere'ye bağlı kalmak istemiştir. Bu grubu oluşturan İrlandalılar, kuzey İrlanda bölgesinde bulunan Ulster bölgesine yerleşerek burada bir birliktelik sağlamayı amaçlamıştır.

Kıtlık döneminde ABD'ye göç eden İrlandalılar, yaklaşık 10 sene sonra burada IRB¹³'yi kurdular. Bu örgüt üyeleri, İrlanda'nın bağımsızlık mücadelesi için silahlı mücadelenin şart olduğunu öne sürmüştür. Nitekim örgüt tarafından sonraki dönemde silahlı suikastlar ve bombalama eylemleri gerçekleştirilmiştir. I. Dünya Savaşı'nda tüm mücadelesini Almanlara karşı vermek zorunda kalan İngiltere'nin bu zor durumunu fırsat olarak gören IRB, 1916 yılında Dublin'de bir ayaklanma başlatmıştır. İrlanda'nın İngiltere'ye karşı "*Bağımsızlık Ayaklanması*" olarak bilinen ve "*Paskalya Ayaklanması*" olarak adlandırılan bu ayaklanma bu süreçte yaşanan en büyük olaylardan biri olmuştur (Bektaş, 2016). Ayaklanmayı şiddetli bir şekilde bastıran İngiliz güçleri, aralarında ayaklanmanın liderlerinden biri olarak bilinen, James Collony'nin de olduğu 15 kişiyi dramatik bir şekilde öldürmüştür. Teslim olmaya zorlanan isyancılardan biri olan Patrick Pearse¹⁴, İngilizlere yazdığı mektupta kendisini İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu yani "*Irish Republican Army- IRA*" Komutanı olarak tanıtmış ve IRB'yi bir ordu olarak lanse etmiştir (Bal & Özeren, 2009). Bu mektup Pearse'ün örgüt adına atmış olduğu cesaretleli bir adım olmuştur.

¹³ Irish Republican Brotherhood, Türkçesi İrlanda Cumhuriyetçi Kardeşliği

¹⁴ 1879, İrlanda Dublin doğumlu politik aktivist, yazar.

Bir politikacı ve gazeteci olan Dublin doğumlu Arthur Griffith¹⁵, mücadelenin İngiliz Avam Kamarası'ndaki İrlandalıların yürüttüğü politikalarla değil, ayrı ve bağımsız bir İrlanda meclisinin kurulmasıyla devam ettirilmesinin gerektiğini savunmuştur. Ayrıca, İrlanda'ya ait bağımsız mahkemelerin kurulmasını ve vergilerin İngilizler tarafından değil, İrlanda'da oluşturulacak bir vergi kurumu tarafından toplanmasını gerekli görmüştür. Arthur Griffith, 1905 yılında kurucusu olduğu derneğin ismini Sinn Fein olarak değiştirmiştir. Sinn Fein, Gaelce “*biz kendimiz*” anlamına gelmektedir (Arthur, 2018). Mücadelenin siyasi kanadını oluşturan Sinn Fein, İrlanda Adasının İrlandalıların yönetiminde olduğu, bağımsız bir İrlanda kurma amacıyla hareket etmiştir. İngilizler bu oluşumun önyak olduğu çoğu ayaklanmayı kanlı bir şekilde bastırarak, bağımsız İrlanda'nın kurulma ihtimaline tahammül etmemiştir.

1919 yılına gelindiğinde İrlanda Cumhuriyet Ordusu, (Irish Republican Army- IRA) Sinn Fein'in silahlı kanadı olduğunu ilan etmiştir. Bu gelişme ile birlikte IRA, kısa süre içerisinde harekete geçerek kendisini geliştirmiş ve birlik oluşturmuştur. Özellikle önemli İngiliz şahsiyetlerine saldırılar gerçekleştirerek yoğun gerilla savaşı başlatmıştır. Bu dönemde resmi rakamların belirttiğine göre sayıları 3 bin civarında olan IRA üyeleri, bazı dönemlerde parçalanarak birden fazla örgüte ayrılmıştır (Şöhret, 2013). Öyle ki kendi aralarında bile anlaşmazlıklara düşen bu örgütler karşı karşıya gelebilmekteydi.

IRA'nın Sinn Fein'in silahlı kanadı olduğunu ilan etmesiyle birlikte, İngiliz güçlerine karşı saldırılarını arttırmıştır. İngiliz devletini yıldırmayı başaran bu saldırılar neticesinde İngiliz hükümeti yeni bir yasa çıkartmış ve adada iki ayrı özerk bölgeye izin vermiştir. Bunu yeterli bulmayan İrlandalılar mücadeleye devam etmiştir.

Yasayı düzenleyerek tekrar ilan eden İngilizler, Güney İrlanda'nın bağımsızlığını, Kuzey İrlanda'nın ise İngilizlere bağlı bir bölge olarak kalmasını istemiştir. Bu yasayı da kabul etmeyen İrlandalılar mücadeleyi sürdürmüştür. Bu arada İrlandalılar kendi içlerinde bazı anlaşmazlıklar yaşamış, zaman zaman iç çatışmalar yaşanmıştır (Şöhret, 2013). 21. yüzyıla kadar süren İngiliz-İrlanda çatışmaları günümüzde durulmuş, kısmen hedefine ulaşan IRA silahlı mücadeleye son vermiştir. Özellikle İngiltere başbakanı

¹⁵ İrlandalı devlet adamı, İrlanda'nın bağımsızlığını amaçlayan Sinn Fein hareketinin kurucusu.

seçildikten sonra, sorunun çözümünde büyük rol alan Tony Blair'¹⁶ 'in katkısı unutulmamalıdır. Diğer İngiliz Başbakanlarına nispeten IRA ve siyasi kanadı Sinn Fein ile görüşmelere sıcak bakan Blair, silahlı mücadelenin yerini siyasi bir çözüme bırakmasında büyük bir rol oynamıştır. Tony Blair ayrıca, bu görüşmelerin gerçekleşmesi karşılığında İngiltere'nin ilk kadın başbakanı olan ve Birleşik Krallık'ta en uzun başbakanlık görevinde bulunan Margaret Thatcher'in¹⁷ aksine hiç bir koşul ve şart öne sürmemiştir. Bu tutum sorunun çözüme kavuşmasında en büyük etkenlerden biri olmuştur (Hamsici, 2013). Blair, IRA ile diyalog sürecini yürütecek olan müzakerecileri seçerek stratejik bir hamlede bulunmuştur. Büyük bir cesaret göstergesi olan bu hamle, sorunun çözüme kavuşmasındaki en büyük etkenlerden biri olmuştur.

4.1.1 IRA' nın amacı ve İngiliz hükümetine karşı mücadelesi

Kökeninde etnik, dinsel bir ayrımcılıktan doğan İrlanda sorunu, İngilizlerin İrlanda Adasını işgal etmeleriyle başlayan bir süreçtir. Ayrıca, Hristiyan mezhepleri arasında yaşanan bölünmeler ve dil farklılıkları, bağımsızlık mücadelesini başlatan etkenlerin başında yer almıştır. İrlandalılar, İngilizler tarafından yönetilmek istememekte kararlı ve bunun için ne pahasına olursa olsun mücadele fikrini benimsemiştir. İngilizlerin dini inanışlarını adadakilere zorla dayatması, ada halkını yıldırılmıştır. Bunun neticesinde karşı mücadeleye başvuran İrlandalılar, 20. yüzyılda yoğun bir bağımsızlık mücadelesi başlatmış ve IRA kurulmuştur. IRA'nın amacı, İngilizlerden bağımsız bir İrlanda Cumhuriyeti kurmaktır. Bunun için silahlı mücadeleye başvuran IRA, yaklaşık bir asır sürecek bir mücadelenin bir tarafı olmuştur. Sayısız isyan ve saldırı ile İngiliz hükümetini yıldırılmaya çalışan IRA, İngilizlere karşı büyük kanlı eylemler gerçekleştirmiştir. Bu eylemlerde yüzlerce sivil ölmüş, İngiltere büyük miktarlarda maddi kayıplar yaşamıştır (Şöhret, 2013). Her iki taraf için bir karmaşa ve korku ortamı yaratan bu süreç, maddi ve manevi tahripler oluşturarak korku ortamı yaratmıştır.

Ayrıca adada görev yapan İngiliz otoriteleri, etnik farklılıklara hoşgörü ile yaklaşmamış, kendileri gibi olmayan insanlara ayrı davranmıştır. Bunu hazmedemeyen

¹⁶ Anthony Charles Lynton Blair, 1953 doğumlu, 1997-2007 tarihleri arasında İngiltere Başbakanı.

¹⁷ Margaret Thatcher, Demir Leydi lakaplı, 1979-1990 tarihleri arasında İngiltere Başbakanı. 13 Ekim 1925 tarihinde, İngiltere'nin Grantham kasabasında doğdu. Manav bir babanın kızı olan Thatcher' in evlenmeden önceki adı Margaret Hilda Roberts' dı.

İrlandalılar, IRA'ya olan desteğini artırarak mücadeleye her geçen gün daha güçlü bir şekilde destek vermiştir. İrlandalılar, tam anlamıyla bağımsız bir devlet kurana kadar mücadelenin arkasında durarak, özgür bir toplum yaratma gayelerini sürekli canlı tutmuştur. İrlandalılar, bazı dönemlerde kendi içlerinde anlaşmazlıklar yaşasa da büyük resimde hep aynı amaç etrafında toplanmıştır. Neticede bu birliktelik, onlara özgür ve bağımsız bir İrlanda Cumhuriyeti getirmiştir. Bunun için büyük fedakârlıklar yapan İrlandalılar büyük kayıplar yaşamış, uzun yıllar boyunca İngiliz baskılarına maruz kalmıştır. Bu baskıların neticesinde silahlı mücadele kaçınılmaz olmuştur.

IRA, İngilizlere karşı silahlı mücadeleyi başlatarak İngiliz hükümetini yıldırma amaçlamıştır. Özellikle İngilizlerin siyasi kişiliklerine karşı yaptıkları saldırılar İngiltere'de büyük sesler getirmiş, İngilizleri uzlaşmaya zorlamakta etken olmuştur. İrlanda halkının büyük bir kısmının desteğini alan IRA, zamanla profesyonel bir askeri güç durumunu almıştır. Bu süreçte her ne kadar İrlanda'da yaşayan halkın katkısı büyük olsa da kıtlık döneminde göç eden ve İngiliz baskılarından kaçarak başka ülkelere yerleşen İrlandalıların yaptıkları maddi ve manevi katkılar unutulmamalıdır. Patates kıtlığı ile başlayan büyük buhranlar döneminde Amerika'ya göç eden İrlandalılar, sürece büyük destek vermiştir (Alptekin, 2018). Zamanla zengin bir topluma dönüşen İrlanda kökenli Amerikalılar, kurdukları derneklerle de sürecin gidişatını yönlendirmiştir.

Silahlı mücadele mi yoksa siyasi faaliyetler mi İrlanda'yı bağımsızlığa götürecektir tartışması, sürekli İrlanda halkı arasında gerginliğe yol açmıştır. Hatta İngilizlerin yönetimi altında kalmaktan yana olan İrlandalılar bile olmuştur. Bu durum sorunu daha da karmaşık bir hale sokmuştur. Ancak İngilizlerin etnik ayrımcılık ekseninde hareket etmesi, İrlandalıları bağımsızlık hedefinin etrafında toplamaya sebep olmuştur. Bu ayrıştırıcı politikalar, İrlanda halkını İngilizlere karşı birleştirme görevi görmüştür. Ayrıca İngiliz güvenlik güçlerinin şiddetli müdahaleleri İrlanda halkını yıldırılmıştır.

Kurulduğu günden itibaren bağımsız sosyalist İrlanda Cumhuriyeti kurma hedefiyle hareket eden IRA, bu mücadele yolunda farklı stratejiler benimsemiştir. IRA, bu hedefe varmak için İrlanda'da yaşayan her kesimin mücadeleye katılmasını arzu etmiştir. IRA üyelerinin ve IRA'ya yakın insanların bağımsızlık bilincinde olması, davanın haklılığını benimsemesi amaçlanmıştır. Ayrıca sınıf bilincinin oluşması ve işçi sınıfının

mücadeleye katılması hedefe varmakta büyük bir önem teşkil etmiştir. Bu sayede İngiliz işgaline karşı her kesim birleşmiş olacaktır.

IRA, her üyesine özel bir eğitim vererek yakalandıklarında nasıl davranmaları gerektiği konusunda profesyonelce yetiştirmiştir. Hiyerarşik bir düzenin olduğu örgütte üst rütbeye itaat çok önemli olmuştur. IRA'ya katılmanın duygusal bir bağla olmaması, tamamen gerçekçi ve kararlılık esasıyla olmalıdır. Duygusal davranışların örgütün prensiplerine uymadığı ve hedefe varmada örgütü zayıflatacağı düşünülmüştür. Örgüt yöneticileri bu prensiplere verdikleri önemle mücadelenin ciddiyetini göstermiştir. Çünkü bu yol zorluklarla ve tehlikelerle dolu uzun bir yoldu. Nitekim mücadele edilen taraf, son derece güçlü ve modern ordusu olan dünyanın saygın ülkelerinden biri olan İngiltere'ydi. Aktif mücadelede olan örgüt üyeleri için silah eğitimi gerekiyordu. Ayrıca savaş stratejileri, saldırı kabiliyeti ve hızlı düşünme becerileri önemli bir yer tutmuştur. Ölümü göze alma ve öldürme vasfına sahip olma, örgüt elemanlarının sahip olması gereken diğer koşullar olmuştur.

İngilizlere karşı uzun yıllar boyunca gerçekleştirilen mücadelede katliamlar, saldırılar, açlık grevleri, rehine almalar, siyasi suikastlar, idamlar dönüm noktaları olmuştur. İngiliz şehirlerinde gerçekleştirilen bombalı saldırılar, İngiliz otoritelerini sarsmış, halk içinde huzursuzluklara neden olmuştur. Bu durum örgüt bireyleri arasında bir kazanım olarak görülmüştür. Yapılan eylemlerin getirdiği ses, hedefe varmakta kolaylaştırıcı etkenler olarak kabul edilmiştir. IRA'nın öncelikli hedefleri arasında ordu, polis teşkilatı, istihbarat örgütü, siyasi kurumlar ve iş dünyası bulunmuştur. Özellikle silahlı kuvvetlere karşı yapılan eylemler örgütün birincil hedeflerini oluşturmuştur.

IRA üyesi her bireyin düşüncesinde, örgütün haklı mücadelesi için çaba gösterildiği inancı bulunmaktaydı. Ancak bu haklılığa inanılmaktayken İngilizlerde IRA'nın haksız bir mücadele içinde olduğu ve kendi mücadelelerinin doğruluğunu anlatmaya çalışmıştır. Şu bir gerçek ki İrlandalılar, yüzyıllardır yaşadıkları topraklarda İngilizlerin kültürel, dini-mezhepsel baskılarına maruz kalmıştır. Etnik kimlik farklılığından doğan hakların yaşanabilmesinde engeller çıkartan İngilizler, İrlandalıların karşı mücadeleye geçmesine istemeden de olsa zemin hazırlamıştır.

4.1.2 İngiliz hükümetinin, IRA'ya karşı uyguladığı şiddet eksenli politikalar ve sonuçları

Uzun yıllar boyunca dünya gündemini meşgul eden İngiltere- Kuzey İrlanda çatışması boyunca sokak çatışmaları, bombalı saldırılar, polis şiddeti, suikastlar binlerce insanın ölümüne neden olmuştur. İngiltere, soruna uzun yıllar boyunca profesyonelce bir çözüm getirememiş, sadece güvenlik odaklı yaklaşmıştır. 1990'lara kadar soruna sosyal, ekonomik yönleriyle ele almamış, siyasi bir zeminde mücadele yollarına başvurmamıştır. Bu tutum sorunu daha da karmaşık hale getirmekten başka bir işe yaramamıştır. İngiliz güvenlik güçlerinin Kuzey İrlanda halkına karşı şiddetli bir tutum içinde olması, İrlanda halkını bezdirerek İngilizlere karşı nefretini arttırmıştır. Kuzey İrlandalıların birçoğu, bu şiddetli tutuma karşı IRA'nın yanında yer alarak mücadeleye destek olmuştur (Şöhret, 2013). İngilizlerin bu baskıları halkı IRA'ya yaklaştıran en büyük etken olmuştur.

2000'li yıllara kadar Kuzey İrlanda'daki İngiliz güvenlik gücü sayısı yaklaşık 50 bin kişiden oluşmuştur. Bu rakam Kuzey İrlanda nüfusuna oranla çok yüksek bir miktardır. Nitekim ülkenin nüfusu o dönemde yaklaşık 1,5 milyon insandan oluşmaktaydı. Bu durum Kuzey İrlanda'da derin yaralar açarak halkı tedirgin etmiştir. Nüfusun yaklaşık yarısının Katolik olduğu Kuzey İrlanda bölgesinde, güvenlik güçlerinin %90'ları aşan bir oranda Protestan olması, durumun vahametini gözler önüne sermiştir. Güvenlik güçleri, Protestan nüfusun lehine hareket ederek Katolik nüfusa karşı bastırma politikası uygulamıştır.

İngiltere, Kuzey İrlanda'da yönetimi elinde bulundurduğu uzun yıllar boyunca Katolik nüfusa karşı büyük engeller çıkartmıştır. Devlet dairelerinde işe alımda öncelik Protestan nüfusunun olmuştur. İşe alımlar liyakate göre değil, mezhepsel kimliğe göre yapılmıştır. Bu nedenle Katoliklerin kamu kurumlarında işe girmesi son derece zor olmuştur. Açık bir şekilde belirtilmese de Protestan nüfus, Katolik nüfusa göre daha ön planda tutularak desteklenmiştir. Katoliklerin hakları görmezden gelinirken uzun yıllar dışlanma politikası uygulanmıştır.

İngilizler, yakaladıkları IRA mensuplarını hapsederek bir başarı elde ettiklerini saymışlarsa da, bu üyeler hapisanede daha hızlı bir şekilde örgütlenerek dışarı

çıktıklarında örgüte daha aktif destek olmuştur. Türkiye’de PKK örneğinde olduğu gibi hapisanelerden çıkan örgüt üyeleri, halkın desteğini alarak örgüte daha aktif bir şekilde katılmıştır. Hapishaneleri örgüt öğretilerini öğretmekte bir okul gibi kullanan IRA, zamanla daha profesyonel ve güçlü iradeli üyeler kazanmıştır. Olağanüstü hallerde örgütle hiç bir ilgisi olmayan insanların yakalanıp yıllarca suçsuz yere hapishanelerde tutulması sorunu daha da derinleştirmiştir. Uzun yıllar hapishanede kalan masum insanlar çıktıklarında, İngiliz otoritelerine karşı kibirli bir tutum sergilemiş, örgüte sempati ile yaklaşmıştır. Bu durum IRA için bir kazanım iken, İngilizler için bir kayıp demektir. Hiçbir suç işlemediği halde yıllarca hapishanelerde kalan İrlanda vatandaşlarının yıllar sonra suçsuz olduğunun ortaya çıkması, İrlanda halkını galeyana getirmeye yetmiştir (Sarp, 1998). Nefret ve kin tohumları eken bu durum, Kuzey İrlanda ve İngiltere arasındaki sorunun daha da derinleşmesine sebep olmuştur.

Sorunun aktif olduğu yıllarda, günümüzde olduğu gibi sosyal medya gelişmemiş, şeffaf bir iletişim ağı yoktu. Bu durum İrlandalıların yaşadıklarını dünyaya göstermelerini zorlaştırmıştır. İngilizlerin yaptığı bazı şiddetli saldırılar ve adaletsiz uygulamaların çoğundan diğer dünya ülkeleri habersizdi. Etnik ve mezhepsel ayrımcılık politikalarıyla Kuzey İrlanda halkını sindirmeye çalışan İngilizlere karşı ekili dış eleştiriler olmazken, İrlandalılar da gerekli olan desteği görememiştir. Ayrıca İngilizler, Kuzey İrlanda ile yaşadıkları sorunu dünyaya farklı lanse etmiştir. Kendisinin sorunla hiç bir ilgisinin olmadığını göstermeye çalışan İngiltere, sorunu Kuzey İrlanda’nın kendi içindeki farklı otoriteler tarafından kaynaklandığını ve bir iç çekişmenin olduğunu göstermeye çalışmıştır. İngilizler bu iç çekişmeyle gerginleşen ortamı sakinleştirmek ve çatışmaları durdurmak amacıyla müdahalelerde bulunduğunu göstermeyi amaçlamıştır. Ancak durum hiçte böyle değildi. Sorunun en büyük kaynağı İngilizlerin ayrımcılık politikalarından ve İrlandalıları kendi yönetimi altında tutma hevesinden kaynaklanmıştır.

Sorunun tarihte daha fazla uzamasına neden olan yanlış politikalardan biri de, İngilizlerin Kuzey İrlanda halkını görmezden gelerek IRA üyelerini muhatap alması olmuştur. Halkın istekleri önemsenmemiştir. Demokratik bir politika üretilmemiş, çözüm odaklı politikalar yerine soruna güvenlik odaklı yaklaşmıştır. Çoğu terör vakalarında olduğu gibi en büyük zararı örgütle hiç ilgisi olmayan masum siviller

görmüştür. İngiliz güvenlik güçleri, IRA'nın yaptıklarına karşı masum halkı bezdirerek intikam duygusuyla hareket etmiştir.

IRA'nın uyguladığı şiddet eylemlerinin benzerlerini, İngiliz hükümeti de IRA'ya karşı uygulamıştır. Nitekim 1988 yılında İngiliz SAS¹⁸ Özel Operasyon Takımı tarafından saldırı düzenleyecekleri şüphesiyle şehirde takip edilen üç IRA üyesi, hiç bir saldırı refleksi göstermemesine rağmen silahla vurularak öldürülmüştür. Öldürülen bu kişilerden biri ateş edilmemesini ve teslim olmak istediğini söylemesine rağmen 18 el ateş edilerek öldürülmüştür. Bu olaya tanıklık eden çevredeki insanlar, bu kişilerin üzerinde herhangi bir silah olmamasına rağmen vurulduğunu belirtmiştir (BBC, 2017). Bu durum evrensel hukuk kurallarına ve insanlık ilkelerine uygun bulunmayan bir durumdur. Vurulan bu insanlar terör üyesi olmayabilirdi. Teslim olmak istedikleri için tutuklanıp sorgulanmaları gerekiyordu. Fakat İngiliz hükümeti bu operasyon ekibinini kesin bir şekilde öldürme hedefiyle göndermiştir. Devamında medya yanlış bilgilendirilerek olay halka olduğundan farklı yansıtılmıştır.

Sonuç olarak İngilizlerin 21. yüzyıla kadar soruna karşı yaklaşımı sorunu daha da derinleştirmiştir. Mezhepsel ayrımcılık politikaları Katolik halkı bezdirmiş, istihdam alanlarında Protestanların lehine uygulanan işe alım ölçütleri, Katolik İrlandalıları zor durumda bırakmıştır. Masum halka uygulanan yıldırma politikaları IRA'ya katılımı çoğaltmış, örgüt için bir üye kazanma propagandası olarak kullanılmıştır. Bu hatayı uzun yıllar devam ettiren İngiliz otoriteleri, bir nevi IRA'ya istemeden de olsa destek olmuş, eleman kazanması için örgütün işini kolaylaştırmıştır. Bu uygulamalar kısa vadede çözüm gibi görünse de uzun vadede sorunu büyütülmüştür. IRA'ya karşı duyulan düşmanlık, Kuzey İrlanda halkına karşı da duyulmuş ve halkı destekleyen politikalar üretilmemiştir. Halkın sorunları görmezden gelinmiştir. Bu nedenle Kuzey İrlanda halkı, İngilizlerin yönetimini kabullenmeyip kendi bağımsızlığını istemiştir. Bağımsızlık yolunun ise IRA örgütünden geçildiği düşünülmüştür. Bu nedenle halkın büyük bir bölümü IRA'nın etrafında birleşmeye başlamıştır (Çınar, 2017). Bu ayrımcılık politikaları sadece IRA'ya karşı uygulanmamıştır. Aynı zamanda IRA'nın siyasi kanadı olan Sinn Fein'e karşı sindirme politikası uygulanmıştır. Bu partinin

¹⁸ Special Air Service – Birleşik Krallık Ordusu'na bağlı, ülke dışında görev yapan bir özel operasyon birliği.

siyasi arenadaki girişimleri engellenmekte ve diyalog yolu kapatılmıştır. Sorunun kısmen çözüme eriştiği iki binli yıllara kadar uygulanan politikalar demokrasi ilkeleriyle bağdaşmamıştır. Tek taraflı ve etnik kimlik ayrımı üzerinden yürütülen politikalar IRA'yı güçlendirmekten başka bir işe yaramamıştır. Demokrasi ülkesi olarak bilinen İngiltere, demokrasi dışı uygulamalarla bir halkın özgürlüğünü kısıtlamıştır.

4.1.3 IRA'nın siyasallaşması

1916 yılında gerçekleşen Paskalya Ayaklanmasında yoğunlaşan şiddetli saldırılardan sonra halk, radikal gruplara daha fazla destek olmaya başlamıştır. 20. yüzyılın başlarında kurulan Sinn Fein Partisi, kurulduğu dönemde ayrılıkçı bir politika izlememiş, İngiliz Kraliyetinin egemenliğini tanımıştır. Daha sonra gerçekleşen kanlı saldırılarla birlikte İngiliz egemenliğine karşı bir tavır almaya başlayan Sinn Fein, IRA'yı silahlı kanadı olarak kabul etmiştir. 1918 yılında gerçekleştirilen seçimlerde tek başına galip gelen Sinn Fein, İngiltere'nin yönetimini kabul etmeyerek Dublin'de bir meclis kurmayı kararlaştırmıştır. İrlanda'nın bir kısmı bu meclisin varlığını benimserken diğer bir bölümü meclisi tanımamıştır. Bu nedenle ikiye bölünen İrlanda, yeni bir sürecin içine girmiştir.

1920'li yıllarda İrlanda'daki İngiliz kurumları kısmen kapatılmış, İrlanda ve İngiltere arasındaki gerilim giderek artmaya başlamıştır. 1921 yılında İngiltere ile Sinn Fein arasında gerçekleştirilen diyalog sonucunda İngiltere-İrlanda Antlaşması¹⁹ ile Serbest İrlanda kurulmuştur (Al Jazeera Türk, 2013). 1925 yılında gelindiğinde ise İrlanda Adası ikiye bölünmüş, Kuzey İrlanda bağımsız bir bölge olmuştur.

Sonraki dönemde yerli İrlandalı Protestanlarının da silah kullanmasıyla birlikte şiddet olayları artmış, Protestan Ulster Gönüllüleri²⁰ isimli örgüt İngiliz güçlerine destek vermeye başlamıştır. Bu örgütleri kullanan İngilizler, İrlanda'da gerilimi arttırarak halkı şiddete sürüklemiştir. Bu grup, masum sivillere de IRA üyesi muamelesi yaparak şiddet uygulamıştır. Yıllar boyunca süren bu durum Katolik İrlandalıları Protestanlara karşı nefrete sevk etmiştir. Örgütün yaptığı insanlık değerlerine aykırı eylemler İngiliz

¹⁹ Anglo-Irish Agreement

²⁰ Protestant Ulster Volunteer Force

hükümeti tarafından halka meşru bir durum gibi yansıtılmıştır. İngiltere, böylece Katolik İrlandalılara karşı haklı bir mücadele verdiğini göstermeye çalışmıştır. Ancak durum böyle olmamakla birlikte, yapılan uygulamalar insanlık değerleriyle asla bağdaşmamakta, demokratik bir ülkenin başvurması gereken eylemler olmuştur.

Tüm bu olumsuz gelişmelerin sonucunda diyalog yoluna girmek isteyen ilk taraf IRA olmuştur. 1960'lı yıllardan sonraki dönemde IRA, silahlı mücadeleyi tamamen bırakmasa da siyasi zeminde faaliyetlere başlamıştır. IRA, siyasi faaliyetlerini Sinn Fein Partisi üzerinden yürüteceğini ancak silahı tamamen bırakmayacağını belirtmiştir. Bu durumu, “*Bir elimizde oy pusulası, bir elimizde silah*” sloganıyla açığa vurmuştur. Kuzey İrlanda halkından büyük bir destek alan bu slogan, IRA'nın işini kolaylaştırmıştır. İngiltere, Her ne kadar IRA örgütünü siyasi muhatabı olarak görmese de, Sinn Fein Partisiyle siyasi zeminde görüşmelere olumlu bakmıştır (Şöhret, 2013). Sorunun temelini oluşturan şiddet eylemlerinin yerini kısmen de olsa siyasi zeminde diyalog yoluna bırakması, yıllarca ihtiyaç duyulan bir durum olmuştur. Böylece karşılıklı iletişim yolu açılacak, Sinn Fein Kuzey İrlanda'yı siyasi bir parti olarak temsil edecekti.

Sürecin ilerleyen zamanlarında İngiltere, IRA örgütünü kabullenmemekte ve Sinn Fein Partisi'ni IRA ile olan bağlantısı üzerinden sıkıştırmaya çalışmıştır. 1972 yılından itibaren Sinn Fein Partisi ve İngiltere arasında gizli görüşmelerin gerçekleşmesinde önyak olan Gerry Adams ²¹, 1983 yılında Sinn Fein lideri olarak İngiliz parlamentosuna milletvekili olarak seçilmiştir (Cnn Türk, 2017). Gerry Adams, sürecin barışa gitmesinde büyük rol oynayan önemli bir politikacı olmakla beraber, IRA örgütünün silah bırakmasında etkili olan kişilerin başında yer almaktadır. Yıllarca İngiliz hükümeti tarafından istenmeyen adam olarak görülen Adams, 2018 yılına kadar Sinn Fein Partisinin lideri olarak siyasi hayatını sürdürmüş ve 2018 yılında partinin liderliğini bırakmıştır (New York Times, 2017). Böylece aktif siyasetten çekilmiştir.

²¹ 1948 Belfast doğumlu, eski IRA üyesi ve Sinn Fein lideri.

4.1.4 Şiddet eksenli mücadeleden demokratik yöntemlerin uygulanmasına geçiş ve bu uygulamaların getirdiği sonuçlar

Türkiye'deki terör sorununun temeli genel olarak cumhuriyet sonrası uygulanan politikalardan kaynaklanırken, İngiltere- İrlanda sorununun temeli yüzlerce yıl öncesine dayanmaktadır. 16. yüzyıla kadar uzanan bu sorun 20. yüzyılda en şiddetli dönemini yaşamıştır. İngiltere, her ne kadar demokrasi açısından örnek alınan bir ülke olsa da İrlanda'da uyguladığı güvenlik odaklı politikalar demokrasi dışı uygulamalar olmuştur. Soruna insan odaklı yaklaşmayarak etnik-mezhepsel bir pencereden yaklaşan İngiltere, Protestan halka yıllarca şiddet uygulamıştır. Gerçekleşen her şiddet eyleminden sonra halk İngiltere'ye karşı daha fazla birlik olmuştur. Halk, yıllarca İngiltere'nin yaptığı güvenlik odaklı politikalardan çok zarar görmüş ve silahlı örgütlere daha fazla destek olmaya başlamıştır.

İngiliz hükümetlerinin soruna güvenlik politikaları temelinde yaklaşması, İrlanda'da kurulan silahlı örgütlerin ekmeğine yağ sürmüş, halkın bu örgütler etrafında toplanmasını hızlandırmıştır. Örgüt üyeleriyle kesinlikle pazarlık masasına oturmaya yanaşmayan İngiliz hükümetleri, diyalog yoluna tamamen kapalı olmuştur. İngiltere'nin politikasında, teröristle ne pahasına olursa olsun pazarlık yapılmaz anlayışı hâkimdi. Sorun, sosyal ve kültürel açıdan ele alınmayıp sadece askeri politikalarla ve istihbarat çalışmalarıyla ele alınmıştır. İngiliz hükümetleri, Kuzey İrlanda halkının isteklerini tartışmak yerine, baskıcı politikalarla İngiltere'nin adadaki hâkimiyeti kabullendirmeye çalışılmıştır. Ayrıca İngiltere'ye bağlılığı kabul eden İrlandalılar bile, İngiltere'nin bu baskıcı politikasından bunalıp bağımsız bir İrlanda fikri etrafında toplanmıştır.

Bu tür süreçlerde, iki tarafın karşılıklı görüşmesi son derece önem arz etmektedir. Her iki grup birbirleriyle girdikleri diyaloglarda birbirlerinin tutumlarını öğrenmekte ve birbirlerinin soruna bakış açısını görme imkânını bulmaktadır. Bu görüşmeler son derece yapıcı olmakta ve karşılıklı güvenin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Karşılıklı bazı anlaşmaların da olduğu bu görüşmeler neticesinde her iki taraf birbirinin niyetini öğrenmekte ve sorunun çözüme kavuşması için iyi niyetlerini göstermektedir. İngiltere ve Sinn Fein arasında gerçekleşen bir ikili görüşme bu duruma açık bir örnektir. 1997 yılının Ekim ayında, İngiltere başbakanı Tony Blair hükümeti adına

aracılık yapan Jonathan Powell²², IRA'nın eski liderlerinden ve o dönemin Sinn Fein Partisinden bir siyasetçi olan Martin McGuinness²³ ile yaptıkları görüşme samimi bir ortamda gerçekleşmiştir. McGuinness'in evinde gerçekleşen görüşmede, McGuinness'in annesi Peggy McGuinness'in Jonathan Powell'a ikram ettiği çorba, Powell'ı etkilemişti. Powell'a göre bu durum McGuinness'in insanı yönünü ortaya çıkartmaktaydı. O an samimi bir muhabbetin geçtiğini belirten Powell, böyle durumların süreç için çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Powell, Yazdığı "*Teröristle Konuşmak*" isimli kitabında bu müzakerelerin çözüm sürecinde ne kadar önemli olduğunu anlatmıştır. Ona göre terörü geleceğe taşımamak için müzakerelerde bulunmak, karşılıklı diyalog yoluna başvurmak gerekir. Powell, (Powell, 2015); "*Eğer onlarla konuşmazsak, barış konusundaki yaklaşımlarını değiştirmeye nasıl ikna edebiliriz? Bütün teröristleri öldüremeyeceğimizi ve öldürdüğümüz bir tanesine karşılık, muhtemelen iki tanesini yarattığımız ve sonuç olarak onlarla konuşmak zorunda kalacağız*" diyerek bu konudaki düşüncesini ifade etmiştir. Nitekim en güvenilir kaynak birinci ağızdan duyulan sözlerdir.

Terör örgütleri mensupları ile devlet bireyleri arasında gerçekleşen müzakerelerin bir kısmının gizlilik içinde gerçekleşmesi önemlidir. Gizlilik gerektiren görüşmeler, medyadan gizlenmelidir. Aksi halde medya, görüşmeleri olduğu gibi yansıtmaz ve bazı çarpıtmalar yaparak sürece zarar verebilir. Ayrıca bu görüşmelerin basına sızması bilgilerin güvenilirliğini azaltmaktadır. Gizliliği gerektiren bir diğer konu ise müzakere sürecine dâhil olan bireylerin bu görevlerinde sürekli aktif olabilmeleridir. Müzakerelerde tecrübe sahibi olan kişilerden seçilen bu müzakerecilerin kimliğinin ortaya çıkması onları toplum baskısına maruz bırakabilir. Bu nedenle uzun süreler ve emekler harcanarak oluşturulan müzakere süreci sonuçsuz kalabilir.

İngiltere ve IRA arasında 1980'li yıllarda gizli bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiş, bu görüşmeler medyanın haberi olmadan büyük bir titizlikle sürdürülmüştür. Sorunun çözüme kavuşması noktasında büyük öneme sahip olan bu görüşmeler, genellikle Gizli

²² Diplomat ve yazar. İngiliz hükümeti ile IRA arasında gerçekleşen görüşmelerde baş müzakereci olmuştur.

²³ Eski IRA komutanı ve siyasetçi. 1950 Yılında Kuzey İrlanda'nın Derry şehrinde doğdu. 2017'de vefat etti.

İstihbarat Servisi ²⁴ tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin bazıları direkt, bazıları ise dolaylı yollardan gerçekleşmiştir (Yurttaş, 2014). Bu görüşmeler İngiltere'nin artık sorunu sadece güvenlik odaklı politikalarla değil, karşılıklı diyalog yoluyla çözmek istediğinin bir göstergesi olmuştur. IRA örgütü ve diğer Kuzey İrlanda örgütleri tarafından olumlu karşılanan bu durum iki tarafında çıkarına olmuştur. Görüşmelerle birlikte IRA'nın silah bırakma süreci hızlanmıştır. IRA, 1990'lı yılların başından itibaren silah bırakmaya başlamış ve 1994 yılında ateşkes ilan etmiştir.

Kuzey İrlanda'daki milliyetçi partiler ve diğer gruplar zamanla silahlı mücadelenin sonlandırılması ve yerini demokratik mücadeleye bırakması fikri etrafında birleşmiştir. Bu tutuma güçlü bir şekilde destek veren halk, mücadelenin içinde olan otoritelerin soruna barışçıl yaklaşması için çağrıda bulunmuştur. Çözüm adına önemli olan bu çağrılar neticesinde şiddet olayları büyük bir oranda azalmış, iki taraf arasındaki barış süreci hızlanmıştır. Silahlı güçler ve istihbarat örgütleri ekseninde uzun süre devam eden ve sorunu daha da içinden çıkılmaz bir boyuta taşıyan politikalar yerini demokratik politikalara bırakmıştır.

Sorunun en başında yapılan en büyük hata, siyasilerin sorunu askerlere emanet etmeleridir. Siyasi bir sorun siyasi bir zeminde çözüme kavuşturulmalıdır. Aksi halde askeri müdahaleler kısa dönemde çözüm gibi görünse de uzun süreçte sorunun bir parçası haline gelmektedir. Siyasiler, uzun yıllar boyunca sorunun çözümüne yanaşmayarak karşı tarafla müzakere masasına oturmamıştır. *“Konuşmaktan kaçan savaşa ortak olur”* (Başaran, 2010) diyerek diyalogun önemini belirten Gerry Adams'a göre bu hata sorunun en başında yapılan bir hatadır. Bu süreçlerde birebir görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler, sürecin sağlıklı ilerlemesi için çok önemlidir. Aksi halde süreç içerisinde elde edilen bilgiler, gerçeği yansıtmaz ve sürece zarar verir. Uzun yıllar boyunca teröre karşı mücadele eden İngiltere, askeri uygulamalar yerine diyalog yoluna geçince sorunun çözümünde hızlı bir ilerleme başlamıştır. Müzakere sürecinin mimarlarından biri olan Jonathan Powell, kendisine yöneltilen, *“Bir hükümet, savaştığı düşmanla hangi aşamada görüşür?”* sorusuna (Demirbaş, 2017): *“Bence kimse hakkında muhatap alınmaz diye düşünülmemeli. Görüşme ve pazarlıklar, ancak her iki tarafın da kazançlı çıkamayacaklarını idrak ettiklerinde gerçekleşebilir. IRA akla*

²⁴ Secret Intelligence Service – SIS

gelebilecek her stratejiye başvurdu. Hızlı, keskin, şok etkisi yaratan eylemler denedi; bir elde silahla sandık başına gitti... Hiçbiri sonuç vermedi. Her iki taraf da aynı noktada olursa, o zaman barışçı bir çözüm yolu bulunabiliyor” diyerek cevap vermiştir.

Kuzey İrlanda, Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti arasında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşması²⁵ ile yeni bir barış sürecine girilmiştir. Şiddet olayları kısmen devam etse de, bu anlaşma ile birlikte azalma olmuştur (Demokratik Gelişim Enstitüsü, 2013). Anlaşma ile birlikte silahlı grupların silah bırakma süreci, kurulan bağımsız bir komisyon tarafından takip edilecek ve denetlenecekti. Uluslararası hukuk kurallarına aykırı hareket edilmeyecek, iki taraf temel insan hakları kurallarına saygı duyacaktı. Bununla birlikte istihdam alanında işe alımlarda eşit davranılacak, etnik kimlik ayrımcılığı yapılmayacaktı. Aynı zamanda oluşturulacak polis gücü, herkesin hakkını eşit bir şekilde koruyacak ve şeffaf bir yapıda olacaktı.

Bu süreçte müzakerelerde aracılık yapan kişiler, özellikle medya olmak üzere bazı kesimler tarafından büyük eleştirilere maruz kalmıştır. Vatan haini olarak suçlanan bu kişilerin eleştirilere rağmen gösterdikleri kararlı duruş, sorunun çözümünü hızlandırmıştır. Bunlardan biri de Kuzey İrlandalı politikacı John Hume²⁶ olmuştur. IRA ile barış müzakerelerine başlayacağını belirten Hume, büyük baskılara maruz kalmış ve vatan haini olarak itham edilmiştir. Bu eleştirilere kulak asmayan Hume (Kula, 2013); *“Ben barış için herkesle görüşürüm”* diyerek bu konudaki kararlı duruşunu sergilemiştir. Hume, daha sonra Nobel Barış Ödülünü almıştır.

Bu gibi süreçlerde güçlü liderlerin varlığı, çözüm açısından son derece önemlidir. Çözüm sürecinin bir diğer önemli isimlerinden biri olan Jonathan Powell, bu konudaki görüşünü şöyle dillendirmiştir (Çamlıbel, 2015); *“Çatışma çözümleriyle ilgili süreçlere baktığımızda başarılı örneklerde masanın iki tarafında da hep güçlü liderler var. Mandela ve Klerk gibi. El Salvador’da da keza. Ortadoğu sorunu neden çözülemiyor? Çünkü bugün iki tarafta da zayıf liderlik var. İngiltere, Kuzey İrlanda sorununun çözülemeyeceğini düşünen bir dolu lider gördü; Thatcher, Churchill... John Major²⁷ çözülebileceğine inanıyordu ama siyaseten zayıftı. Tony Blair çözebileceğine inandı ve*

²⁵ Good Friday Agreement – 1998

²⁶ Kuzey İrlanda’da Sosyal Demokrat ve İşçi Partisinin (SDLP) kurucusu

²⁷ Birleşik Krallık eski başbakanları.

güçlü bir seçim zaferinin ardından işe koyuldu. Barış ancak siyaseten güçlü bir liderin inanmasıyla mümkün olabilir.”

Sorunun çözüme kavuşması için en çok mücadele edenlerden biri de hiç kuşkusuz 1997-2007 yılları arasında Birleşik Krallık Başkanlığı yapmış olan Tony Blair olmuştur. Blair 'in 1997 yılında başkan olması ile birlikte çözüm süreci hızlanmıştır. İngiltere'nin eski başbakanlarının aksine Tony Blair, çözüm adına daha yapıcı davranmış ve medyanın baskılarına rağmen geçmişte yapılan hatalar nedeniyle Kuzey İrlanda halkından özür dilemiştir. Blair, çözüm görüşmeleri kapsamında İrlanda'daki patates kıtlığının yaşandığı dönemde İngiltere'nin kıtlığa kayıtsız kalmasından dolayı özür dilemiştir (Esen, 2015). Medya, teröristlere taviz verdiği gerekçesi ile Tony Blair'i hedef tahtasına koymuştur. Blair, bu baskılara rağmen hiç yılmadan çözüm yolunda kararlı bir şekilde yürümeye devam etmiştir.

İngiltere ile İrlanda arasında gerçekleştirilen bir takım açık ve gizli görüşmelere ek olarak, uluslararası otoritelerin de verdiği destekle sorunun çözüme kavuşmasında büyük bir yol kat edilmiştir. Zira bu tür süreçlerde uluslararası güçlerin tutumu ve desteği sürecin gidişatını değiştirebilmektedir. Bu bağlamda özellikle Kuzey İrlanda tarafı, sürecin kolay olmayacağını anlamış ve uluslararası bazı otoritelerin sürece dâhil olmasını istemiştir (Demokratik Gelişim Enstitüsü, 2013). Süreci en çok etkileyen ülkelerden biri ABD olmuştur. Güçlü bir İrlanda lobisi bulunun ABD, süreci yakından takip etmiştir. ABD'de yaşayan milyonlarca İrlanda kökenli insanların sürece gösterdikleri ilgi ve çözüm konusunda ABD hükümetine yaptıkları baskı, ABD'yi bu noktada zorlamıştır. Dönemin ABD başkanı Bill Clinton, Sinn Fein Partisi lideri Gerry Adams'ı Beyaz Saraya davet ederek sürece verdiği önemi göstermiştir (Euronews, 2014). Bill Clinton'un sürece verdiği destek, barış hedefinde belirleyici etken olmuştur.

Tüm bu süreç neticesinde çözüme giden yolda büyük ilerlemeler kaydedilmiş, iki ülke adına olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Yüzyıllardır bölge halkına büyük zararlar veren sorunun, gelecek kuşaklara da aynı zararı vermemesi için büyük adımlar atılmış ve büyük oranda başarı sağlanmıştır. Silahlı çatışmalar dönemi ile silahsızlanma dönemi arasındaki farkı bütün dünya görmüş ve büyük dersler almıştır. Silahlı mücadele döneminde hiçbir ilerleme sağlanamamışken, silahsızlanma süreci ile birlikte müzakere sürecine girilmiş ve iki toplum diyalog yoluyla birbirini anlama çabasına girmiştir.

İletişim imkânlarının zayıf olduğu zamanlarda yapılan birçok illegal durumlardan dünyanın haberi olmazken, Kuzey İrlanda halkı, sesini dünyaya duyurmakta zorlanmıştır. Son zamanlarda eskiye oranla gelişen iletişim imkânlarının getirdiği şeffaf ortam, dünyanın sorunu görmesinde ve dış güçlerin sürece dâhil olmasında büyük etken olmuştur. Bu süreçte güvenlik odaklı politikaların sorunu çözme noktasında etkili olmadıkları, aksine sorunu daha fazla büyüttükleri görülmüştür. Bununla birlikte şiddetin her daim şiddet doğurduğu tezi doğrulanmıştır.

4.2 PKK Terör Örgütü

PKK terör örgütüne geçmeden önce, PKK'nın ortaya çıkmasına zemin hazırlayan tarihi süreci ele almak gerekmektedir. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra hakkında yazılan kitapların çoğalması ve medyanın daha fazla ilgi göstermesi, bu sorunun çeşitli adlarla anılmasına neden olmaktadır. Konu hakkında cumhurbaşkanları, başbakanlar, genelkurmay başkanları gibi üst düzey yöneticiler tarafından sayısız rapor hazırlanmış ve dönemlerinin konjonktürüne göre değerlendirmeler yapılmıştır.

Sorunu anlamak bir yana sorunu adlandırmakta zorlanan konunun uzmanları çözüme odaklanmakta zorlanmıştır. Genellikle “*Şark Meselesi*”, “*Doğu Sorunu*”, “*Güneydoğu Sorunu*”, “*Terör Sorunu*”, “*Kürt Sorunu*” isimleriyle anılan sorun, bazen terör boyutu ile gündeme gelirken bazen de etnik kimlik çerçevesinde tartışılmıştır. Bu tür durumlarda soruna doğru bir bakış açısıyla bakabilmek için sorunu doğru isimlendirmek gerekmektedir. Bunun için de sorunun kaynağına inmek önemlidir. Örnek vermek gerekirse Kürt Sorunu ve Güneydoğu Sorunu kavramları arasında önemli farklar vardır. Bir kişi Kürt sorunu demekle sorunun siyasi ve etnik kimlik meselesi olduğunu kabul etmiş olurken, Güneydoğu sorunu demesiyle sorunun iktisadi ve bölgesel bir sorun olduğunu varsaymaktadır. Bu isimlendirmeler zamana ve siyasi gelişmelerin durumuna göre de değişmektedir. Askeri kayıpların çoğaldığı dönemlerde terör sorunu olarak dillendirilirken, özgürlük kavramının konuşulduğu dönemlerde Kürt sorunu adıyla anılmıştır (Yayman, 2016). Bir sorunu çözmek için gerekli olan ilk kural, onu doğru isimlendirmek ve sorunun tanımlamalarını gerçek bir perspektifte değerlendirebilmektir. Ancak bu konu henüz doğru isimlendirilememiştir.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra bölge halkının değerleri göz önünde bulundurulmadan yapılan uygulamalar, halkta tepkiye neden olmuştur. Güneydoğu'nun bazı illerinde yerleşik halde olan aileler, batı illerine gönderilerek farklı kültür çevrelerine entegre edilmeye çalışılmıştır. Özellikle isyanlara karışan kişiler, zorunlu olarak batı illerine sürgün edilerek burada yaşamaya mecbur bırakılmıştır. Bir dönem Dersimli Alevi halkına uygulanan bu politikalar, devletle olumlu ilişkiler geliştiremeyen bir kısım Kürt ailelerine de uygulanarak, ilgili grupların Marmara ve Ege başta olmak üzere farklı bölgelere göç ettirilmesi sağlanmıştır. (Akyürekli, 2017). Kürt kimliği tanınmamış, bazı profesörler bile Kürt halkının Türk olduğuna dair yanlış bilgiler ileri sürmüştür. 1925 yılında ilan edilen “*Şark Islahat Planı*” ile Kürt dili ve kültürü yasaklanıp, Kürtler Türk olarak isimlendirilmiştir. Bu kararnameye göre, Güneydoğu ve Doğu Anadolu illerinde devlet daireleri ve okullarda Türkçe dışında dil kullanmak kesinlikle yasaklanmıştır. Ayrıca mahalle, sokak gibi mekânların Kürtçe isimleri değiştirilerek Türkçeye çevrilmiştir (Fırat, 2008). Böyle bir ortamda devlete olan güvenini kısmen kaybeden halk zor koşullarda yaşamaya mahkûm edilmiştir. Bölgede gerçekleşen küçük olayların dahi Kürt isyanı olarak adlandırılması, Kürt halkı üzerindeki baskıyı daha da arttırmak için yeni politikaların oluşturulmasına zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte iç ve dış destekli gerçek dinamikleri olan Kürt isyanları da meydana gelmiştir. Ayaklanmaları sosyal ve kültürel çerçevede değerlendirip, objektif bir sonuca varmak yerine etnik kimlik ayrımcılığı üzerinden yanlış politikalar üretilmesi, durumu günümüze kadar devam edecek kronik bir mesele haline getirmiştir.

Yüzlerce yıldır birlikte yaşayan, her savaşa omuz omuza giden, kıtlıkta ve sefalette tek vücut olup birbirine destek olan halk, cumhuriyet sonrasında uygulanan bu politikalarla birbirinden uzaklaştırılıp aralarına setler çekilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra siyasilerin Kürt nüfusuna bakış açısı ve Kürt nüfusunun yaşadığı bölgelere yapılan hizmetlerin eksikliği, Kürt sorununun ortaya çıkmasındaki en büyük etkenlerden biri olmuştur. Aynı zamanda bölgedeki eğitim şartlarındaki zorluklar ve yasaların anadilde eğitim hakkı vermemesi gibi nedenlerden dolayı, bölge nüfusunun okuryazar oranı günümüz koşullarına göre çok düşük kalmıştır.

20. yüzyılda dünya genelinde yaşanan pozitif anlamdaki kalkınma odaklı gelişmelerden bölge halkı gerekli düzeyde yararlanamamış, iki binli yıllara kadar bile bölgedeki çoğu

köye verilmesi gereken en önemli hizmetler verilmemiştir. 20. yüzyılın sonlarına kadar yüz kişiden fazla insanın yaşadığı köylerde ilkokul bile olmazken, ortaokul veya liseden bahsetmek mümkün değildir. Böyle bir ortamda eğitim seviyesinin çok düşük kalması, bölge için en büyük sorunu teşkil etmiştir. Genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşan bölge halkı ancak geçimini sağlayabilmiştir. Üretim ve fabrikaların olmadığı bölgede işsizlik oranları yüksek olup, geçim şartları son derece zor olmuştur. 21. yüzyıla kadar devlet teşviklerinden yoksun kalan bölgede kalkınma henüz gerçekleşmemiş, işsizlik oranları çok yüksek olmasından dolayı genç nüfusun batı bölgelerine göç etmesi kaçınılmaz olmuştur.

Böyle bir sorun sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla incelenmeyip sadece askeri boyutuyla ele alınırsa sorunu çözmek adına yeterli adımlar atılamaz. Aksine sorun daha da karmaşık hale gelir ve eli silahlı terör örgütleri için bir propaganda malzemesi olur. Dünya üzerinde bu tür sorunlar incelendiğinde, askeri stratejinin tek başına terörü bitirtmekte yeterli olmadığı görülmektedir. Ancak dönemin yöneticileri soruna bilimsel olarak yaklaşmamış, sorunu güvenlik güçlerine teslim etmiştir.

Uzman kişiler tarafından analiz edilmesi gereken konuya, politik çıkarlar ve milliyetçi bakış açısıyla yaklaşmıştır. Bu tür yaklaşımlar çözüm üretmezken sorunu daha da büyütürken günümüze kadar devam etmesine neden olmuştur. Yöneticilerin görevi, ülke içerisinde her bölgeye eşit miktarda hizmet verilmesini sağlamakken, Kürt halkının yaşadığı bölgeler yüzlerce yıl geride kalmıştır. Ekonomik ve sosyal yaşam kalitesi bakımından geri kalmış olan bölge halkının büyük bir kısmı daha iyi bir hayat ve yaşam kalitesi için batı illerine göç etmiştir. Bir kısım bölge nüfusu, Avrupa ülkelerine göç etmiş ve hayatlarını burada devam ettirmiştir.

PKK Terör Örgütü'nün doğmasını tamamen devletin uyguladığı yanlış politikalara bağlamak doğru bir yaklaşım değildir. Bu örgütün oluşma süreci, içerisinde çok yönlü dinamikler barındıran bir süreçtir. Kişisel çıkarlar, maddi kazançlar, dış güçlerin müdahil olması PKK'yı günümüze kadar devam eden bir sorun haline getirmiştir.

Kürt halkının içinde bulunduğu bu zorlu durum, bazı dönemlerde isyancılar için bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Bu durumu propaganda aracı olarak kullanarak üye toplayan örgütlerden biri de PKK Terör Örgütü olmuştur. 1975 yılında Abdullah

Öcalan, Cemil Bayık, Ali Haydar Kaytan, Haki Karer, M. Hayri Durmuş tarafından Ankara Dikmen’de bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Kendilerini “*Kürdistan Devrimcileri*” olarak adlandırılan grup, toplantıdan sonra Güneydoğu ve Doğu Anadolu’nun bazı şehirlerinde eleme toplama kararı almıştır. Toplantıda en çok söz sahibi olan Abdullah Öcalan’ın dilinde, Kürdistan, sömürgecilik ve örgüt yapılıması ile ilgili konular olmuştur. Grubun düşüncesine göre Türkiye sömürgeci bir güç olup, Kürt halkını sömürmektedir. İsmi duyurabilmek için doğu illerinde sık sık toplantılar yapmaya başlayan grup, bu dönemlerde “*Apocular*” olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Tan, 2014). Bu oluşum sosyalist mücadele ideolojisinde hareket edip, İslam diniyle bağdaşan bir düşünceye sahip değildir. Bu nedenle büyük çoğunluğu Müslüman olan Kürt halkının desteğini beklediği ölçüde alamamıştır. Ancak zaman içinde hükümetler tarafından uygulanan yanlış politikalar ve Kürt halkının görmezden gelinmesi, halkın bir kısmının PKK’ya sempatiyle yaklaşmasına neden olmuştur.

İdeolojik temelleri daha önce atılsa da PKK Terör Örgütü, 1978 yılında Diyarbakır’ın Lice ilçesine bağlı Fis Köyünde, Abdullah Öcalan²⁸ ve beraberindekiler tarafından, Marksist-Leninist bir felsefeye dayandırılarak kurulan bir terör örgütüdür. Kurucusu olan Abdullah Öcalan ve beraberindekilerin çoğu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinden oluşmuştur. Toplantıda kurulan oluşuma katılan üyelerin aileleri ile olan bağlarını kopartmaları istenmiştir. Bu toplantı gizli tutulmuş ve yoğun bir eylem planı hazırlığı yapılmıştır. Toplantıyla birlikte yapılması gereken eylemlerin hedef kitlesi belirlenmiştir. Bu hedefler genellikle siyasi liderler, belediye başkanları, aşiret liderleri, milletvekilleri, asker ve polis gibi güvenlik güçleri, bazı siyasi partiler ve oluşumları kapsamıştır (White, 2015). Oluşumun lideri olan Abdullah Öcalan, kendi fikri etrafında birleşmeyen her kesimi düşman olarak ilan etmiş, bizden olmayan bizim düşmanımızdır düşüncesiyle hareket etmiştir.

Kürt halkının içinde bulunduğu zorlu hayat koşullarını bahane ederek bir ideoloji geliştirmeye çalışan PKK kurucuları, ilk oluşum sürecinde devlet otoriteleri tarafından dikkate alınmamıştır. Eylem stratejisine Güneydoğu Anadolu’daki bazı aşiretlere karşı yaptığı eylemlerle başlayan PKK, sırtını bir aşirete dayayarak bir diğer aşirete saldırmıştır. Aşiretler arasında gerçekleşen yoğun çatışmalarda yüzlerce insan

²⁸ PKK’nın kurucularından ve bilinen ilk lideri.

ölmüştür. Örgüte karşı gelenler düşman ilan edilerek çeşitli saldırılara maruz bırakılmıştır.

Örgütün kırsal kesimde başlayan bu eylemlerinin amacı, bu bölgede adını duyurmak ve örgüte eleman kazandırmak olmuştur. Ancak bölgede yaşayan çoğu aşiret ve topluluk, bu oyuna gelmeyerek örgüte karşı çıkmıştır. Halkı yanına çekmek için silahlı eylemler yaparak karşı gelen bazı önemli kişilere karşı silahlı saldırılar düzenlenmiştir. Örgüt, aynı zamanda provokatif eylemler gerçekleştirerek halkı yanlış yönlendirmeye çalışmıştır. Örgüt, geceleri bazı evlere saldırılar düzenleyerek daha sonra bu saldırıyı kendisi yapmamış gibi gösterip, ilgili aileye başsağlığına gidip saldıranlara karşı sizi biz koruyacağız diyerek köyleri mesken tutmuştur. Bu dönemde devlet gerçekleşen bu karmaşaya gözlerini kapatmış, ilgisiz kalmıştır. Kendi yetersiz imkânları ile yaşamaya çalışan bölge halkı, devletin de ilgisizliği nedeniyle yalnız kalmış, sırtını dayayabileceği bir devlet otoritesi bulamamıştır. Böyle bir ortamda örgüt eleman sağlamakta zorlanmamıştır.

Kırsal kesimlerde gerçekleşen örgütün bu eylemleri kentlere de taşınmıştır. Kentlerde sağ ve sol görüşlü derneklere saldırılar gerçekleştiren örgüt, bu sayede ismini duyurmak istemiştir. Yine Kürtlerin yaşadığı illerdeki esnafları zorla haraca bağlayan örgüt, bu yolla büyük miktarlarda kazanç elde etmiştir. Kendisini esnafın ve işçilerin koruyucusu olarak gösteren PKK, bu yolla sempatican kazanmıştır. Küçük işletmelerin sahiplerini tehdit ederek haraca bağlayan örgüt, bölgedeki iş adamlarının işlerini yapmasının önünde engel olmuştur. Bu işadamları ya örgüte vergi verecek ya da türlü suikastlarla öldürülecektir.

Örgütün bir diğer propaganda yöntemi, tanınmış kişilere yapılan saldırılar olmuştur. Bunlardan biri de, 1979 yılında dönemin Adalet Partisi milletvekili olan Mehmet Celal Bucak'a karşı yapılan silahlı saldırıdır. PKK'lı militanlar, uzun namlulu silahlarla Bucak'ın misafir olduğu evi taramış, Bucak bu saldırıdan yaralı olarak kurtulmuştur. Bu saldırının devamında bölgede karşılıklı çatışmalar devam etmiştir. Örgüt, saldırı yerine bıraktığı bildirgeyle kendisini PKK olarak adlandırmış ve bu isimle ilk defa burada ortaya çıkmıştır (Kırmızıtaş, 2011). Celal Bucak, O dönem milletvekili olması ve bölgenin önemli bir aşiretinin lideri olmasından dolayı bu saldırı medyada geniş yankı uyandırmış, günlerce konuşulmuştur. Bölgede etkili bir kişi olan Bucak'a yapılan

bu saldırıyı gerçekleştiren kişiler, bölge halkı nezdinde merak uyandırmıştır. Böylece örgüt, halkın gözünde bir yer edinecek, itibar sahibi olacaktı.

Uzun süre boyunca taraftar toplamaya çalışan örgütün ilk büyük silahlı eylemi 1984 yılında gerçekleşmiştir. Bu saldırı, aynı zamanda genel literatürde PKK'nın ortaya çıkışının başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Siirt'in Erüh ve Hakkâri'nin Şemdinli ilçelerinde gerçekleştirilen bu saldırılar baskın şeklinde gerçekleştirilmiş, bir er şehit olmuştur. İlçelerin giriş ve çıkışları örgüt tarafından tutulmuş, denetim PKK'nın eline geçmiştir. Camilerden halka seslenen örgüt üyeleri, propaganda için halkı kendi tarafında çekmeye çalışmıştır. Öcalan, saldırıdan sonraki dönemde gerçekleştirdiği bir röportajda, burada sıkılan ilk kurşunun kendileri için mücadelenin başlangıcı açısından çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Günümüzde bile bu kurşun örgüt için isyan ve başkaldırının simgesi olarak kabul edilmektedir. Ölü sayısının az olmasından dolayı devlet tarafından önemsenmeyen bu saldırılardan sonra saldırganlar Kuzey Irak bölgesine kaçmıştır (Öztürk S. 2013). Zaman zaman gerçekleşen eşkıya saldırılarından biri olarak görülen bu baskınlar, devlet tarafından önemsenmemiştir. Ancak şu bir gerçek ki, bu saldırılar yıllarca sürececek kanlı bir sürecin başlangıcı olmuştur.

12 Eylül 1980 yılında, Türkiye'de gerçekleşen askeri darbe sırasında örgüt üyelerinin çoğu Kuzey Irak ve Suriye'ye kaçmıştır. Tutuklanan üyelerin bir kısmı ise Diyarbakır cezaevine konulmuştur. Cezaevinde kalan bu üyeler için cezaevi dönemi bir eğitim süreci olmuş ve hayatta kalanlar örgüte katılmıştır. Öyle ki cezaevinde olan ve örgütle hiç ilgisi olmayan bazı mahkûmlarda, örgüt üyeleriyle birlikte örgüte katılmıştır. Nitekim çoğu sebepsiz yere cezaevine atılan mahkûmlar burada işkence görmüş, örgüte katılmayı bir kurtuluş olarak görmüş ve intikam duygusuyla örgüte katılmıştır (Çürükkaya, 1990). Bu durumdan faydalanan örgüt, eleman kazanmada zorluk yaşamamıştır.

Ana hedefi bağımsız bir Kürdistan kurmak olan PKK, bu amaç çerçevesinde özerk bölge, demokrasi, özyönetim gibi kavramları kullanarak ana hedefine varma amacıyla hareket etmektedir. PKK, dünyada gelmiş geçmiş en kanlı terör örgütlerinin başında yer almaktadır. Ortaya çıktığı günden bugüne yaptıkları eylemlerle on binlerce asker ve masum sivilin ölümüne neden olmuştur. Kürt halkını devlete karşı ayaklandırmak isteyen PKK üyeleri, en büyük silahlı saldırıları Kürt halkına karşı gerçekleştirmiştir.

Bu nedenle en büyük zararı yine Kürt halkı görmüştür. Kurulduğu dönemden bu güne kadar sayısız eylem gerçekleştiren PKK, bu eylemlerinde en büyük zararı masum halka vermiştir. Nitekim örgüt için eylemlerde kimlerin öldüğü önemli değildir. Önemli olan eylemin yaptığı etkidir.

Belli aralıklarla gerçekleştirilen saldırılar, bazı dönemlerde kesilmiştir. Tarihi süreçteki en önemli olaylardan biri Abdullah Öcalan'ın yakalanması olmuştur. 15 Şubat 1999 yılında, örgütün kurucusu ve lideri olan Abdullah Öcalan, Kenya'da yakalanarak Türkiye'ye getirilmiştir. Yakalandıktan sonra yaptığı konuşmalarda barışçıl tavırlarıyla dikkat çeken Öcalan, iki halk arasında barışın sağlanması için elinden geleni yapacağını belirtmiştir. Son derece yumuşak bir tavır sergileyen Öcalan, sürekli kardeşlik ve barıştan bahsetmekteydi. Türkiye'nin kuruluşunda Kürt halkının da desteğinin olduğunu söyleyerek, Türk tarihi hakkında övgüyle söz etmiştir. Kendi annesinin de Türk olduğunu söyleyen Öcalan, eğer isterse örgütün silah bırakacağını, bunu sadece kendisinin sağlayabileceğini söylemiştir.

Uzmanlar, Öcalan'ın bunu idam edilmekten korktuğu için söylediğini beyan etmiştir. Bu barışçıl tavrı örgütün diğer üyeleri tarafından şaşkınlıkla karşılanırken, bazı üyeler bunu stratejik bir hareket olarak değerlendirmiştir. Ancak, Öcalan'ın yakalanması genel olarak örgüt içinde bir çöküşe neden olmuş, umutsuzluk yaratmıştır. Örgüt içinde çözümler olmuş, birçok üst düzey üye örgütten ayrılmıştır. PKK'nın üst düzey yöneticilerinden olan Zeki Küçük, Öcalan'ın yakalanışını, *“Tutuklanma haberini radyodan duyduk, herkes şoktaydı. Bütün sorunlara rağmen, bu Türkiye'nin zaferiydi ve mutlu olunacak bir şey değildir. Dünya yıkılmış gibiydi. Herkes altüst oldu”* diyerek örgütün içinde bulunduğu psikolojik durumu ortaya koymuştur (Marcus, 2007). Bazıları ise Öcalan'ın bu tavrını barış adına bir adım olarak değerlendirerek Öcalan'ın çizgisini takip etmiştir. Büyük bir ikilemde kalan PKK üyelerinin yapacakları tek şey beklemek olmuştur.

Türk makamları, Öcalan'ın yakalanmasının örgütün çözülmesini beraberinde getireceğini ve örgütün sonu olacağını düşünmüştür. Bu nedenle örgüt üyelerinin, Öcalan'ın yakalandığını öğrenmesi gerekmektedir. Öcalan'ın yakalanış anına ait görüntüler kısa süre içerisinde medyaya servis edilmiştir. Örgüt liderinin elleri ve gözleri bağlı, çaresiz bir şekilde durduğu fotoğraflar örgüt üyelerini aşağılamıştır. Bu

durum karşısında çaresiz bir şekilde umutlarını kaybeden örgüt üyeleri, büyük bir ikileme düşmüştür. Onlar için belki de şimdiye kadar yaşadıkları en büyük darbe olmuştur. Öcalan'ın yakalanması gündemi yeniden belirlerken, yargılanması da sürekli gündem olmuştur.

Uzun bir yargılama süreci ile devam eden bu tutukluluk, Avrupa basınının da yakın takibinde olmuştur. Batı, Öcalan için Türkiye'den adil bir yargılama istemiştir. Nitekim Avrupa'nın gözünde Öcalan'ın yargılanması, Türkiye'nin insan hakları eğilimine bir örnek teşkil etmiştir (Altıparmak, 2003). Binlerce sivilin ölümünden sorumlu olan bir şahısın Avrupa ülkelerince böyle bir örneğe tabii tutulması ilginç bir durumdur. Bu durum gösteriyor ki, batı Türkiye'ye karşı çifte standart uygulamaktadır. Zira Avrupa ülkelerinin çoğu PKK'ya sempati ile yaklaşıyor, PKK lehine yapılan gösterilere müsamaha gösteriyordu.

2002 yılındaki genel seçimlerde, Recep Tayyip Erdoğan'ın ²⁹ önderliğinde birinci gelerek, iktidarı tek başına kazanan AK Parti hükümeti ile birlikte Kürt sorunu da yeni bir sürece girmiş oldu. 2009 yılında MİT ³⁰ müsteşarı Hakan Fidan ³¹ ve beraberindekilerin Norveç'in başkenti Oslo'da, PKK'lı üst düzey yöneticilerle yaptıkları gizli toplantılar, iki tarafın da büyük umutlar bağladığı Çözüm Süreci'nin başlangıcı olarak görülebilir. Bu görüşmelere dönemin MİT müsteşarı Hakan Fidan, MİT Müsteşar yardımcısı Afet Güneş, KCK³² yürütme konseyi üyesi Mustafa Karasu, PKK'lı Sabri Ok, Kongra-Gel³³ başkan yardımcısı Zübeyir Aydar ve koordinatör ülke olan Norveçli yetkililer dâhil olmuştur (Gazetevatan, 2012). Görüşmeler medyaya sızınca bazı kesimler tarafından eleştirilmiştir. Bu görüşmeleri gerçekleştirenler terör örgütü mensuplarıyla görüştükleri için vatan haini olarak ilan edildiler. Ancak büyük bir gazeteci kesimi görüşmelere olumlu bakmıştır. Hükümet görevlileri ise konu ile ilgili görüşlerinde, görüşmelerin gerekliliğini bildirmiş, çözüm süreci adına olumlu sonuçlar vereceğine inanmıştır.

²⁹ Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı (2003-2014) ve Cumhurbaşkanı (2014-)

³⁰ Milli İstihbarat Teşkilatı

³¹ Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı

³² Kürdistan Topluluklar Birliği

³³ PKK'nın siyasi yapılanması, Halk Kongresi

Dönemin başbakan yardımcısı ve hükümet sözcüsü olan Bülent Arınç, Oslo görüşmelerinin bir senedir konuşulduğunu, MİT'in bu tür temaslar yapması gerektiğini belirterek, "*MİT gider istediğiyle görüşür, belki de görüşülüyor. MİT bunu yapmazsa suçlu olur*" diyerek görüşmelerle ilgili düşüncesini ifade etmiştir (Aydın, 2014). Bu düşünce terörizmle mücadelede olumlu bir tutumdur.

2007 yılında Kongra-Gel tarafından onaylanarak yürürlüğe konulan "*KCK Sözleşmesi*", PKK'nın bu dönemden sonraki ana amacını şekillendirmiştir. Türkiye, Suriye, Irak ve İran bölgelerinde yaşayan Kürtleri birleştirerek bir Kürdistan kurma gayesi etrafında şekillenen bu sözleşme, 46 maddeden oluşmaktadır. Bu sözleşmenin ortaya koyduğu anlayışa göre, birey değil topluluk demokrasisi öne çıkmaktadır. Öcalan'ın; "*Benim demokrasi anlayışım birey değil, topluluk demokrasisidir!*" demesi bu anlayışı vurgulamaktadır (Akyol, 2011).

2011 yılında Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde, PKK ile güvenlik güçleri arasında gerçekleşen çatışmada 13 asker şehit olmuştur (Milliyet Gazetesi, 2011). Bu saldırı sürece ağır bir darbe vursa da çözüm süreci devam etmiştir. Süreç, Abdullah Öcalan'ın 21 Mart 2013 yılında Diyarbakır'da, bir Nevroz bayramında okunan mektubu ile yeniden başlamıştır. Öcalan, bu mektubunda sık sık halkların kardeşliğinden bahsederek barışa olan inancını dile getirmiştir (Akşam Gazetesi, 2013). Akil insanlar olarak adlandırılan ve konu hakkında tecrübe sahibi kişiler, sanatçılar, STK temsilcileri, avukatlar, yazarlar ve akademisyenlerden oluşan bir grup insan, çözüm sürecinde her bölgenin nabzını tutmak ve çözüm sürecine katkı sağlamak amacıyla görevlendirilmiştir.

2013 yılında Kürt sanatçı Şivan Perwer, Şanlıurfa sanatçı İbrahim Tatlıses, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (İKBY) başkanı Mesut Barzani, dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımı ile gerçekleşen bir toplu açılış töreninde buluşmuştur. İbrahim Tatlıses ve Şivan Perwer'in birlikte düet yapmasıyla buluşma bir konser havasında geçmiştir. Büyük bir halk kitlesi karşısında konuşma yapan katılımcılar, barış adına umutluydu. Bu buluşma, çözüm süreci adına atılan en önemli adımlardan biri olmuştur. Medyada günlerce konuşulan buluşma, iki halkın çözüm sürecine olan inancını arttırmıştır. Ancak hiç öyle olmamış, sonraki süreçte çözüm süreci başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Süreç, 2014 yılında Türkiye’de gerçekleşen Kobani Protestoları ile büyük bir darbe almış ve bitme noktasına gelmiştir. Halkların Demokratik Partisi’nin (HDP) çağrısı ile gerçekleşen protestolarda, DEAŞ terör örgütünün, Kürtlerin çoğunlukla yaşadığı Suriye’nin Kobani kentine yaptığı saldırılar protesto edilmiştir. HDP’nin de kontrolünden çıkan protestolarda onlarca insan yaşamını yitirmiştir. Bununla birlikte yeni bir çözümsüzlük sürecine girilmiş, tarihi sorun tekrar içinden çıkılmaz bir hal almıştır. 2015-2016 yılları arasında polis ve asker, Diyarbakır’ın Sur ilçesi, Mardin’in Nusaybin ve Derik, Şırnak’ın İdil, Cizre ve Silopi ilçelerinde PKK ile büyük çatışmalara girmiş, bu çatışmalar aylarca sürmüştür. Çatışmalar boyunca yüzün üzerinde güvenlik görevlisi şehit olurken, binin üzerinde terörist etkisiz hale getirilmiştir. Çatışmalarda en büyük zararı ise bölge halkı görmüştür. Teröristler tarafından evleri çatışma siperleri olarak kullanılan halk, canlı kalkan olarak kullanılmıştır. Yüzlerce aile evini terk ederek başka bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır. Çatışmaların yaşandığı bölgeler harabeye dönmüş, yaşanamaz bir hal almıştır.

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaştan çıkar sağlamak isteyen PKK, dikkatini bu bölgeye yoğunlaştırmıştır. Özellikle Fırat Nehri’nin doğusuna yönelen grup, yeni örgüt yapılanmaları ile ortaya çıkmıştır. PKK’nın Suriye’deki uzantısı PYD ve bunun silahlı kolu YPG, bu bölgedeki PKK’nın varlığını temsil etmektedir. Türkiye için stratejik öneme sahip Fırat Nehri’nin batısına yönelen bu örgütler, buradaki yerleşim yerlerini ele geçirerek olası bir Kürt koridoru kurmaya çalışmaktadır. DEAŞ’a karşı savaştıkları gerekçesiyle ABD tarafından desteklenen örgütler bu sayede büyük bir silahlanmaya giderek bölgedeki saldırılarını arttırmıştır.

İncelendiğinde görülmektedir ki bu örgütlerin asıl amacı, DEAŞ’a karşı savaşmak değil, Fırat Nehri’nin batısına geçerek ileride kurulmasını istedikleri Kürt devletine zemin hazırlamaktır. Bu durumun bilincinde olan Türkiye, duruma müdahale etmek amacıyla çeşitli operasyonlar düzenlemektedir. Yapılan ilk operasyon olan Fırat Kalkanı Harekâtı ³⁴ ile El-Bab bölgesi bu örgütlerden arındırılmıştır. Başarı ile sonuçlanan harekâta bu örgütlere büyük darbeler vurulmuştur. 2018 yılına

³⁴ 24 Ağustos 2016’da başlamış, TSK ve Özgür Suriye Ordusu’nun (ÖSO) desteği ile yapılan askeri operasyon.

gelindiğinde ise, gerçekleştirilen Zeytin Dalı Harekâtı ile Afrin³⁵ bölgesi YPG'den alınmış, Fırat'ın batısı büyük çoğunlukla örgütten temizlenmiştir. Bu operasyonla birlikte ABD tarafından örgüte verilen binlerce silah ve mühimmat, TSK tarafından ele geçirilmiştir (Habertürk, 2017). Türkiye'nin ABD'den parayla satın almakta zorlandığı silahlar, bir terör örgütünün eline verilmiştir. Bu durum ABD'nin kendi çıkarları doğrultusunda terör örgütlerine verdiği desteğin açık bir göstergesidir.

4.2.1 Türkiye'nin PKK'ya karşı uyguladığı güvenlik odaklı politikalar ve sonuçları

Türkiye, bulunduğu coğrafya bakımından önemli bir stratejik noktadır. İstikrarsız bir yapıya sahip olan Ortadoğu bölgesine olan yakınlığı ile güvenlik açısından sürekli bir tehlike içinde bulunmaktadır. Etnik, mezhepsel ve dini temelli çatışmaların sık sık yaşandığı Ortadoğu bölgesindeki gelişmelere kayıtsız kalma şansı olmayan Türkiye, bölge ülkeleriyle bazen PKK'ya destek verdikleri gerekçesiyle uyuşmazlıklar yaşarken, bazen de PKK'ya karşı mücadelede birlikte hareket etmek amacıyla anlaşmalar yapmaktadır. Ortadoğu bölgesinde meydana gelebilecek herhangi bir değişiklik, Türkiye'yi doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin, bölgede gerçekleşen her türlü değişimi yakın takibe alması gerekmektedir. Özellikle dünya petrolünün büyük bir kısmına sahip olan bölge, batı ülkelerinin büyük kısılacı altındadır. Bu nedenle bölge sık sık vekâlet savaşlarına sahne olmaktadır.

Böyle bir ortamda Türkiye için güvenlik stratejisi çok önemli olmuştur. Ulusal güvenliğini ve bağımsızlığını koruması adına askeri güvenlik stratejik önem taşımaktadır. Ülkenin mücadele ettiği en büyük problemlerden biri de Kürt Sorunu, Güneydoğu sorunu gibi isimlerle anılan sorundur. Bu sorunun içinden çıkan PKK ile gerçekleşen mücadele günümüzde de devam etmektedir. Başladığı günden bu yana farklı mücadele stratejileri uygulayan Türkiye, soruna genellikle askerî açıdan yaklaşmış ve 1990'lı yıllara kadar güvenlik politikalarının dışına çıkamamıştır. Özellikle PKK'nın ortaya çıktığı dönemlerde uygulanan baskılar, PKK terör örgütünü büyütmekten başka bir işe yaramamıştır. Yapılan mücadele genellikle terör örgütünün dağdaki kadrosuna karşı yapılmaktadır. Terör örgütleri ile Kürt yurttaşlarına ayrı bir

³⁵ Afrin, Suriye'nin kuzey batısında, Halep iline bağlı bir ilçe.

bakış açısıyla bakılamaması, yapılan en büyük hatalardan biri olmuştur. Kürt halkının yaşadığı bölgelerde sık sık ilan edilen OHAL³⁶ uygulamaları ve sıkıyönetimlerle bölgenin yaşam kalitesi düşmüş, özgürlükler sınırlandırılmıştır.

2000'li yılların başına kadar hükümetler bölge ilgili sağlıklı politikalar geliştirememişlerdir. Soruna yaklaşım sosyal, ekonomik ve kültürel politikalarla desteklenmeyip, genellikle asayiş odaklı olmuştur. Uzun yıllar sorunun kaynağı olan bölgeye, sorunu kavrayabilecek potansiyele ve mahiyete sahip kişilerin gönderilmesi yerine, çözüm sadece askeri yaklaşımlarla aranmıştır. Terör örgütü PKK ile Kürt kimliği aynı kefeye koyularak yanlış stratejiler üretilmiştir. Bu stratejiler kötü yaşam koşulları olan bölge halkını daha da perişan duruma düşürerek halkı devletten küstürmüştür. Sorunun çözümünü sadece silahlı mücadelede gören bakış açısına göre sorun, PKK terör örgütü bitirilirse çözülecektir. Oysaki sorun tamamen PKK ile sınırlı değildir. Sorun sosyal, ekonomik, kültürel vb. birçok dinamiği barındırmaktadır.

Kürt ve Türk halkları için mukaddes bir öneme sahip olan bu topraklar, yine bu halkların uzun tarihi değerlerini taşımaktadır. Düşmana karşı asırlarca birlikte mücadele etmiş iki toplumun son yüzyılda birbirinden uzaklaşması hazin bir durumdur. Bazı dönemlerde, Kürt dilinin ve kültürünün varlığını bile kabul edemeyen bazı Türk siyasilerin ve askeri yetkililerin, soruna çözüm odaklı bakmaları güç olmuştur. Her ne kadar bazı insanlarda bu kabullenememe duygusu olsa da, şu bir gerçek ki, bu topraklarda yaşayan ve diliyle, kültürüyle kendini Türk olarak kabul etmeyen bir toplumun varlığını inkâr edemeyiz. Bu dili ve kültürü bir zenginlik olarak görmemiz gerekirken, onu dışlayarak yok saymak bize hiçbir çıkar sağlamayacağı gibi yeni sorunları beraberinde getirecektir.

Adı her ne olursa olsun varlığını inkâr edemeyeceğimiz bu soruna ideolojik yaklaşım ve rasyonel bakış açısıyla stratejiler geliştirilememiştir. Aslında küçük çapta sorunlar, uygulanan ideolojik stratejiler ile birlikte büyüyen bir soruna dönüşmüştür. Bu sorun, baştan beri bütüncül bir politika ile hareket edilseydi yıllardır süren bir sorun halini almazdı. Eşit şartlarda eğitim, eşit şartlarda yatırım, eşit şartlarda hizmet, ihtiyaç duyulan en önemli etkenler olmuştur. Ancak bu etkenler 20. yüzyılın koşullarında

³⁶ Olağanüstü hal.

gerçekleşmemiş, dünya standartlarının çok altında kalmıştır. Eğitim düzeyi çok düşük olan halk, bazı yöneticiler tarafından cahil toplum damgası ile damgalanmıştır. Ancak, eğer bir toplum eğitim ve ekonomik açıdan geri kalmışsa bunun en büyük sebebi yöneticilerdir. İşte böyle bir ortamda Türkiye Cumhuriyeti'nin bazı hükümetleri, Doğu ve Güneydoğu halkının sorunlarına odaklanamayıp, bir terör yapılanmasını bölge halkına mal ederek stratejik bir hata yapmıştır. Elbette bunu bütün dönemlerde ve bütün hükümete mal etmek doğru bir yaklaşım değildir. Sorunu çözme konusunda doğru adımlar atan hükümetlerin mücadelesi unutulmamalıdır. Gerek hükümetler, gerekse yöneticiler bazında gerçekleşen bireysel mücadeleler, sorunun daha da büyümesini engellemiştir.

Terörle mücadelede en önemli strateji, terörün oluşmasını önlemek için ön çalışmalar yapmaktır. Teröre çıkan bütün yolların kapanması, teröre olan desteği kesecektir. Teröre giden yolların kapatılmayarak, terörün son noktası olan teröristi öldürmekle bir sonuca varılması olanaksızdır. Bu bataklığı kurutmadan sinekleri bitirmek gibi bir durum olacaktır. Bu bağlamda terörle mücadele stratejisinin en önemli noktası, terörün beslendiği noktaları belirlemek ve bu noktaları yok etmektir. Türkiye'nin başarısız olduğu en önemli etken, bu stratejinin hayata geçirilememesi olmuştur. Terör ve terörizm kavramları ayrıştırılmamış, soruna karşı bütüncül bir strateji geliştirilememiştir. Profesyonel çalışmalar yapılarak, terör örgütlerine katılma eğiliminde olan kişilerin sayısını azaltmak için sosyal ve ekonomik projeler geliştirmekte zorlanılmıştır. Uzun yıllar boyunca bölge halkının en büyük sorunu olan ekonomik sorunların üzerine gidilmemiştir (Akbulut & Beren, 2012). Yapılan bu hatalara, 21. yüzyılda kısmen devam edilmiş ve soruna cesur bir perspektiften bakılmamıştır.

Terörün beslendiği en önemli kaynak, devletin yaptığı yanlış uygulamalardır. Bu nedenle terörle mücadelede, terörün beslendiği topluma karşı özgürlükçü ve eşit bir politika ile yaklaşarak teröre olan destek kesilmelidir. Devlet, halkına güven vermeli ve etnik, mezhepsel veya dini ayrımcılık yapmadan herkese eşit bir anlayışla davranmalıdır. Yöneticilerin teröristle mücadelenin bir sonuca ulaştıramayacağını, terörizmin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini idrak etmesi gerekmektedir. Önemli olan, insanların terörist olmasına neden olan koşulları yok ederek, terörist gruplara

katılımın engellenmesidir. Böylece terör, gerçekleşmeden önlenmiş olacaktır. Bu durumda mücadele silahlı güçlere gerek duyulmadan bertaraf edilmiş olacaktır.

Terörizme karşı mücadele, sadece silahlı güçlerin tek başına yapabilecekleri bir iş değildir. Ülkenin yöneticileri, gazetecileri, yazarları, hukukçuları, sanatçıları, üniversiteleri, STK'ları, araştırma kurumları ve toplumu oluşturan bütün bireylerin ortak mücadelesi olmadığı sürece, terörizme karşı net bir sonuç almak kolay olmayacaktır. Örneğin; Bir gazetecinin toplumun bir parçası olan etnik bir azınlıkla ilgili kaleme aldığı yazısında sorumlu davranması ve o etnik grubun değerlerine saygı duyması gerekmektedir. Bir kamu yöneticisinin, toplumu oluşturan bütün kesimlere eşit bir şekilde davranması, ihtiyaç duyulan hizmeti eşit ve adaletli bir şekilde dağıtması gerekmektedir. Araştırma kurumları ve üniversitelerin, sorunun çözümü ile ilgili bilimsel araştırmalar yapması ve soruna gerçekçi bir bakış açısı kazandırmak için analizler yapması gerekmektedir.

Bu tür sorunlara bilimsel ve gerçekçi yaklaşılmadığı sürece bir sonuca varılması mümkün olmayacaktır. Başa geçen liderlerin, oy versin vermesin her kesime aynı özgürlükleri tanınması, gerekli duyulan hizmeti vermesi ve sahip çıkması gerekmektedir. Bize oy vermeyene biz de hizmet vermeyiz mantığı ile hareket edilmesi, terörizme destek olmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Bu anlayış ülkemizin en büyük problemlerinden biridir. Demokrasi kurallarıyla bağdaşmayan bu davranış, İslami değerlere de aykırı bir durumdur.

Terörizmle mücadelede medyanın önemi son derece önem arz etmektedir. Medya organlarının, sırf hükümete ters düşmesi veya başka bir çıkar elde etmek istemesinden dolayı, terör örgütlerine sempati ile yaklaşması son derece tehlikeli bir durumdur. Bu durum, Türkiye'de sık sık gerçekleşmektedir. Bazı çıkar gruplarına ait medya kuruluşları, terör örgütlerinin yaptığı eylemlerden nemalanıp hükümete karşı yanıtma haberler yapabilmektedir. Terör, bu medya organları için bir propaganda ve reklam aracı olarak görülmektedir. Aynı şekilde terör örgütleri için de kendi propagandalarını yapmaları için medya en önemli kaynaktır. Türkiye'de bu durum en sık rastlanılan sorun olmuştur. Teröre destek veren medya kuruluşları, basın özgürlüğünü bahane ederek, basın özgürlüğü ve insan hakları, kamu yararı ve bireysel özgürlüklerin hassas çizgisini yok sayarak, terörizmin sözcülüğünü yapmıştır (Fendoğlu, 2012).

Ayrıca basın yayın organlarının, ülkede yaşayan azınlık grupların aleyhine bir tutum sergilemesi ve bu grupları kışkırtacak haberler yapması, terörizmin oluşmasına zemin hazırlayacaktır. Milliyetçi bir anlayışla azınlık gruplara karşı ırkçı bir tutumla hareket eden bazı medya grupları, terörün propagandasını yapmaktadır. Bunu propaganda aracı olarak kullanan terör grupları, sözde temsil ettiği azınlığı kışkırtarak eleman sağlamaktadır.

Türkiye’de terörizmin oluşmasındaki en büyük etkenlerden biri de devletin halk ile diyalog eksikliği yaşamasıdır. Devlet, özellikle cumhuriyetten sonra uzun bir süre Kürt halkının ihtiyaçlarını ve isteklerini görmezden gelerek, halkı kendi haline bırakmıştır. Halk, zor koşullar altında yaşayarak ihtiyaç duyduğu hizmetlerden mahrum kalmıştır. Bu nedenle ilerleyen yıllarda devletten bir beklentisi kalmayan bölge halkından bazıları, terör örgütleri tarafından bazı vaatlerle kandırılarak terör örgütlerine katılmaları sağlanmıştır. Devletin bu hatasından istifade eden PKK terör örgütü, eleman sağlamakta zorluk çekmedi ve kısa dönemde binlerce üyesi olan bir örgüte dönüşmüştür. Devletler, bünyesinde barındırdığı her azınlık grubun, etnik kimliğin ve her bireyin taleplerini dikkate almalı ve bu taleplere göre politikalar üretmelidir. Bu politikalar sağlanamazsa, devletler özgür bir toplum yaratamaz ve meşruluğunu kaybeder.

Sorunun çözümü için siyaset kanalının her zaman açık olması gerekmektedir. Özellikle, Kürt siyasetçilerin özgür bir ortamda yasalar çerçevesinde siyasi faaliyette bulunmaları büyük önem arz etmektedir. Elbette terör örgütlerinin sözcülüğünü yapan siyasileri, bu durumdan ayrı tutmak gerekir. Ancak, gerçek manada ülke menfaati adına siyasi faaliyet yürüten bireylerin veya siyasi partilerin önündeki engellerin kalkması gerekmektedir. Bu bağlamda, Kürt halkının çıkarlarını korumak isteyen ve onları temsilen siyasi faaliyette bulunan grupların önü kapatılmış, samimiyet çerçevesinde siyaset yapsalar bile, sırf Kürt oldukları için önlerine sürekli engeller koyulmuştur. Kürt kimliğini ve kültürünü korumak adına hareket edenler engellenerek faaliyetleri durdurulmuştur.

Türk dilinden başka bir dilin varlığı reddedilmiş, Kürtçe konuşan milyonlarca insanın değerleri yok sayılmıştır. Hiç Türkçe konuşmayı bilmeyen Kürt vatandaşlarının, devlet dairelerinde Kürtçe konuşmaları yasaklanmıştır. Hapishanedeki oğluyla görüşen yaşlı

bir kadının Kürtçe konuşması engellenerek, trajikomik bir durum ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalar neticesinde, iki kuşağın birbirinden bağı kopulmuştur. Okullarda Türkçe öğrenen çocukların anneleriyle konuşamaması gibi kabul edilemez durumlar ortaya çıkmıştır (Hür, 2012). Uzun yıllardan sonra Kürtçenin serbest olması düşünüldüğü gibi bir durum oluşturmamış, Kürt halkı tarafından sevinçle karşılanmıştır. Son yıllarda yapılan demokratik reformlar, sorunun çözümüne katkı sunmakla birlikte, demokratik ve kalkınma odaklı olarak çözüm bekleyen pek çok sorun bulunmaktadır. Dönemlik siyasi politika malzemesi olarak değil, çözüm iradesi bir devlet politikası olarak belirlenmeli ve günlük siyasi çıkarlara kurban edilmemelidir.

4.3 PKK-IRA Karşılaştırması

4.3.1 Amaç bakımından karşılaştırma

Her iki örgütün amacı zaman içerisinde farklı yorumlanmış ve değişmiştir. Ana amaçları incelendiğinde, İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun (IRA) amacı, bağımsız ve birleşik bir sosyalist İrlanda Cumhuriyeti kurmak olmuştur. PKK'nın hedeflerinden bazıları, bazen Kürtlerin devlet tarafından verilmeyen haklarını almak, bazen de özerk bölge, Kürdistan gibi kavramlar ekseninde hareket ederek bu hedefleri gerçekleştirmek olmuştur.

- “*Bağımsız Birleşik Kürdistan*” kurmayı ana amacı olarak belirleyen PKK, bu hedefini bütün kongrelerinde ana başlık olarak gündeme getirmiştir. Her iki örgüt, etnik kimlik kavramı üzerinden propaganda yaparak temsil ettiğini düşündüğü halkı, devlete karşı ayaklandırmaya amaçlamıştır. PKK, son dönemlerde Kürtlerin yaşadığı coğrafyayı, birleştirme amacıyla hareket etmeye başlamış ve bastırdığı kaynaklarda bu bölgeleri tek haritada göstermektedir. Kürdistan adı verdiği bu bölgeler, İran'ın batısı, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu, Irak ve Suriye'nin kuzeyinden oluşmaktadır. Her iki örgütün en büyük propaganda aracı, devletin uyguladığı şiddete dayalı politikalar ve etnik ayrımcılık olmuştur.

- PKK, büyük bir kısmı Türkiye'de olmak üzere faaliyetlerini birden çok ülkede sürdürmektedir. IRA ise varlığını İrlanda adasında sürdürmüş ve bu ülkedeki İngiliz varlığına karşı mücadele etmiş, zaman zaman İngiltere'de eylemler gerçekleştirmiştir.

- PKK, bünyesinde daha sonra kurulan KCK gibi şehir yapılanması veya çatı örgütte denilen yapılar barındırırken, IRA'nın muhatab aldığı en büyük oluşum Sinn Fein partisi olmuştur. KCK, 2007 yılında yayınladığı “KCK Sözleşmesi” ile, demokratik özerklik gibi örgütün temel hedeflerini deklare etmiştir. KCK bu sözleşmede, kurulmak istenen özerk bölgenin yapısını, idari yönetiminin şeklini ve ideolojik yapısını şekillendirmiştir.

- IRA'nın ana ideolojisi Katolik halkın özgürlüğü olmuşken, PKK, Kürt halkına sözde bağımsız bir ülke vaadinde bulunmuştur. Bu bağlamda IRA'nın maruz kaldığı baskıların arkasında mezhepsel farklılıklar varken, PKK, etnik bir farklılık ekseninde hareket etmiştir. Kürt ve Türk halkının büyük çoğunluğu Müslümandır. Ancak PKK, Kürt halkının dini değerlerini önemsememiş, Kürt halkına Marksist-Leninist bir ideolojiyi dayatarak kendi etrafında toplamaya çalışmaktadır. Bu ideoloji, yüzlerce yıldır birlikte aynı din etrafında birleşen iki halkı ayırıştırılamamış, Kürt halkı tarafından benimsenmemiştir. IRA'nın ideolojisi ve etrafında birleştiği değerler, Katolik İrlanda halkı tarafından benimsenmiş ve desteklenmiştir. Örgüt, sorunu gerçekçi bir bakış açısı ile ele almış ve gerçekçi bir ideoloji ekseninde toplanmıştır. PKK'nın etrafında birleştiği değerler ise, gerçeklerle bağdaşmamakta ve kime hizmet ettiği şüpheli olmuştur. Yüzyıllardır İslam dinine inanan bir halka, Marksist-Leninist bir ideolojiyi dayatmak, temelde yapılan en büyük hata olmuştur. Ayrıca örgüt, en büyük zararı adına savaştığına inandığı halka vermiştir. Ortaya çıktığı günden bu yana binlerce Kürt vatandaşının ölümüne sebep olan PKK, Kürt halkını yıpratmış ve zor durumda bırakmıştır. Bu bağlamda iki örgütün ideolojik anlayışı birbirinden farklıdır.

- IRA, Birleşik Krallığa baskı uygulayarak amacına varmak istemiştir. Aynı zamanda medyanın ve kamuoyunun ilgisini çekerek ses getirecek faaliyetler yaparak, amacını dünyaya duyurmaya çalışmıştır. İngiliz güçlerinin, Kuzey İrlanda'dan çekilmesi için kamuoyunda bir olgu oluşturmak isteyen IRA, bu yönde propaganda gerçekleştirmiştir. Bu yönüyle birbirine benzeyen iki örgüt, aynı yöntemlere başvurmuştur. PKK, Türk hükümetlerine baskı uygulayarak kendi hedefleri doğrultusunda kararlar almasına zemin hazırlamaya çalışmıştır. Ayrıca PKK, devlet tarafından Kürt bölgelerinde gerçekleştirilmek istenen yatırımları hedef alarak, bölgenin ekonomik gelişimine engel olmaktadır. Bölgede yatırım yapmak isteyen

işadamlarını tehdit ederek, bölgeye yatırımı engellemeye çalışmıştır. Bu nedenle bölgede işsizlik oranı yükselmiş, örgüte katılan gençlerin sayısı artmıştır.

4.3.2 Mücadele yöntemleri bakımından karşılaştırma

- Her iki örgütün mücadele yöntemleri birbirine benzemektedir. İki örgüt, silahlı bir yapıda kurulmuş, şiddete dayalı eylemler gerçekleştirmiştir. Güvenlik güçlerine karşı silahlı saldırılar, bombalı eylemler, suikastlar, adam kaçırmaya gibi eylemler, her iki örgütün ana faaliyetleri olmuştur. IRA, farklı dönemlerde eylem stratejisini değiştirmiş ve olgulara göre eylem stratejileri geliştirmiştir. Özellikle keskin nişancıları kullanarak, İngiliz askerlerine ve Ulster Kraliyet Polisine karşı gerçekleştirdiği saldırılar, örgütün en önemli eylem türlerini oluşturmuştur. Patlayıcı dolu araçlarla gerçekleştirilen saldırılar ve bir yere gizlice bırakılan bombalar, örgüt için vazgeçilmez eylem türleri olmuştur (Bal & Özeren, 2010). Bu tür eylemler tarihte varlık göstermiş, hemen hemen tüm terör örgütlerinin başvurduğu eylem türleri olmuştur. PKK'da bu eylemleri sık sık kullanmıştır. Özellikle askeri birliklerin geçiş güzergâhına yerleştirilen bombaların uzaktan kumanda ile patlatılması, örgüt tarafından sık sık gerçekleştirilmiş bir saldırı yöntemi olmuştur. Güvenlik güçlerine karşı olsun, sivil halka karşı olsun bu saldırılar, terör örgütleri için isimlerini duyurmak açısından sık sık başvurulan yöntemlerdendir. Mümkün olduğunca fazla can kaybına yol açacak eylemler gerçekleştirmek, terör örgütlerinin güçlerini her iki tarafa göstermesi açısından, temel hedef olarak görülmektedir. Asker veya sivil olsun, çok can kaybı örgüt lehine olacaktır. Özellikle toplum tarafından bilinen kişilerin öldürülmesi, daha fazla ses getirdiği için, her iki örgüt bazı önemli kişilere suikastlar düzenlemiştir. Kendilerine karşı mücadele eden şahsiyetleri öldürerek, karşı tarafın mücadele gardını düşürmek ve umutsuzluğa sevk etmek, bu örgütlerin amaçlarından biridir. Örgüt üyelerini yargılayan hâkimler ve savcılar öldürülerek, diğer hâkim ve savcılara gözdağı verilmek istenmiştir.

- Her iki örgüt sosyalist ve bağımsız bir devlet amacı ile hareket etmiş, bu amaçla silahlı örgüt kurmuştur. Dünya ülkelerinin çoğu tarafından etnik terör örgütü olarak tanımlanan iki örgüt, silahlı mücadeleyi siyasi mücadele ile birleştirerek, devrimci bir hareket oluşturmayı amaçlamıştır. Ayrıca bu örgütler, düşman oldukları ülkelere karşı bazı ülkelerle işbirliği içine girmiş, bu ülkelerden destek almıştır. IRA, çoğunlukla

ABD tarafından desteklenmiştir. PKK ise, ABD başta olmak üzere Almanya, İngiltere, Fransa, Ermenistan, İsrail gibi ülkelerden para, silah ve eğitim desteği almıştır. Finansal kaynaklarının büyük bölümünü, gayrimeşru yollardan tedarik eden her iki örgüt, kaçakçılık, banka soygunu, uyuşturucu ticareti gibi illegal yollara başvurmuştur. İki örgütün hedefleri arasında, kamu malları ve çalışanlarına saldırılar olmuştur.

- IRA, PKK'ya oranla daha fazla silahsızlanma yolunu tercih ederek siyasallaşma yoluna girmiştir. Silahla çözümün olamayacağına inanan IRA, silahı bir çözüm yolu olarak görmemiş ve çözümün siyasi mücadeleden geçtiği kanısına varmıştır. Özellikle Sinn Fein Partisine olan güveni bu gerçeği doğrulamaktadır. PKK ise bu konuda gerçekçi bir yaklaşım sergilememiştir. Bazı dönemlerde gerçekleşen çözüm süreçlerinde silah bıraktığı yönünde tutum sergilemiş olsa da, gizli yollardan silahlanmaya devam ettiği görülmüştür.

- PKK, üyelerini silahlı eylemlerde kullanmadan önce dağ kadrosu tarafından eğitmektedir. Özellikle ilk kurulduğu dönemde Filistin Kurtuluş Örgütü(FKÖ)³⁷ kamplarında eğitim gören örgüt militanları, örgütün en büyük gücü olmuştur. Bu eğitimlerde gerilla taktiklerini öğrenen örgüt üyeleri, eğitimlerini tamamlayarak kaçak yollardan Türkiye'ye giriş yapmış ve örgüte katılmıştır. IRA ise, Katoliklerin siyasal hakları, eğitim ve barınma gibi sorunları ile ilgili düzenledikleri gösterilerde, İngiliz güçleri ve İngiltere yanlısı İrlandalılar tarafından şiddetle bastırılmış ve siviller öldürülmüştür. Bu ölümleri propaganda aracı olarak kullanan örgüt, bu yolla eleman kazanmıştır. Diyarbakır cezaevinde bazı suçsuz mahkûmların işkencelere maruz kaldıkları için hapisten çıktıktan sonra, PKK'ya katılması ile IRA'nın büyümesine yol açan bu etken, birbirine benzer durumlardır. Her iki örgüt, bu tür haksız eylemlere maruz kalan halkı yanına çekerek, örgüte üye kazandırmıştır. Bu, iki ülkenin terörle mücadelede yaptıkları hataları göstermektedir. Devletin uyguladığı şiddet, her daim terör örgütlerine yarayan bir durum olmuştur.

- PKK ve IRA, yaptığı yanıltıcı eylemlerle dikkatleri kendi üzerine çekmeyi amaçlamıştır. IRA, profesyonel eylemler gerçekleştirerek, Katolik İrlandalı gençlerin gözünde itibarını yükseltmeyi amaçlamıştır. PKK da, Kürt halkının yaşadığı bölgede

³⁷ PLO olarak ta bilinen örgüt 1964 yılında Arap devletleri tarafından kuruldu.

Türk güvenlik güçlerine karşı eylemler düzenleyerek, Kürt gençlerine ne kadar güçlü olduğunu ve istediğinde neler yapabileceğini göstermek istemiştir. Bu yolla gençlerin dikkati çekilip, örgüte katılımların hızlandırılması amaçlanmıştır.

- Medya, iki örgüt için amacına ulaşmakta en çok kullanılan mecra olmuştur. Yaptıkları eylemleri medya aracılığı ile insanlara yaymayı hedefleyen örgütler, ayrıca kendi medya organlarını kurmuştur. Medyanın her türlü aracını propaganda amacıyla kullanan bu örgütler, yalan haberlerle halkı kışkırtma yollarına başvurmuştur. Özellikle 21. yüzyıla girişle birlikte, terör örgütleri yalan haberlerle toplumu yönlendirebilmektedir. Günümüzde sosyal medyanın büyümesi ve medya araçlarındaki artış, PKK terör örgütünü bu yollarla propaganda faaliyetlerine sevk etmiştir. *Facebook, Twitter, Youtube* gibi sosyal paylaşım sitelerini yoğun olarak kullanan PKK, gerçekleştirdiği eylemleri kolay bir şekilde dünyaya servis etmektedir. Özellikle dünyanın başka yerlerinde ve başka tarihlerde gerçekleşen olaylardaki fotoğrafları kullanarak, yalan haberler üreten örgüt, bu yolla insanların Türk devletine karşı olgusunu değiştirmeyi amaçlamaktadır. Örgüt, yaptığı eylemlerde sivil insanları öldürerek diğer sivillere gözdağı vermeyi amaçlamaktadır. Bu haberleri gören diğer insanlar, “*Ölenlerin içinde bende olabilirdim, O caddeden o an geçseydim bende ölebilirdim*” gibi düşüncelere kapılarak terörün saldığı korkuyu yaşamaya başlamaktadır. Böyle bir durumda, bu saldırılar yaşandığı yerden geniş kitlelere yayılarak büyük bir etki oluşturur. Bu, hemen hemen çoğu terör örgütünün eylem stratejisinde olan bir yöntemdir. IRA ve PKK, bu yolla dikkat çekmeyi hedeflemiştir (Anadolu Ajansı, 2018).

- Kurulduğu dönemde devletin kırsal alanda zayıf olmasından yararlanarak, devletle halk arasındaki bağı koparmayı amaçlayan PKK, bu bağlamda IRA ile farklılık göstermektedir. Örgüt böylece mücadeleyi kırsaldan başlatarak, kırsal bölgeyi tamamen kontrol altına almayı hedeflemiştir. Eğer tüm kırsal kesimler ele geçirilirse, bölgedeki şehirler kuşatılmış olacaktır. Böylece şehirlerin de devletle olan bağı kopartılacak ve halk kontrol altına alınacaktır. Devletle bağı kopan halk, yalan propagandalarla devlete karşı kışkırtılacak, birleşip devlete karşı silahlanarak ayaklanacaktır. Örgüt, böylece Bağımsız Kürdistan hedefini gerçekleştirmiş olacaktır (Bilgiç, 2014). Ancak bölge halkı, yüzyıllardır kader ortaklığı yaptığı Türk halkına karşı

böyle bir mücadeleye girmemiştir. PKK, bazı Kürtler tarafından destek almış olsa da, bu Kürt nüfusunun içinde çok düşük bir sayı olmuştur. Bu stratejinin başarısızlıkla sonuçlanmasının bir diğer nedeni, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) "*alan hâkimiyet stratejisi*" ile hareket ederek, örgütün bölgedeki hareket alanını daraltmasıdır. IRA, PKK'ya oranla daha fazla halk desteği almıştır. Hedeflerindeki tutarlılık ve halkın çıkarlarını korumadaki gerçekçi hedefler, halkın büyük çoğunluğunu IRA etrafında toplamıştır. Ayrıca PKK, büyük çoğunlukla kırsalda varlık gösterirken, IRA yeraltı altyapılarını, bina çatılarını, dar sokakları mesken tutmuştur. Dar sokaklar IRA için avantaj iken, İngiliz güvenlik güçleri için dezavantaj olmuştur.

- PKK, büyük eylemler yaparak kentleri kontrol altına almaya çalışmıştır. 1995 yılında Hakkâri, böyle bir saldırı ile kontrol altına alınmaya çalışılmış ancak başarılı olunamamıştır. Bu olaydan sonra örgüt içinde yenilmişlik duygusu hâkim olmuş ve mücadelenin küçük karakol saldırıları seviyesinde devam edilmesine karar verilmiştir. Bu strateji, PKK'yı IRA'ya biraz daha yaklaştırmaktadır. Bu durum, örgüt üyelerinden birinin, "*Savaş süreci artık bitmiştir. Büyük gerilla güçlerine artık gerek yoktur. Gerilla küçük çaplı eylemlerle kendini korumalıdır. IRA tipi yöntemlere ağırlık verilmelidir*" diyerek örgütün IRA'nın yöntemlerini takip ettiğini göstermiştir (Bilgiç, 2014). Nitekim IRA, şehir içinde İngiliz güvenlik güçlerine karşı saldırılar düzenlemekte, bu güçlerin geçiş güzergâhlarına bombalı araçlar bırakmakta ve keskin nişancıları kullanarak İngiliz güçlerine ait personele saldırılar gerçekleştirmiştir.

- Her iki örgütün sivil halka karşı yaptıkları saldırıları arttırması sonucunda halkın gözünde itibarları azalmış ve halktan aldıkları destek düşmüştür. IRA'nın, Kuzey İrlandalı sivil halka karşı şiddetli eylemleri çoğaltması, örgütün meşru dayanaklarına zarar vermiştir. Katolik halk bile, örgütün meşruluğunu sorgulamaya başlamış ve örgüte olan desteğini büyük oranda kesmeye başlamıştır. Örgütün eylem stratejisindeki bu değişikliğin en büyük nedeni, İngiliz güvenlik güçlerinin örgüte karşı savunma becerilerini ilerletmesi ve profesyonel mücadele yöntemleri geliştirmesi olmuştur. Ancak, İngiliz hükümetinin, Katolik halkın gözünde örgütün itibarını azaltmak adına istihbarat örgütlerini kullandığı da aşikârdır. Bu saldırıların bazıları İngiliz istihbaratı tarafından gerçekleştirilmiş ve IRA yapmış gibi gösterilmiştir. Aynı durum Türkiye için

incelenmesi gereken bir konudur. Nitekim Türkiye'nin de terörle mücadele sürecinde zaman zaman bazı yönetimleri yanlış uyguladığı bilinmektedir.

- Bölgede görev yapan devlet memurları ve görevlilerine karşı yapılan saldırılarla devletin gücü bölgede zayıflatılmak istenmiştir. Bu durum IRA örgütü için de aynıydı. IRA, İngiliz memurları ve güvenlik güçlerine birçok saldırı düzenleyerek, İngiltere'nin Kuzey İrlanda'daki varlığını engellemeye çalışmıştır. Ancak her iki ülke hükümetlerinin, hizmet ve işe alımlarında uyguladıkları etnik ayrımcılık politikası, her iki örgütün işine yaramıştır. Bu örgütlerin büyümesinde etken olan politikaların başında, demokrasiyle bağdaşmayan bu uygulamalar yer almaktadır. İngiltere, kamu personeli alımında çifte standart uygulayarak Protestan nüfusuna öncelik vermiştir. Kamu dairelerinde çalışanların büyük çoğunluğu Protestanlardan oluşmaktaydı. Bu durum Türkiye'de de böyle olmuştur. Devletin resmi politikası olmasa da, etnik ayrımcılık yapan yöneticiler, kamu personeli alımında Kürt halkını son sıralara koymuştur.

Bütün bunlar, bu örgütlerin mücadele yöntemlerine ve propagandalarına kaynak yaratmış, yanlış devlet politikaları olmuştur. Devletin bu uygulamaları, terör örgütleri tarafından halka yansıtılarak, halkın devlete olan güveni zedelenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle terörle mücadele bilimsel olarak çalışılması gereken bir konu olmakla birlikte, çok hassas bir süreçtir. Özellikle üst düzey yöneticilerin, etnik kimlik bağlamında ayrımcılık yapması ülke birliğine zarar vermektedir.

4.3.3 Siyasallaşma bakımından karşılaştırma

- IRA ve PKK'nın tarihi süreçlerine bakıldığında, IRA'nın hem örgütlenme hem de siyasallaşma bakımından, PKK'dan daha eski bir tarihe sahip olduğunu görmekteyiz. Nitekim IRA'nın siyasi temsilcisi Sinn Fein Partisi, 20. yüzyılın başlarında kurulmuştur. PKK, 21. yüzyılın başlarında siyasallaşma yoluna girmiştir. Halkların Demokratik Partisi (HDP), PKK ile siyasi yörünge bakımından tamamen ayrılmamaktadır. AK Parti'nin başlattığı çözüm sürecinde HDP, Abdullah Öcalan ve PKK'nın çatı örgütü, KCK'nın muhatap alınmadan çözüme yaklaşılmayacağını belirlemiştir. Nitekim Kürt halkı topyekûn HDP'yi Kürt halkının temsilcisi olarak görmediği için HDP'nin bu süreci tek başına güçlü bir şekilde yürütmesi zor

görünmüştür. Sinn Fein ise gücünün büyük çoğunluğunu halktan aldığı için elinde silah olan örgüt üyelerini dikkate almadan çözüme odaklanabilmiştir. Dolayısıyla IRA üyelerinin büyük bir kısmı Sinn Fein'e güvenerek silah bırakmıştır.

- Siyasallaşma süreci IRA için istenen bir sonuç iken, Türkiye'de gerçekleşen demokratikleşme hareketi, PKK'nın çıkarlarına uygun düşmemiştir. Çünkü Türkiye'nin yaptığı yanlış uygulamalar, örgüt için propaganda malzemesi olmuştur. Demokratikleşme ile birlikte örgütün propaganda araçları azalacaktır (Bal & Özeren, 2010). Kürt partisinin meclise girip siyasi zeminde faaliyet göstermesi, örgüt için bir sonu ifade etmektedir. PKK, yıllardır kurduğu düzeni kaybetmek istememiştir. Bazı dış güçler tarafından desteklenen örgüt, gerçek manada siyasi bir zemine yaklaşıp silah bırakmaktan yana değildir. Çünkü örgütün hedefi, gerçek manada Kürt halkının çıkarları ile sınırlı değildir.

- Siyasallaşmanın başarısızlığının bir diğer nedeni ise, örgüt içindeki hesaplaşmalardır. Örgüt içindeki bazı grupların anlaşamaması, örgütün topyekûn bir karar almasının önünde engel olmaktadır. Örgüt içinde bazı gruplar, silah bırakma taraftarı değildir. Bu gruplar, örgütün faaliyetlerine silahlı mücadele ile devam etmesi gerektiğini savunmaktadır. Zira Irak savaşı ile bölgenin istikrarsızlaşması, örgüt için bir faaliyet alanı oluşturmuştur. Örgüt, yıllarca eğitim ve örgütlenme için bulamadığı rahat bir ortama kavuşmuştur. Bu nedenle HDP tarafından siyasi zeminde bir çözüm süreci kararlılığı gösterilememiştir. İç hesaplaşmalar IRA içinde de rastlanan durumlar olmuştur.

- Siyasallaşma ile birlikte örgüt, silah bırakacak ve faaliyetler siyasi zeminde devam edecektir. Bu durum dağ kadrosunun silah bırakarak dağılmasını da beraberinde getirecektir. Örgüt liderlerine göre silahsızlanarak uzun süre faaliyette bulunmamak, örgütü pasif duruma düşürecektir. Bunu istemeyen dağ kadrosu, siyasallaşma sürecini tehdit olarak görmektedir. HDP ise örgütün dağ kadrosu tarafından yapılan baskılara karşı gelememiş, Kürt halkının çıkarlarını bırakarak dağ kadrosunun sözcülüğüne soyunmuştur. Ne yazık ki bu durum, çözüme bir katkı sağlamamış, hükümet ile HDP arasında gerginlik yaratmıştır. IRA adına bu süreç daha gerçekçi olmuş, barış adına olumlu adımlar atmaktan kaçınılmamıştır.

- Hükümet ve örgüt arasında diyalog sürecindeki aktörlerin başarısı, İngiltere ve Kuzey İrlanda arasındaki bu sorunun çözüme kavuşmasındaki en büyük etkenlerden biri olmuştur. Tony Blair'in terör örgütleri ile müzakere edilmez anlayışını yıkarak sorunun çözümünde cesaretli duruş sergilemesi, süreci hızlandırmıştır. Bu bağlamda çözüm adına hareket etmeye çalışan Türkiye, başarılı olamamış ve çözümsüzlük devam etmektedir. İngiltere'nin sorunu çözüme kavuşturan politikaları incelendiğinde, sorunun güvenlik güçleri bağlamında çözüme kavuşturulamayacağını görmekteyiz. Sorun, ancak siyasi bir zeminde diyalog yoluyla çözülebilmiştir. Sadece İngiltere'de değil, dünyadaki diğer örneklerin terörle mücadele politikalarına baktığımızda, silahlı mücadelenin terör sorununu çözemediğini görmekteyiz.

- İki örgütün siyasallaşmasındaki en büyük farklardan biri, siyasi temsilcilerinin faaliyet gösterdiği alandır. IRA'nın siyasi kanadı Sinn Fein, Kuzey İrlanda'da faaliyet gösterirken, PKK'ya yakınlığı ili bilinen Halkların Demokratik Partisi (HDP), direkt olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) siyasi faaliyetini yürütmüştür.

- 1999 yılında, örgüt lideri Öcalan'ın yakalanması ile birlikte Türkiye'den çekilen PKK, 2003 yılına kadar toparlanıp tekrar saldırılarını yoğunlaştırmıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyelik süreci, ABD'nin 2001 yılındaki terör saldırılarından sonra değişen teröre karşı mücadele politikası ve Irak Savaşı, PKK'nın eylemlerini arttırmasındaki etkenler olmuştur. Bu dönemden sonra özellikle ABD ve Avrupa'nın gölgesinde siyasallaşma yoluna giren PKK, hapisteki Öcalan'ı liderleri olarak görmeye devam etmiştir. Bu dönemde çözüm adına Öcalan'la diyalog yoluna giren hükümet ise artık silahlı mücadelenin tek başına örgütü ortadan kaldıramayacağını anlamış ve siyasi zeminde çözüm arayışına girmiştir. Türkiye'nin en büyük hassasiyet noktası, PKK'nın siyasallaşırken silahsızlanması olmuştur.

4.4 Türkiye ve İngiltere'nin Teröre Karşı Uyguladığı Mücadele Yöntemlerinin Karşılaştırılması

Terörün dünya tarihinde belirginleşmeye başladığı süreçte, dünya ülkeleri terörü silahla yok etmekten başka bir çaba göstermemiştir. Ülkeler, bağımsızlıklarına gelecek her türlü terör tehdidine karşı güvenlik odaklı yaklaşımı bir mücadele stratejisi olarak

benimsemiş, terörü ortaya çıkartan ekonomik, siyasal, kültürel sorunları incelemeye gerek duymamıştır. Terörün sadece silahlı güçlerin inisiyatifine bırakılmaması, topyekûn bir mücadele stratejisi ile terörizme karşı mücadele stratejilerinin geliştirilmesi gerekliliği ancak son dönemlerde anlaşılmıştır. Yapılan bu stratejik hatalardan dolayı terörizm, giderek dünya tarihinde daha fazla yer almaya başlamış, asker, sivil binlerce insanın hayatına mal olmuştur. Bazı ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda terör örgütlerini kullanması ve büyük miktarlarda silah yardımı yapması, terör örgütlerini uluslararası etki yapabilen güçlere döndürmüştür.

Terörizmi büyüten en büyük nedenlerden biri de, ülkelerin terör örgütleri ile müzakere sürecine girmek istememesidir. Terörizmle mücadelede müzakere yöntemi, birçok otorite tarafından hainlik olarak değerlendirilmiştir. Bu yöntemin terörizmi yok etmekte ne denli önemli olduğu ancak son dönemlerde anlaşılmaya başlanmıştır. Gizli veya açık yollardan yapılan bu müzakereler, çözüme giden yolu kısaltabilmektedir (Erdoğan, 2013). Terör örgütlerinin amaçlarını ve hedeflerini anlamak için, müzakere yolu denenmelidir. Müzakere yönteminin önemini, İngiltere'nin, IRA sorununu kısmen çözüme kavuşturma sürecinde gerçekleştirdiği müzakerelerle görmekteyiz. Zira IRA sorunu, diyaloga girilmeden bir çözüme kavuşmamış, silahlı mücadele stratejisi sorunu daha da büyötmüştür.

Terörizmin yerel bir tehdit olmaktan çıkıp, evrensel bir sorun haline dönüşmesiyle birlikte, mücadele yollarında da radikal değişimler olmuştur. Terörizmle mücadele sadece ulusal boyutta yetersiz kalıp, uluslararası boyutta mücadele edilmesi gereken bir sorun haline gelmiştir. Bu nedenle ülkelerin terörizme karşı işbirliği içinde olup, topyekûn bir mücadele stratejisi ile hareket etmeleri zorunlu bir hal almıştır. Terörizmi yok etmek için, teröristle müzakere yönteminin akademik bir perspektifte değerlendirilip, bilimsel bir gerçeklikle göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Teröristi yok etme çabasına girip büyük resmi göremeyen ülkeler, terörizmi yok etmekten çok onu büyötmektedir. Eğer terör örgütü mensupları ile yapılacak bir görüşme onlarca sivilin hayatını kurtaracaksa, bu müzakerelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu müzakerelerin, ülke bağımsızlığına ve güvenliğine zarar verecek boyuta geçmemesi gerekir.

Terörizmle mücadelede en önemli unsurlardan biri de, medyadır. Zira terör gruplarının en önemli amaçlarından biri, medyanın dikkatini çekecek eylemler yaparak, hedef kitleye ismini duyurmaktır. Bu sayede amaçladığı propagandayı yapmış olan terör örgütleri seslerini topluma duyurmaktadır. Terör örgütlerinin yaptıkları eylemlerin medyada haber olması bile, terör örgütlerinin isimlerini duyurmalarında yeterli olabilmektedir. Bu nedenle gerçekleştirilen büyük çaplı eylemler, ülke gündemine oturmakta ve terör örgütleri için bir propaganda işlevi görmektedir. Bu noktada medyanın çok dikkatli davranması gerekmektedir. Yapılan haberlerde kelimeler çok hasas bir şekilde seçilmelidir. Terör örgütünün sözde temsil ettiği etnik toplumun değerlerine karşı hassas davranılmalı ve terör örgütlerine yarayacak kışkırtıcı haberlerden kaçınılmalıdır. Bu medya organlarının ülke yararına olan ulusal bir sorumluluğudur.

Terörizmle mücadelede, ülkelerin işbirliği içinde olması son derece önemlidir. Özellikle teröre maruz kalan ülkelerin, daha önce terörle mücadele tecrübesi yaşamış ülkelerle, teröre karşı işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. Ancak, bir ülkenin terörizme karşı başka bir ülkenin mücadele stratejisini olduğu gibi uygulaması stratejik bir hata oluşturmaktadır. Bu tür ithal stratejilerin başarı sağlama şansı düşüktür. Çünkü terör örgütlerinin ortaya çıkış nedenleri, hedefleri, mücadele stratejileri birbirinden farklılık göstermektedir. Bundan dolayı terörle mücadele stratejisi, ülkenin içinde bulunduğu koşullara göre belirlenmelidir.

İthal terörle mücadele politikalarıyla, teröre karşı başarı sağlamaya çalışan ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. İngiltere'nin, IRA ile İspanya'nın, ETA ile mücadele stratejileri bazı askeri komutanlar tarafından direkt olarak uygulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bazı gazeteciler ve politikacılar bu ülkelerin terörle mücadele stratejilerini örnek olarak göstermiş, ancak Türkiye'deki değişkenleri göz önünde bulundurmamıştır. Bu bölümde İngiltere'nin, İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) ile olan mücadelesi ve Türkiye'nin, PKK ile olan mücadelesi karşılaştırılıp mücadele yöntemlerindeki stratejiler incelenecektir.

4.4.1 Şiddete dayalı mücadele ve sonuçları

İngiliz ve Türk devletlerinin teröre karşı mücadele stratejileri, ilk etapta birbirine benzer olmuştur. Her iki ülke, teröre karşı güvenlik odaklı yaklaşmış ve profesyonel mücadele politikaları geliştirememiştir. Bu süreçte terörizmle mücadeleden bahsetmek zordur. Mücadele stratejisi terörizme karşı değil, teröriste karşı geliştirilmiş bir strateji olmuştur. İngilizler, IRA'yı yok etmek için güvenlik güçlerini kullanmaktan başka bir yola başvurmuyordu. Katolik İrlandalıların talepleri göz ardı edilmiş, IRA'nın ortaya çıkış süreci incelenmiyordu. İngiliz güvenlik güçleri, Katolik ve Protestan halka gösterdiği saygıyı göstermiyor, şiddete dayalı tutum sergiliyordu.

Türkiye'de durum farklı değildi. Terörle mücadeledeki ilk dönemde, terörle mücadele Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) sorumluluğunda yürütülen bir süreç olmuştur. Siyasiler soruna uzak durmakta ve gerekli çabayı göstermemiştir. Teröre karşı mücadele, silahlı kuvvetler ve istihbarat örgütü ekseninde gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde PKK'ya karşı mücadelede stratejik hatalar yapılmış, terör örgütüne propaganda malzemesi verilmiştir.

Ancak PKK ile IRA arasındaki en büyük farklardan biri, PKK'nın gerçek amacının anlaşılabilir oluşudur. Bu bağlamda sorunu anlamlandırmakta zorluk çeken Türkiye, mücadele stratejisi üretmekte zorlanmıştır. Örnek vermek gerekirse, bölge halkına Türk devletinin bölgeye yatırım yapmadığını anlatmaya çalışan örgüt, aynı zamanda bölgeye yapılan yatırımları engelleyerek sabote etmektedir. Önceki konularda belirtildiği gibi büyük çoğunluğu Müslüman olan halka Marksist-Leninist bir ideolojinin dayatılmaya çalışılması, PKK'nın hedefindeki tutarsızlığı göstermektedir. Bu durum gösteriyor ki PKK, birçok dış güç tarafından kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmaktadır. PKK ile IRA arasındaki hedef farkını, IRA'nın İngiltere'nin çözüm sürecine olumlu yaklaşmasını gösterebiliriz. IRA, çözüm sürecinde İngiliz hükümeti ile diyalog yoluna girmiş, çözüm adına çaba sarf etmiştir.

PKK'nın ortaya çıktığı dönemde, Türkiye'nin terörizmle mücadele stratejisi bulunmuyordu. Bu dönemde şiddete dayalı politikalar uygulanmış ve aşırı güç kullanılmıştır. PKK, Kürt halkına mal edilmiş, teröre yardım ettiği gerekçesi ile Kürt halkı baskı altına alınmıştır. Özellikle istihbarat alanında yapılan hatalar, mücadele

sürecini olumsuz etkilemiştir. Yanlış verilen istihbarat bilgilerinden dolayı suçsuz birçok kişi, terör örgütüne yardım ettiği gerekçesi ile hapse atılmış, mağdur edilmiştir. Mağduriyeti yaşayan suçsuz kişilerden bazıları devlete küsüp, terör örgütüne sempati duymaya başlamıştır. Bu yolla eleman kazanım yoluna giren örgüt, militan toplamakta zorlanmamıştır. Çünkü devletin yapacağı hatalar örgüt için en büyük propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır.

Bu durumun aynısını İngiliz hükümeti, Kuzey İrlandalı Katoliklere karşı uygulamıştır. Ulster Polis Gücü, Kuzey İrlanda'daki Katoliklere, Protestanlara gösterdiği saygıyı göstermemiştir. Protestanların yaptığı gösterilere izin verilirken, Katoliklerin yasalar çerçevesinde gerçekleştirdiği gösteriler şiddetle bastırılmıştır. Güvenlik güçlerinin Katolik halka karşı gerçekleştirdiği uygulamalar, insan hakları ile bağdaşmamıştır. PKK'nın, hükümetin yanlış politikaları neticesinde örgüte eleman kazanması gibi, IRA örgütü de, İngiltere'nin bu politikalarını propaganda aracı olarak kullanarak eleman kazanma yoluna gitmiştir. Bu durum her iki örgüt için bir fırsat olmuş ve gücüne güç katmıştır.

Yine Türkiye'de olduğu gibi İngiliz güvenlik güçleri de, masum Katolik halkı süresiz gözaltına alarak, yüzlerce kişiyi teröre üye olduğu gerekçesiyle hapse atmıştır. Protestanların gerçekleştirdiği gösterilerde alıkoymalar çok az olmakla birlikte, Katoliklere bu bağlamda çifte standart uygulanmıştır. Bu uygulama neticesinde yüzlerce Katolik IRA'ya katılmış, örgüt gücüne güç katmıştır. Aynı zamanda İrlandalılar, İngiltere'ye karşı ortak bir nefret tutumu sergilemiş ve yeni bir kurtarıcı arayışına girmiştir. İngiliz güvenlik güçleri tarafından alıkoyma korkusuyla yaşayan gençlerin büyük bir kısmı IRA'ya katılmış ve IRA, Kuzey İrlandalılar için kurtarıcı olarak görülmeye başlanmıştır.

Türkiye'de uzun yıllar boyunca terörle mücadele başarısı, öldürülen terörist sayısı ile ölçülmüştür. Terörle mücadelede askeri anlamda yeni stratejiler üreten Türkiye, askeri alanda kazandığı mücadeleyi ekonomik, sosyal ve kültürel politikalarla destekleyemediği için bir sonuca varmakta zorlanmıştır. PKK ile mücadele için özel askeri timler oluşturulmuş, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) 21.Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in ifadesiyle *“Dağlarda PKK gibi yaşayabilen ve hareket edebilen”* timlerin çabasıyla sahada başarı sağlanmıştır (Bal & Özeren, 2010). Ancak

bu başarı teröre karşı sadece taktiksel boyutta kalmış, diplomatik ve sosyal politikalarla desteklenememiştir.

İngiliz hükümeti, IRA'ya karşı askeri alanda yeni taktikler geliştirmiş, özel stratejiler üretmiştir. Özellikle İngiliz istihbarat servisinin, IRA ile mücadelesi son derece başarılı olmuştur. Ancak, 1990'lı yıllara kadar taktiksel alanda gerçekleşen başarı, sosyal politikalar ve ekonomi politikaları çerçevesinde desteklenememiştir. Askeri çözümler kısa vadede çözüm gibi görünse de uzun süreçte sorunu daha da alevlendirmiştir. İngiltere, Protestanları her mecrada desteklerken, Katoliklerin haklarını görmezden gelinmiştir. Bu durum her iki ülke açısından benzerlik göstermektedir.

İngiliz ve Türk hükümetlerinin soruna yaklaşımlarındaki en büyük hatalardan biri, çözüm yolunda halkın dikkate alınmayarak terör mensuplarının muhatap alınması olmuştur. Halkın maddi ve manevi sorunları ile ilgilenilmemiş ve halk kitlelerinin talepleri görmezden gelinmiştir. Terör örgütlerinin eylemlerine şiddetle karşılık verilmiş ve halk bu şiddetin zararlarını görmüştür. Nitekim her iki ülkede de en büyük zararı halk görmüştür. İngiltere'de Katolik halkı en büyük zararı görmüşken, Türkiye'de Kürt halkı bu zararı görmüştür. Daha önce herhangi bir şiddet olayına karışmayan, silah bile taşımayan insanlar canından olmuştur. Bu insanların aileleri devlete karşı olumsuz bir tavır sergilemiştir. Ancak PKK, en büyük zararı sözde adına savaştığı Kürt halkına vermiştir. İngiltere'de bu durum farklı olmuştur. İngiliz güvenlik güçleri, Katolik İrlandalılara karşı şiddet uygularken, IRA ise çoğunlukla Protestanlara karşı saldırılar gerçekleştirmiştir.

İrlanda'da IRA'nın saldırılarına karşılık vermek amacıyla şiddet yanlısı bazı Protestan gruplar oluşturulmuştur. Silahlı örgütlenmeye giden bu gruplardan biri, 1971 yılında IRA'ya karşı Protestan halkı korumak amacıyla kurulan Ulster Özgürlük Savaşçıları (UFF)³⁸ olmuştur. IRA ile aynı saldırı yöntemlerini kullanan grup, Katolik hedefleri vurarak IRA'ya karşı misillemede bulunmuştur (Gürses, 2001). Ulster Gönüllüler Gücü (UVF)³⁹, Ulster Savunma Birliği (UDA)⁴⁰ gibi örgütler de UFF ile aynı amaç doğrultusunda kurulan diğer gruplardır.

³⁸ Ulster Freedom Fighters

³⁹ Ulster Volunteer Force

⁴⁰ Ulster Defence Association, 1971'de kuruldu.

İngiliz hükümeti tarafından göz yumulan bu şiddet yanlısı örgütlerin eylemleri, İngiltere tarafından görmezden gelinmiştir. IRA'nın yaptığı her eyleme şiddetli bir şekilde tepki veren İngiltere, Protestan örgütlerin Katolik halka karşı yaptığı bu saldırıları gizliden gizliye bir kazanım olarak görmüştür. Bu Protestan grupların yaptıkları eylemler bazı durumlarda IRA'nın yaptığı eylemleri geçerek daha fazla can kaybına neden olmuştur. Buna örnek olarak 1993 yılı gösterilebilir. Bu yıl, IRA'nın yaptığı saldırılarda 22 sivil hayatını kaybetmişken, UDA'nın saldırılarında toplam 48 sivil hayatını kaybetmiştir (Melaugh, 2018). Bu durum İngiliz hükümetinin şiddete prim verdiğini göstermektedir.

Kuzey İrlanda'daki bu durum Türkiye'de yaşanmamıştır. Türkiye'de PKK'ya karşı şiddete dayalı eylem stratejisine sahip herhangi bir örgütün kurulduğu söylenemez. Bunun en büyük nedenlerinden biri, Türk halkı ile Kürt halkının arasındaki bağın uzun bir tarihe ve dayanması ve iki halk arasında dini bir mezhep farklılığının olmamasıdır. Örneğin; Çanakkale Savaşı⁴¹ başta olmak üzere birçok savaşta iki halk birlik olup, düşmana karşı göğüs göğse çarpışmıştır. Bu nedenden dolayı iki halk arasında bazen zıtlıklar yaşansa bile genel olarak büyük bir düşmanlık yaşanmamıştır. Ancak son dönemlerde Kürtlerin zihniyetinde tarih boyunca Türklerin boyunduruğu altında baskı ile yaşadıkları düşüncesi canlanmıştır. Osmanlı tarihi incelendiğinde böyle bir durumun söz konusu olmadığı görülmektedir.

Şunu bilmek gerekir ki, teröristler terörizmin bir sonucudur ve teröristleri yok etmek terörizmle mücadelenin sadece bir parçasıdır. Bu görev silahlı güçlerin görevidir. Terörizmle mücadele ise sosyal, politik, ekonomik, diplomatik ve psikolojik stratejilerin de desteği ile yürütülmesi gereken bir süreçtir. Bu süreç ise sadece silahlı güçler ile değil, siyasiler, diplomatlar, yöneticiler, sivil toplum kuruluşları gibi birçok mecranın katılımı ile gerçekleşmesi gereken bir süreçtir. Maalesef Türkiye'de günümüzde bile terörle mücadele ile terörizmle mücadele arasındaki fark kavranamamıştır. Teröre karşı başarının ölçüsü, öldürülen terörist sayısı ile belirtilmektedir. Bu nedenden dolayı teröre karşı başarısızlığın faturasını siyasiler veya bürokratlar üstlenmemiş, suçu askeri güçlerin üzerine yıkmıştır. Bazı tarihlerde bitme

⁴¹ 18 Mart 1915-9 Ocak 1916 yılları arasında, Osmanlı ile İtilaf Devletleri arasında Gelibolu'da gerçekleşen muharebe.

noktasına gelen terörizm, sivil bürokrasinin süreci doğru yönetememesinden dolayı tekrar canlanmıştır.

İngiltere’de ise, 1990’lı yıllara kadar durum farklı değildi. Aynı hatalar İngiliz hükümetleri tarafından da yapılmıştır. Kuzey İrlanda bölgesine askeri bir ağ kuran İngiltere, soruna askeri çerçeveden bakarak çözüm odaklı hareket etmemiştir. Politikacılar, diplomatlar ve medya sorundan uzak durarak çözüm odaklı politikalar üretilmemiştir. İngiliz medyası, taraf tutarak konu ile ilgili çoğunlukla İngiltere’nin lehine haberler yapmıştır. İngiliz otoritelerinin, Kuzey İrlandalı Katoliklere karşı gösterdiği şiddete ve ayrımcılığa dayalı politikalar, medya tarafından görmezden gelinip manipüle edilmiştir. Kuzey İrlandalı Katolik halkın yaptığı zararsız gösteriler bile şiddetle bastırılarak, bu durum İngiliz medyası tarafından gündeme getirilmemiştir. Gösteriyi yapanlar ise terörist muamelesi görmüştür.

4.4.2 Demokratik mücadelede atılan adımlar ve sonuçları

Dünyadaki terörle mücadele örneklerini incelediğimiz zaman, demokratik yollarla ve barışçıl bir strateji izlenmeden, terörü sonlandırmanın zor olduğunu görmekteyiz. Taktiksel mücadeleler kısa vadede çözüm gibi görünse de uzun vadede sorunun bir parçası olmaktadır. Terörle mücadelede izlenmesi gereken yol, daha fazla insan kaybını engelleyecek temel çözümlere odaklanmaktır. Bu çözüm stratejilerinde, ülke bağımsızlığı ve güvenliğinden taviz verilmeden hareket edilmelidir. Amaç, terörden kaynaklanan insan ölümlerinin önüne geçmek olmalıdır. Aksi halde devlet ve terör örgütlerinin uzun yıllar sürecek karşılıklı güç gösterileri neticesinde, direkt veya dolaylı olarak masum ve sivil vatandaşlar zarar görecektir.

Terörle mücadelede uygulanan demokratik mücadele yöntemleri, terör örgütlerinin ideolojilerine göre değişmektedir. Terör örgütleri kendi çıkarları doğrultusunda silah bırakmak istemeyebilir. Yasadışı yollarla elde ettikleri değerleri, silah bırakarak kaybedeceklerini bildikleri için, demokratik mücadele onlar için bir son olabilmektedir. Çünkü terör örgütlerinin çoğu gelirlerini kaçakçılık, uyuşturucu, silah ticareti gibi yollarla sağlamaktadır. Bu nedenle terörle mücadele, sadece eli silahlı dağ kadrosuna karşı yapılacak bir mücadeleden ibaret değildir. Arka planda terörü besleyen maddi ve manevi kaynakların çürütülmesi gerekmektedir. Terör örgütlerinin arka planını

oluşturan etnik veya mezhepsel kimlik, teröre karşı bilgilendirilmelidir. Bu sayede dağ kadrosuna gidecek maddi ve manevi desteğin önu kesilmiş olacaktır.

Terörle mücadelede uygulanan stratejiler, terörü bitirmekte belirleyici unsurlardır. Başarının anahtarı, güvenlik odaklı stratejiler mi, yoksa demokratik yollardan atılan adımlar mı? Bunun cevabını İngiltere ve Türkiye'nin terörle mücadele stratejilerini incelediğimizde görmekteyiz. İngiltere'nin, terörle mücadele stratejileri ilk etapta, Türkiye'nin uyguladığı stratejilerden farklı olmamıştır. Her iki ülke şiddete dayalı mücadele stratejileri ile hareket etmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu stratejiler terörü bitirmek adına pek yararlı olmamış, aksine teröre propaganda kaynağı oluşturmuştur.

Kuzey İrlanda sorununun temel taşlarından biri, İngiltere'nin bu sorunu bir iç sorun olarak görmesiydi. Dublin'i tanımayan, İngiltere'nin bir şehri olarak gören İngiltere'nin bu politikası sorunu daha da derinleştirmiştir. 1985 yılında gerçekleşen "*İngiliz-İrlanda Anlaşması*" ile o dönem için bu sorun ortadan kalkmış, İngiltere Dublin'i muhatap almaya başlamıştır. Bu anlaşmaya kadar Dublin'i görmezden gelerek sadece IRA'ya odaklanan İngiltere, bu anlaşma ile birlikte demokratik bir adım atarak, Kuzey İrlandalı siyasilerle diyalog yoluna girmiştir (Cox, 1987). Bu adım, çözüm adına umut verici olmuştur.

Ancak, şiddetle prim yapmaya çalışan silahlı gruplar bu anlaşmayı kendilerine karşı bir tehdit olarak görmüştür. Bu anlaşma, örgüt üzerinden ticari fayda sağlayan işadamları ve silah tüccarlarının işine gelmeyen bir anlaşma olmuştur. Anlaşmadan kısa bir süre sonra saldırılarını yoğunlaştıran silahlı gruplar, anlaşma ile sakinleşen ortamı tekrar çatışma ortamına dönüştürmüştür. Bu ortam neticesinde barış süreci çift taraflı olarak sekteye uğramış ve başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Aynı durumu Türkiye'de de görmekteyiz. 2015 yılında Türkiye'de gerçekleşen genel seçimler sonucunda, %10 seçim barajını geçerek meclise girmeyi hak kazanan Halkların Demokratik Partisi (HDP), PKK terör örgütünü tatmin edememiştir. Demokratik mücadeleyi kendisine tehdit olarak gördüğü için, bu mücadeleyi hazmedemeyen PKK terör örgütü, tekrar silahlı saldırılarını yoğunlaştırarak demokratik mücadeleyi baltalamıştır. IRA üzerinden tüccarların fayda sağladığı gibi, PKK

üzerinden de silah ticareti, uyuşturucu ticareti ve kaçakçılık gibi birçok illegal yollardan para kazanan tüccarlar vardır. HDP'ye oy veren seçmenlerin bir kısmı ilk defa bu partiye oy vererek, partiye demokratik alanda mücadele imkânı vermek istemiştir. Ancak bu imkânı ne HDP, ne de PKK değerlendirebilmiştir. Demokratik mücadele konusunda samimi bir yaklaşım sergileyemeyen HDP, kendisine oy veren insanları hayal kırıklığına uğratmıştır (Kasapoğlu, 2015). Bu durum PKK terör örgütü adına pozitif sonuçlar doğurmuştur.

İngiltere ve Türkiye, 21. yüzyıla girişte teröre karşı demokratik mücadele yöntemlerini denemeye başlamıştır. Bu bakımdan büyük bir oranda başarılı olan İngiltere, terörle mücadelede istediği sonucu alarak terör örgütüne silahı bıraktırmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Tony Blair'in cesurca girişimleri netice vermiş ve barış sürecini hızlandırmıştır. Türkiye'de ise 2013 yılında başlayan çözüm süreci, barış adına her iki tarafı umutlandırmış ve karşılıklı diyalog sürecini başlatmıştır. Ancak İngiltere ile Türkiye'deki süreçler farklı işlemiştir. İngiltere'nin bulunduğu coğrafya ile Türkiye'nin bulunduğu coğrafyalar, stratejik olarak çok farklı konumdalar. İç savaş süreci ile karmakarışık bir durumun içinde olan Irak ve Suriye'deki karışıklık, Türkiye'deki çözüm sürecine doğrudan etki etmiştir. 2011'de başlayan Suriye iç savaşı, Türkiye ve Suriye arasında karşılıklı bir tepki doğurmuştur. Esad kendi halkına karşı şiddetli bastırma politikalarına başvurmaya başlamıştır. Türkiye'nin Esad rejimine karşı tavır alması, Esad'ın misilleme olarak PKK ile işbirliği içine girmesini beraberinde getirmiştir. Bu iç savaşlardan dolayı oluşan bölgesel yönetim boşlukları PKK'nın iştahını kabartmış ve Türkiye'deki çözüm sürecine doğrudan etki etmiştir (Oğur, 2015). PKK'nın Suriye'de geniş harekât alanı bulması, örgüt adına büyük bir şans olmuş, Türkiye için istenmeyen bir durum olmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

11 Eylül saldırılarına kadar terör çoğunlukla bölgesel olarak karşılaşılan bir durumken, bu saldırılardan itibaren farklı bir perspektif kazanarak uluslararası bir sorun halini almıştır. Bu saldırılar tüm dünyada teröre olan bakış açısını değiştirmiş, farklı bir boyut kazandırmıştır. ABD'nin terör anlayışı tamamen değişmiş, terör ABD'nin Soğuk Savaş'tan sonra yeni küresel düşmanı olmuştur. Ancak, değişen bu strateji teröre karşı bir sonuç getirmemiş, aksine terörü daha fazla büyütmüş ve küresel bir boyut kazandırmıştır. Ortadoğu bölgesinde birbiri ardına ortaya çıkan terör örgütleri, ABD ve İngiltere gibi ülkelerin bu bölgeler nezdindeki politikalarının sonuçları olmuştur. ABD'nin öncülüğünde bu bölgelere gerçekleştirilen askeri operasyonlar, bu bölgeyi iç çatışmalara ve kargaşaya sürükleyerek istikrarsız bir ortam yaratmıştır. Böyle bir istikrarsız ortam, terör örgütleri için büyük alanlar yaratmış ve onlarca terör örgütü kurulmuştur. ABD'nin terörle mücadele stratejileri, askeri güvenlik stratejilerinin dışına çıkamamış, şiddete karşı şiddetle cevap verilerek sorun daha da derinleşmiştir. ABD'nin teröre karşı uyguladığı güvenlik odaklı politikaların, İngiltere ve Türkiye gibi terörle mücadele eden diğer ülkelerde de başarı ile sonuçlanmadığı görülmektedir. Bu politikalar sadece terörü büyüterek gelecek nesillere aktarmaya devam etmiştir.

Terörle mücadelede sadece güvenlik odaklı yaklaşımlar, bütüncül bir yaklaşım değildir. Teröre karşı mücadelede sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik dinamiklerin göz önünde bulundurularak stratejiler üretilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda terörle mücadelede, kırsal kesimde teröriste karşı yürütülen mücadelelere indirgenmemesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Terörün beslendiği makro ve mikro nedenlerin araştırılıp, terörle mücadelede uzman bireyler tarafından bilimsel çerçevede analizler yapılarak, çözüm stratejilerine odaklanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Dünyada teröre karşı mücadele eden bazı ülkelerin terörle mücadele politikaları incelendiğinde, şiddete dayalı stratejilerin sorunun bir parçası olduğu görülmüştür. Bu tezde şiddetin bir çözüm olmadığı, aksine şiddetin her daim şiddet doğurduğu sonucuna varılmıştır.

Teröre karşı mücadelenin yerini, terörizme karşı mücadeleye bırakması gerekmektedir. Terörün kaynağı kurutulmadan terör sorununun çözülemeyeceği, varılan kesin sonuç olmuştur. Terörle mücadele sadece silahla yapılan bir mücadele değildir. Taktiksel boyutunun yanında sosyal, kültürel, ekonomik, mezhepsel ve psikolojik boyutların göz önünde bulundurularak, toplumu teröre yakınlaştıran nedenlerin saptanması ve gerekli çözüm stratejilerinin üretilmesinin zorunlu bir durum olduğu saptanmıştır. Bu stratejilerin uluslararası boyutta desteklenmesi ve diğer ülkelerle işbirliği içinde yürütülmesinin önemli bir koşul olduğu sonucuna varılmıştır.

Teröre karşı mücadelenin sadece devlet kurumlarının tek başına yapacakları bir mücadele olmayıp, ülkede yaşayan tüm bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, sanat camiasının desteğiyle mücadele edilmesi gereken bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Terör sorununun çözülmesi için siyasilerin ve devleti yönetenlerin sorumlu davranması gerekmektedir. Siyasilerin ve yöneticilerin, gündelik çıkarımları göz önünde bulundurarak yanlış söylemler ortaya atmaları, terörün ana propaganda kaynaklarından birini oluşturduğu unutulmamalıdır. Ülke içinde yaşayan her etnik, mezhepsel, dini farklılığın değerlerine saygı gösterilmeli, bu farklılıkların hakları kendilerinin yaşam değerleri perspektifinde korunmalıdır. Ayrımcılığı körükleyecek söylemlerden uzak durulmalı ve bu farklılıklar ülkenin kültürel zenginlikleri olarak görülmelidir.

Terörle mücadelenin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için, teröre desteğin kesilmesi önemli bir koşuldur. Arka planda terörü finanse eden güçlerin ortaya çıkartılarak bu desteğin önü kesilmeden terör sorunu çözülememektedir.

İngiltere'nin terörle mücadele politikası incelendiğinde varılan sonuç gösteriyor ki, terörü sonlandırmak adına, terör mensuplarıyla yapılan gizli görüşmeler ve müzakere süreçlerinin terörü bitirmek adına, olumlu sonuçlar verdiğini görmekteyiz. Bu nedenle terörle mücadele sürecinde terör örgütüyle doğrudan veya dolaylı olarak görüşen ve müzakere sürecini yürüten yetkili bireylerin, medya ve toplum tarafından hain olarak görülmesi, yanlış bir politikadır. Yapılan bu müzakereler iyi niyetli ve ülke yararına olmalıdır.

Terörle mücadelede gerekli olan bir diğer nokta ise, teröre katılımın gerçekleştiği toplumun en ince noktasına kadar bilimsel olarak analiz edilerek teröre katılımın nedenleri araştırılmalıdır. Bu toplumun devlete karşı tutumları ve devletten talepleri göz önünde bulundurularak gerçek verilere ulaşılmalıdır. Bu veriler değerlendirilerek politik ve sosyal alanda gerekli adımlar atılmalıdır. Terörün insan kaynakları bağlamında beslendiği bölgedeki aile yapısı incelenmeli, sosyal dinamikler analiz edilerek halkın özgürlük alanı kısıtlanmamalıdır. Devletin halk ile barış içinde yaşaması gerekmektedir. Bunun için bölge halkı ile devlet arasındaki iletişim ağı güçlü olmalı, bölge halkının sorunları iyi okunmalıdır. Teröre katılan bireylerin katılma nedenleri iyi araştırılmalı, örgüt mensuplarının söylem analizleri bilimsel çerçevede değerlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ağır, B. S.** (2011). Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek:Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*(22), 97-124.
- Akbulut, F., & Beren, F.** (2012). Terörle Mücadelede Bütüncül Yaklaşımın Sosyal Politika Uygulamaları Bağlamından Algılanması: Suroç İlçesi Örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(2).
- Akman, Ü.** (2017). *Teknoloji Savaşları: Siber Terör Nedir?* Nisan 13, 2018 tarihinde <https://www.stratejikortak.com/2017/05/siber-teror.html> adresinden alındı
- Akşam Gazetesi.** (2013). *CNN Türk.* Nisan 15, 2018 tarihinde <https://www.aksam.com.tr/siyaset/iste-ocalanin-mektubu/haber-179573> adresinden alındı
- Akyol, T.** (2011, 10 21). *Hürriyet Gazetesi.* 09 05, 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/kck-nedir-19043893> adresinden alındı
- Akyürekli, M.** (2017). *Kürtlerle Türkler, Bin Yıllık Geçmişin Kısa Tarihi.* İstanbul: Tarih Kulübü Yayınları.
- Al Jazeera Türk.** (2013, 12 13). *Al Jazeera Türk.* 09 06, 2018 tarihinde <http://www.aljazeera.com.tr/ulke-profil/ulke-profil-irlanda> adresinden alındı
- Aljazeera Türk.** (2016, 12 17). <http://www.aljazeera.com.tr> adresinden alınmıştır
- Aljazeera Türk.** (2017, 12 17). *Aljazeera Türk.* Nisan 16, 2018 tarihinde <http://www.aljazeera.com.tr/haber/2016daki-bombali-saldirilar> adresinden alındı
- Alptekin, H.** (2018). *Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri: IRA, ETA, Tamil Kaplanları ve PKK.* İstanbul: Seta Yayınları .
- Altıparmak, K.** (2003). Avrupa insan Hakları Mahkemesi'nin Öcalan Kararı. *Dergipark.*
- Anadolu Ajansı.** (2018, 01 21). *Anadolu Ajansı.* 05 17, 2018 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/teror-orgutu-pkknin-sosyal-medya-yalanlari-4-fotograf-4-gercek/1038427> adresinden alındı
- Arthur, P.** (2018). *Britannica.* 05 05, 2018 tarihinde <https://www.britannica.com/topic/Sinn-Fein> adresinden alındı
- Avşar, Z.** (2017). İnternet Çağında Medya, Terör ve Güvenlik. *TRT Akademi Derigis*, 2(3), 126.
- Aydın, N.** (2014). *Kürt Sorunu: Algı ve Olgu.* İstanbul: Nurettin Aydın.
- Ayhan, H.** (2011). Terör Kavramı, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul Özelinde Birleşmiş Milletler'in 2001 Sonrası Terör Yaklaşımı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*(21), 122.
- Baharççek, A.** (2000). Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 11-27.
- Bakan, D. Z.** (2007). Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Teorileri ve Türkiye'nin Güvenlik Algılamaları. *21.Yüzyıl Dergisi*, 1(3), 35-50.
- Bal, İ.** (2006). *Terörizm; Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler.* İstanbul : Usak Yayınları.

- Bal, İ. & Özeren, S.** (2009). Kuzey İrlanda Sorunu. *Uzakdoğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele* (s. 178). içinde İstanbul: Usak.
- Bal, İ., & Özeren, S.** (2009). Uzakdoğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele. *Uzakdoğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele* (s. 1). içinde İstanbul: Usak Yayınları.
- Bal, İ., & Özeren, S.** (2010). *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*. İstanbul: Usak Yayınları.
- Bal, İ., & Özeren, S.** (2010). *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*. İstanbul: Usak Yayınları.
- Bal, İ., & Özeren, S.** (2010). *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*. İstanbul: Usak Yayınları.
- Bal, İ., & Özeren, S.** (2010). *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*. İstanbul: Usak Yayınları.
- Bal, İ., & Özeren, S.** (2010). *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele S.240*. İstanbul: Usak Yayınları.
- Başaran, E.** (2010, 11 03). *Radikal Gazetesi*. Mart 12, 2018 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/turkiye/baris-risk-alan-liderlerle-gelir-1027124/> adresinden alındı
- Başaran, E.** (2010, 11 03). *Radikal Gazetesi*. Mart 12, 2018 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ezgi-basaran/onc-silahlar-birakildi-sonra-surec-basladi-dogru-bilgi-mi-1497141/> adresinden alındı
- Bayhan, F.** (2009). *Tarihi Değiştiren Suikastler*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Bayraktar, G.** (2015). *Siber Savaş*. İstanbul: Yeniüzyıl Yayınları.
- Baysal, N.** (2014). *O Gün*. İletişim Yayınları.
- BBC.** (2017). *BBC UK*. 09 06, 2018 tarihinde http://www.bbc.co.uk/history/events/three_ira_members_shot_dead_in_gibraltar adresinden alındı
- Bektaş, A.** (2016). *Evrensel*. Nisan 24, 2018 tarihinde Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu adresinden alındı
- Bilgiç, M.** (2014). PKK/KCK'nın Stratejisi, Taktikleri ve Taktik Düzeyde Etnik Terörle Mücadele. *Bilge Strateji*, 6(10), 87-88.
- Bilgiç, M.** (2014). PKK/KCK'nın Stratejisi, Taktikleri ve Taktik Düzeyde Etnik Terörle Mücadele. *Bilge Strateji*, 6(10), 85-114.
- Bond, J.** (2011). *Splcenter*. 05 31, 2018 tarihinde <https://www.splcenter.org/sites/default/files/Ku-Klux-Klan-A-History-of-Racism.pdf> adresinden alındı
- Carr, E. H.** (2010). *Yirmi Yıl Krizi 1919-1939*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cnn Türk.** (2017, 11 19). *Cnn Türk*. Mart 15, 2018 tarihinde <https://www.cnnturk.com/dunya/gerry-adams-jubile-yapmaya-hazirlaniyor> adresinden alındı
- Cox, H.** (1987). *Managing Northern Ireland Intergovernmentally: An Appraisal Of The Anglo-Irish Agreement*. 80: Oxford University Press.
- Çağlar, A.** (1997). Terör ve Örgütlenme. *Amme İdaresi Dergisi*, 30(3), 124-125-126.
- Çamlıbel, C.** (2015, 3 9). *Hürriyet Gazetesi*. Mart 8, 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/powell-ocalanin-goruntulu-mesaji-taviz-olmaz-28399935> adresinden alındı
- Çamlıbel, C.** (2015, 3 9). *Hürriyet Gazetesi*. Mart 8, 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr> adresinden alındı
- Çimen, A.** (2015). Devrimler Çağı. *Kısa Dünya Tarihi* (s. 266-267). içinde İstanbul: Timaş Yayınları.

- Çınar, Y.** (2017). *Çatışmayı Dönüştürme Safhasında Rehabilitasyon Süreci: Kuzey İrlanda Örneği*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Çürükkaya, S.** (1990). *12 Eylül Karanlığında Diyarbakır Şafağı*. Kocaeli: Anka Kitabevi.
- Dalgın, M.** (2016). *İhlas Haber Ajansı*. Ocak 24, 2018 tarihinde <http://www.ih.com.tr/haber-darbe-girisimi-turizm-sektorunu-olumsuz-etkiledi-577971/> adresinden alındı
- Demir, C.** (2008). Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(19), 66.
- Demirbaş, F.** (2017). *Uluslararası Hukuk ve Anlaşmazlık Çözümü*. İstanbul: T.C. Boğaziçi Üniversitesi.
- Demirli, A.** (2011). Terörizm, Psikososyal Etkileri ve Müdahale Modelleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*(4), 73.
- Demirtürk, S.** (2015). 1960-1980 Döneminde Türkiye'de Sosyo-Ekonomi Değişimin ve Dışa Yönelişin Toplumsal Dinamikleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 4(12), 155-182.
- Demokratik Gelişim Enstitüsü.** (2013). *Democratic Progress Institute*. 06 27, 2018 tarihinde <http://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2014/02/TURKISH-PDF.pdf> adresinden alındı
- Demokratik Gelişim Enstitüsü.** (2013). *Hayırlı Cuma Anlaşması*. Ankara: DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü.
- Durgun, H.** (2017, 07 24). *Sputniknews*. Ocak Perşembe, 2018 tarihinde <https://tr.sputniknews.com> adresinden alındı
- Eminağaoğlu, M.** (2009). Bilgi Güvenliği Nedir, Ne Değildir, Türkiye'de Bilgi Güvenliği Sorunları Ve Çözüm Önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(4).
- Erdoğan, İ.** (2013). Terörle Mücadele Stratejileri Bağlamında “Müzakere”: Türkiye Örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(2), 347-392.
- Ergil, D.** (2015). İdeoloji Üzerine Düşünceler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70.
- Esen, E.** (2015). *Evrensel*. 03 08, 2018 tarihinde <https://www.evrensel.net/haber/113517/irlandada-patatesler-kucuk-kaldiginda> adresinden alındı
- Euronews.** (2014). *Euronews Türkçe*. 07 02, 2018 tarihinde <http://tr.euronews.com/2014/05/02/gerry-adams-ira-yi-donusturen-siyasetci> adresinden alındı
- Fendoğlu, H.** (2012). Terör ve Medya. İstanbul: Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE).
- Fırat, Ü.** (2008). *Bianet*. 03 13, 2018 tarihinde <http://bianet.org/bianet/siyaset/107183-27-mayis-> adresinden alındı
- Gazetevatan.** (2012). *Gazetevatan*. Mart 2, 2018 tarihinde <http://www.gazetevatan.com/oslo-belgeleri-aciklandi-481714-siyaset/> adresinden alındı
- Güngören, B.** (2008). Bilgi Güvenliği Nedir? Ankara: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası. <http://trbism.gov.tr/page/kurumsal/bilgi-guvenligi-nedir/32> adresinden alınmıştır
- Gürses, E.** (2001). *Ayrılıkçı Terörün Anatomisi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Güvenlik.** (2015). *Güvenlik Haberleri Merkezi*. Nisan 16, 2018 tarihinde <http://www.guvenlikhaberlerimerkezi.com/tag/fiziki-guvenlik-tanimi/> adresinden alındı
- Habertürk.** (2017, 03 18). *Habertürk Gazetesi*. Nisan 19, 2018 tarihinde <http://www.haberturk.com/abdden-yogye-usulsuz-22-milyar-dolarlik-silah-yardimi-1631109> adresinden alındı

- Hamsici, M.** (2013). *BBC*. 05 07, 2018 tarihinde https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/01/130115_peace_process_8.shtml adresinden alındı
- Harman, Ö.** (1996). *Habil ve Kabil. Habil ve Kabil* (s. 376-378). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- Harris, G.** (2017). *The Times*. 05 31, 2018 tarihinde <https://www.nytimes.com/2017/10/17/us/johnson-ge-pfizer-terror-iraq.html> adresinden alındı
- Hein, M. V.** (2014, 10 11). *Deutsche Welle Türkçe*. 01 10, 2018 tarihinde <http://www.dw.com/tr> adresinden alındı
- Helvacıköylü, G.** (2007). *Terör Nedir?* Nisan 17, 2018 tarihinde http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir adresinden alındı
- Hür, A.** (2012, 10 21). *Radikal Gazetesi*. 2018 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ayse-hur/lozan-sark-islam-ve-kurtce-1104843/> adresinden alındı
- Hürriyet** . (2018). *Hürriyet Gazetesi*. 05 31, 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/abdden-terror-orgutu-ypgye-destek-550-milyon-dolar-ayirdilar-40739880> adresinden alındı
- Hürriyet.** (2016). *Hürriyet Gazetesi*. 20 05, 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/ukraynada-elektrik-dagitim-sistemi-siber-saldiriya-ugradi-40043686> adresinden alındı
- İleri, K.** (2017, 05 25). *Anadolu Ajansı*. 01 10, 2018 tarihinde ABD Irak'a verdiği silahların izini kaybetmiş adresinden alındı
- Independent.** (2006). *Independent Gazetesi*. 03 04, 2018 tarihinde <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/olympics-massacre-munich-the-real-story-5336955.html> adresinden alındı
- Işık, M.** (2004). *ASALA Terör Örgütü ve Katliamları*. M. Işık içinde, *Türkiye'nin Derin Tarihi*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Karagöz, H.** (2016). *Terörizmin Türkiye'de Turistler Ve Turizm Gelirleri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü.
- Kasapoğlu, Ç.** (2015). *BBC Türkçe*. Nisan 28, 2018 tarihinde http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151026_1_kasim_van_atalay adresinden alındı
- Kırmızıtaş, H.** (2011). *Milliyet Gazetesi*. 07 16, 2018 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/karayilan-dan-bucak-asireti-ne-tehdit-gundem-1398530/> adresinden alındı
- Korur, N. R.** (1951). *Atom Bombası*. İstanbul: Genelkurmay Başkanlığı İstanbul Basımevi.
- Kula, E.** (2013, 03 14). *Radikal Gazetesi*. 2018 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/yorum/kuzey-irlandada-siddet-sorunu-nasil-cozuldu-1125062/> adresinden alındı
- Kula, E.** (2013, 03 14). *Radikal Gazetesi*. 2018 tarihinde <http://www.radikal.com.tr> adresinden alındı
- Lockhart, L.** (2006). *Hasan-ı Sabbah ve Haşîşiler. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(26), 213-240.
- Marcus, A.** (2007). *Kan ve İnanç, PKK Kürt Hareketi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Masak.** (2011). *Mali Suçlar Araştırma Kurulu*. Nisan 19, 2018 tarihinde <http://www.masak.gov.tr/tr/content/terorun-finans-kaynaklari/72> adresinden alındı

- Melaugh, M.** (2018, 02 01). *İngiltere, Terör Kuzey İrlanda Sorunu ve İnsan Hakları*. 09 06, 2018 tarihinde Cain Web Service: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/chron/ch93.htm> adresinden alındı
- Milliyet Gazetesi.** (2011). *Milliyet Gazetesi*. Mart 22, 2018 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/diyarbakir-da-13-sehit-gundem-1414404/> adresinden alındı
- New York Times.** (2017, Ocak 20). *New York Times*. Mart 18, 2018 tarihinde <https://www.nytimes.com/2017/11/18/world/europe/gerry-adams-of-sinn-fein-to-step-down.html> adresinden alındı
- NTV.** (2011). *NTV Haber*. 05 04, 2018 tarihinde https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/insanligin-kaybettigi-yer-hirosima,TF9nrq3jUEKjJnqWq6yHWg/HCwpZF-sb0WkO7gq_1O-Zw adresinden alındı
- Oğur, Y.** (2015). *Türkiye Gazetesi*. 05 16, 2018 tarihinde <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/yildiray-ogur/587467.aspx> adresinden alındı
- Örnek, S.** (2012). Onbir Eylül Olayları Ve Afganistan Operasyonu. *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(1), 107-109.
- Öztürk, S.** (2009). Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*(2), 93-94.
- Öztürk, S.** (2013, 08 15). *Sözcü Gazetesi*. 07 15, 2018 tarihinde Sözcü Gazetesi: <https://www.sozcu.com.tr/2013/yazarlar/saygi-ozturk/eruhun-krokisini-cayci-verdi-354257/> adresinden alındı
- Powell, J.** (2015). *Teröristle konuşmak*. İstanbul: Aykırı Araştırma.
- Powell, J.** (2015). *Teröristle konuşmak s.48*. Aykırı Yayınları.
- Sandıklı, A.** (2014). *Siber Terörizm*. Tasam.
- Sarp, E.** (1998). İngiliz Emperyalizmi ve İrlanda Ulusal Kurtuluş Savaşı. İstanbul: Gelenek.
- Semercioğlu, H.** (2017). Bosna Hersek'te Yaşanan Boşnak-Sırp Çatışmasının Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), 1339-1360.
- Sertoğlu, S.** (1999). *Sabah Gazetesi*. Nisan 13, 2018 tarihinde <http://arsiv.sabah.com.tr/1999/12/06/y11.html> adresinden alındı
- Sözcü Gazetesi.** (2017). *Sözcü Gazetesi*. 04 06, 2018 tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/maras-katliami-nedir-ne-zaman-gerceklesti-2138301/> adresinden alındı
- Sputniknews.** (2017). *Sputnik Türkiye*. Mart 16, 2018 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201711281031174977-abd-pkk-pyd-silah-destegi/> adresinden alındı
- Sputniknews.** (2018, 08 31). *Sputniknews*. 09 04, 2018 tarihinde Sputniknews Türkiye: <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201808311034983505-isis-elkaide-liste-guncelleme/> adresinden alındı
- Şen, A.** (2012). Anadolu'da Bir Kardeşlik Tecrübesi Ahiliğin Kültür Ve Medeniyetimizdeki Yeri. *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVI(1), 615-629.
- Şimşek, M.** (2016). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*(54), 319-320.
- Şöhret, M.** (2013). Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 45.
- Şöhret, M.** (2013). Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-76.

- Şöhret, M.** (2013). Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-76.
- Şöhret, M.** (2013). Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-73.
- Şöhret, M.** (2013). Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 39-74.
- Şöhret, M.** (2013). Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 58.
- Tan, A.** (2014). *Kürt Sorunu, Ya Tam Kardeşlik, Ya Hep Birlikte Kölelik*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşdemir, F.** (2005). Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Kuvvete Başvurma Yetkisi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Taşdemir, F.** (2007). Uluslararası Hukukta Terörizm. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XI(1-2), 1060.
- TBB.** (2006). *Türkiye ve Terörizm*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği.
- TDK.** (2006). *Suikast*. 05 15, 2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=SU%C4%BOKAST adresinden alındı
- TDK.** (2006). *Türk Dil Kurumu*. 01 06, 2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=SU%C4%BOKAST adresinden alındı
- TDK.** (2006). *Türk Dil Kurumu*. 05 26, 2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=REH%C4%B0N adresinden alındı
- TDK.** (2006). *Türk Dil Kurumu*. 05 27, 2018 tarihinde TDK: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BOMBA adresinden alındı
- TDK.** (2006). *Türk Dil Kurumu*. 05 27, 2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BOMBA adresinden alındı
- The UN Migration Agency.** (2018). *Publications*. 2108 tarihinde https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf adresinden alındı
- Torun, Z.** (2017). Doktrinde İnsan Güvenliği Kavramı: Destekleyenler ve Eleştirenler. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(19), 223,241.
- TRT Haber.** (2018, 03 07). *TRT Haber*. 09 04, 2018 tarihinde TRT Haber: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/abd-deasi-bahane-edip-terror-orgutu-ypgpkkyi-destekliyor-354205.html> adresinden alındı
- Türköz, Ş.** (2016). Küresel Terörizm Sorununa Güvenlik Perspektifli Bir Yaklaşım. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(9), 153-162.
- USHMM.** (2018). *United States Holocaust Memorial Museum*. 05 07, 2018 tarihinde <https://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10008000> adresinden alındı
- Ündücü, C. A.** (2011). Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1.
- Ündücü, C. A.** (2011). Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1-20.
- White, P.** (2015). *PKK: Dağlardan İnme*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Wolfers, A.** (1952). *National Security As An Ambiguous Symbol*. İstanbul.

- Yalçın, S.** (2006). Soğuk savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(4), 100.
- Yanık, C.** (2013). Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi. *Dergipark*(20), 231.
- Yaralı, E.** (2018, 06 02). *Adnan Menderes Üniversitesi*. Nisan 24, 2018 tarihinde <http://www.akademik.adu.edu.tr/myo/cine/webfolders/File/ders%20notlari/gida%20g%20uvenligi.pdf> adresinden alındı
- Yayman, H.** (2016). *Türkiyenin Kürt Sorunu Hafızası*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Yeşiladalı, B.** (2002). Pusula: Gençlerle İnsan Hakları Eğitimi Kılavuzu. *İnsan Güvenliği*. İstanbul: İnsan Hakları Merkezi, Bilgi Üniversitesi.
- Yurttaş, S.** (2014). *Al Jazeera Turk*. 06 27, 2018 tarihinde <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/ira-ile-muzakerelerde-britanya-istihbaratinin-rolu> adresinden alındı

ÖZGEÇMİŞ

Adı – Soyadı: İbrahim Halil KAN

Doğum Tarihi ve Yeri: 20.01.1988 / SİVEREK

E-Posta: ibrahimm.kan@gmail.com

Öğrenim Durumu: Üniversite

- **Ön lisans:** Beykent Üniversitesi/Meslek Yüksekokulu/Dış Ticaret 16.07.2012
- **Lisans:** Anadolu Üniversitesi/İktisat Fakültesi/Uluslararası İlişkiler 21.07.2014
- **Yüksek Lisans:** İstanbul Aydın Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Uluslararası İlişkiler ve İstihbarat İncelemeleri Programı

Mesleki Deneyim

- **Pazarlama**

A. Bayramoğulları Tekstil ve Kimya Sanayi ve Tic. LTD. ŞTİ./ 07.09.2016-
Devam etmekte.

Yabancı Dil Deneyimi

İngilizce (İleri düzey)